

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

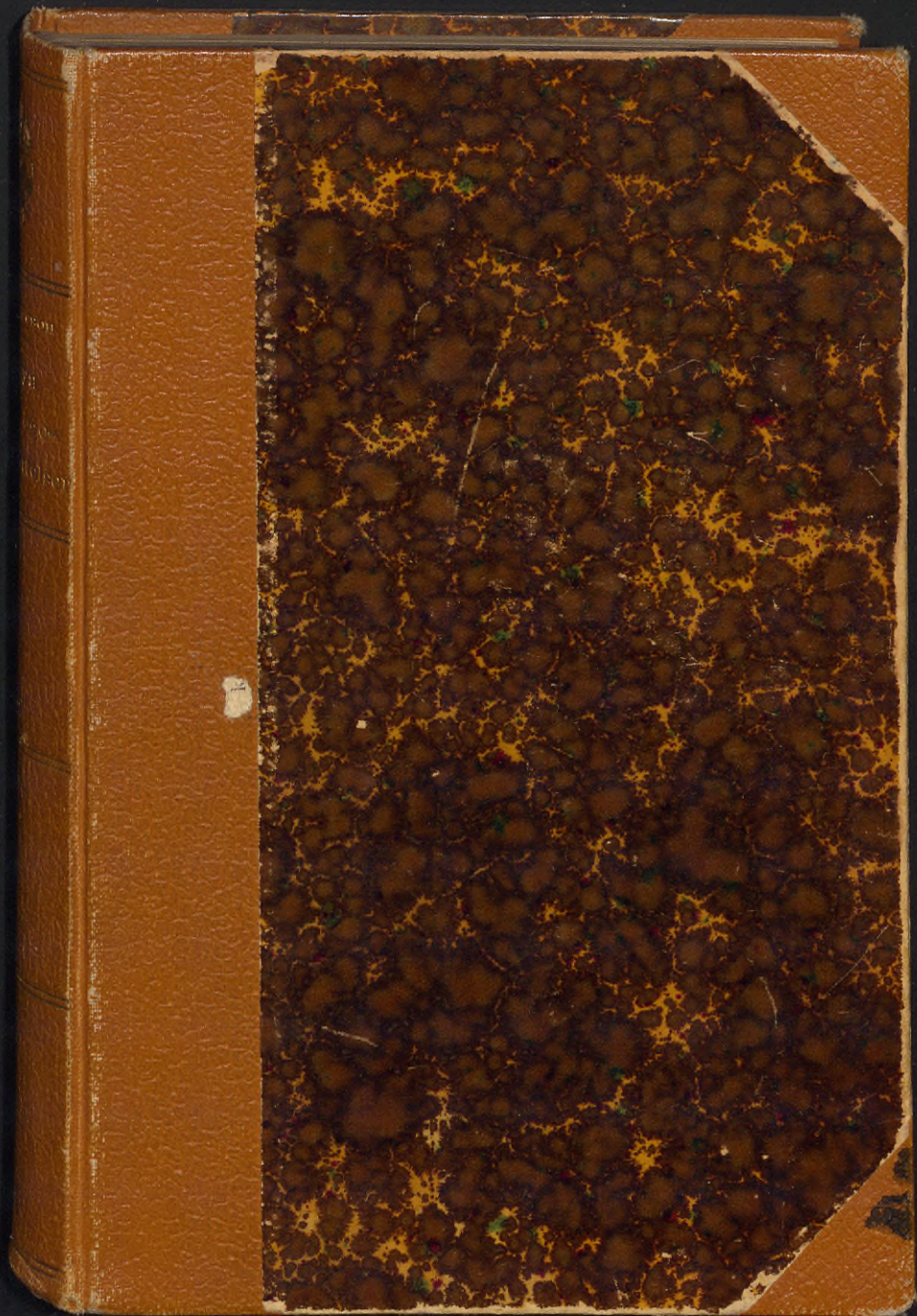
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

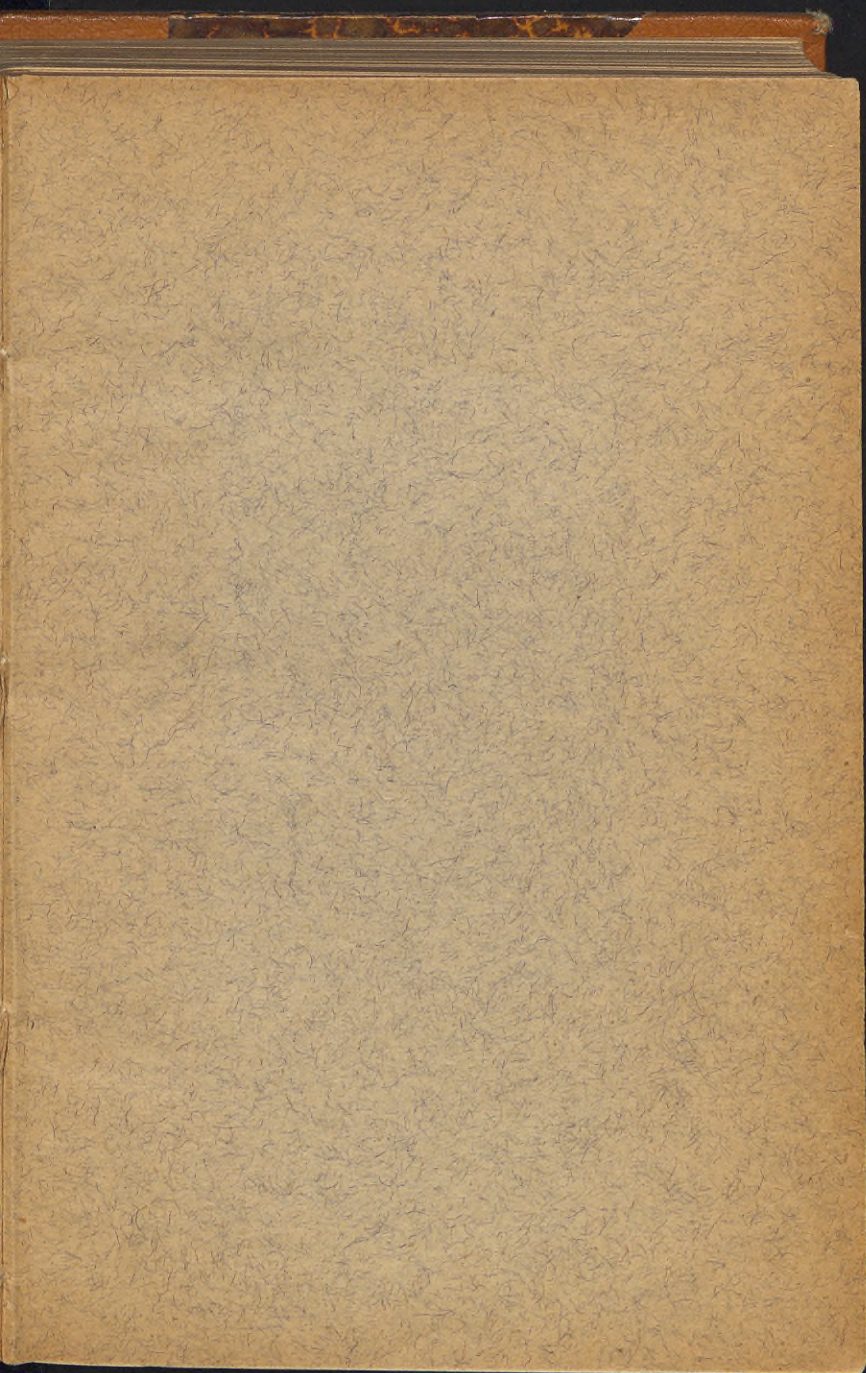

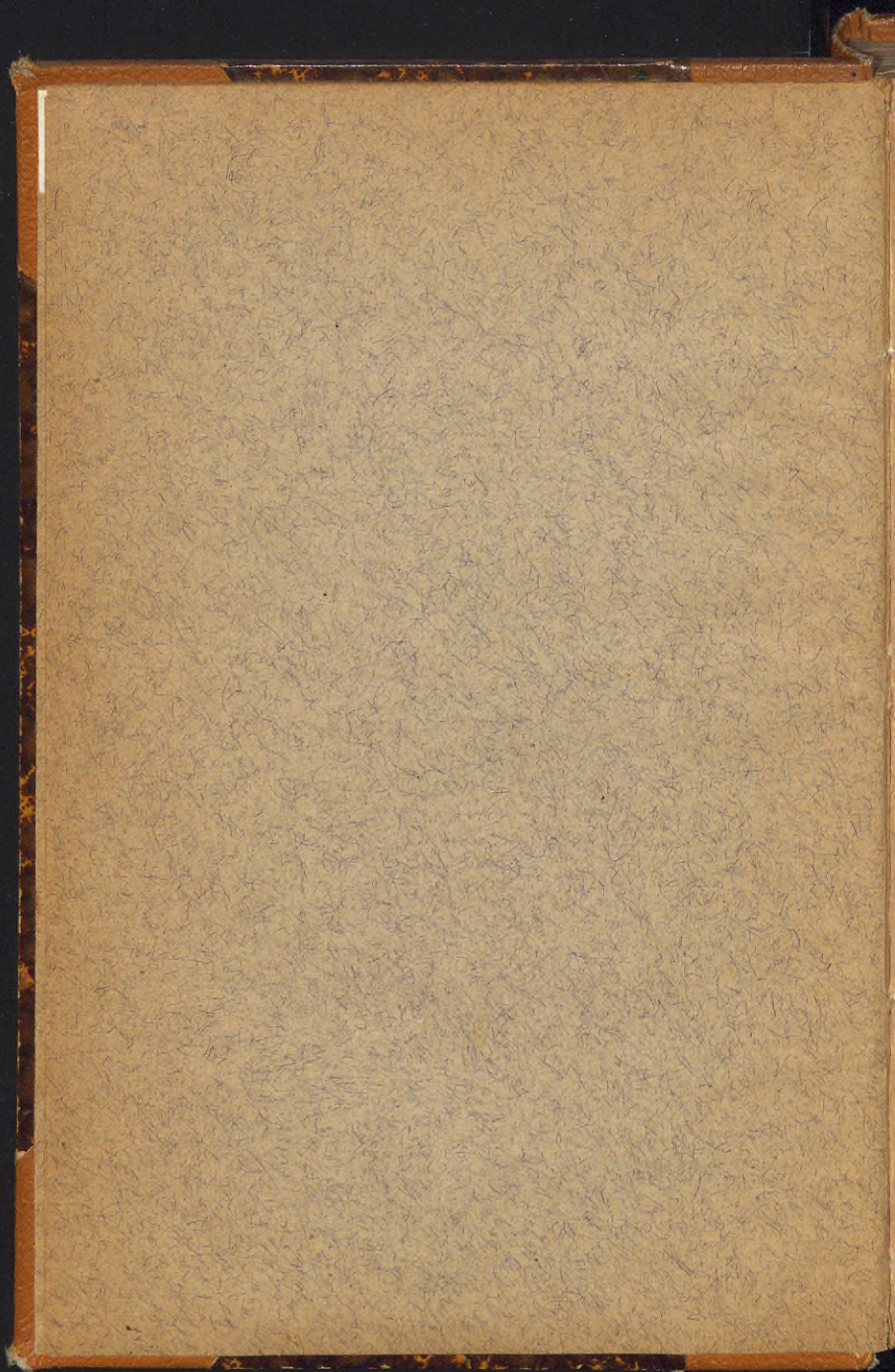
UPPSALA
UNIVERSITET

Litt.
Sv.

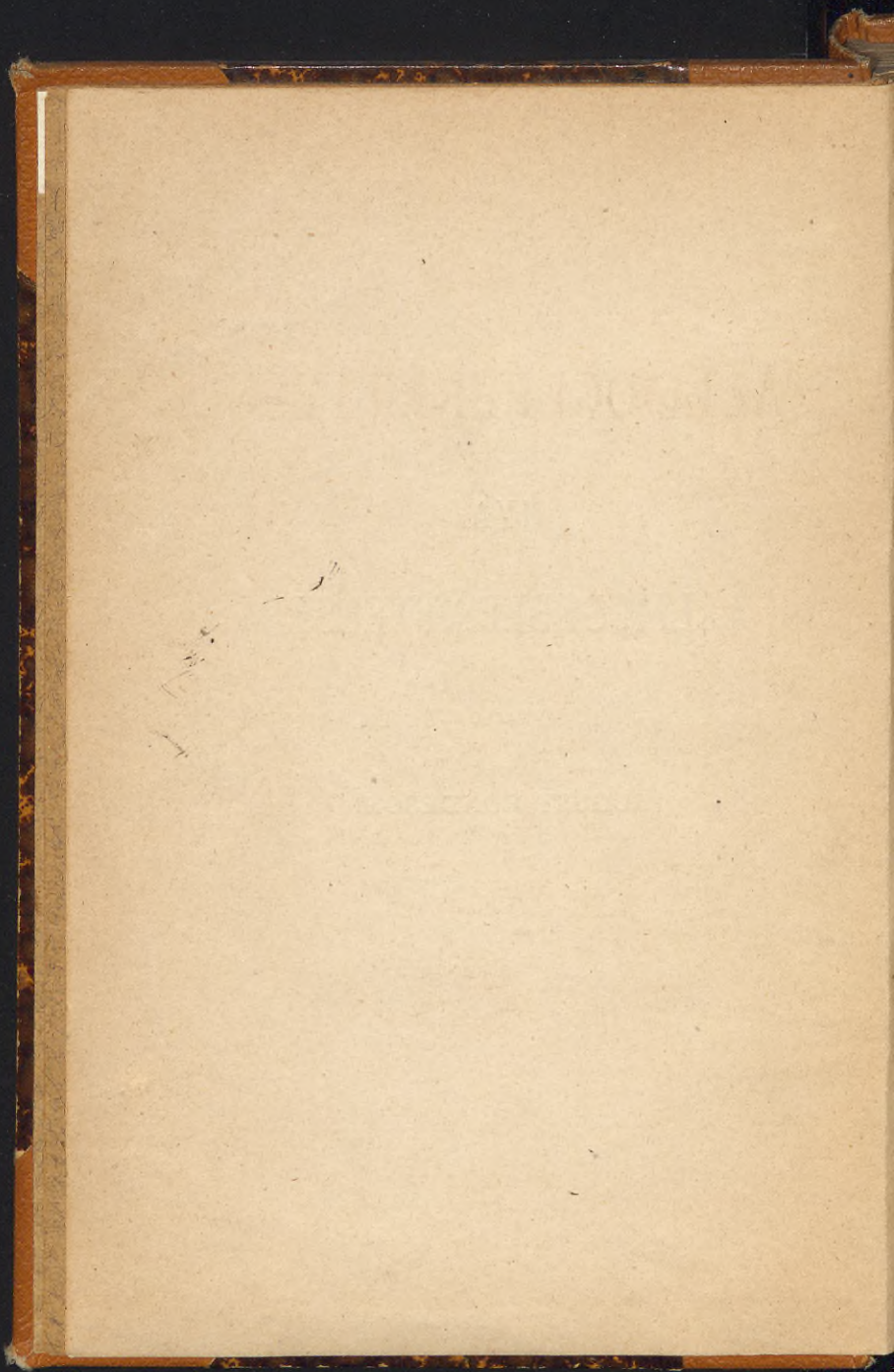

NYA
ALLMOGEBERÄTTELSER

AF

AUGUST BONDESON.

NYA
ALLMOGEBERÄTTELSER

AF

AUGUST BONDESON.

Med 17 teckningar af V. ANDRÉN, BRUNO LILJEFORS,
JENNY NYSTRÖM, GEORG PAULI, m. fl.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

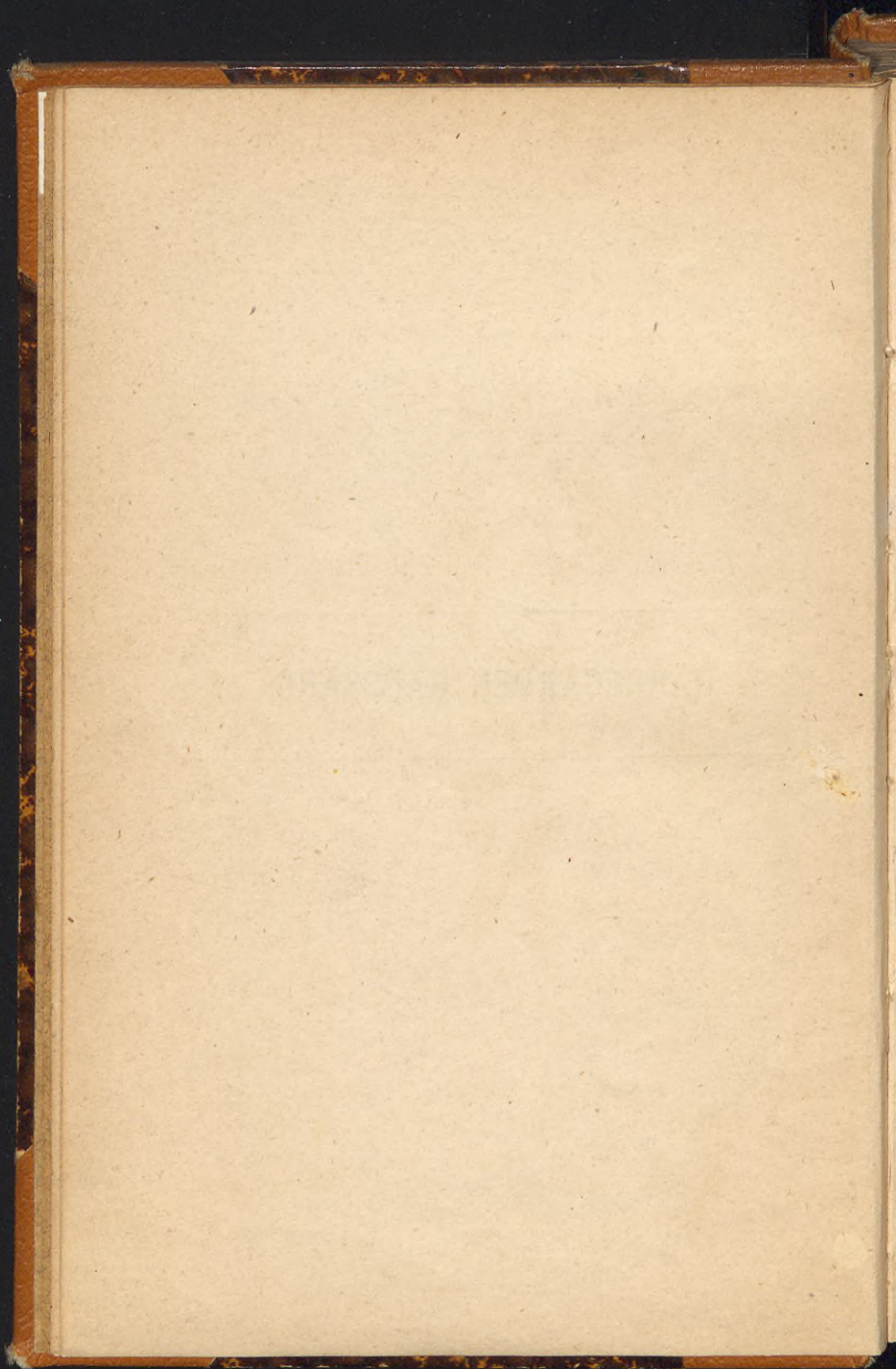

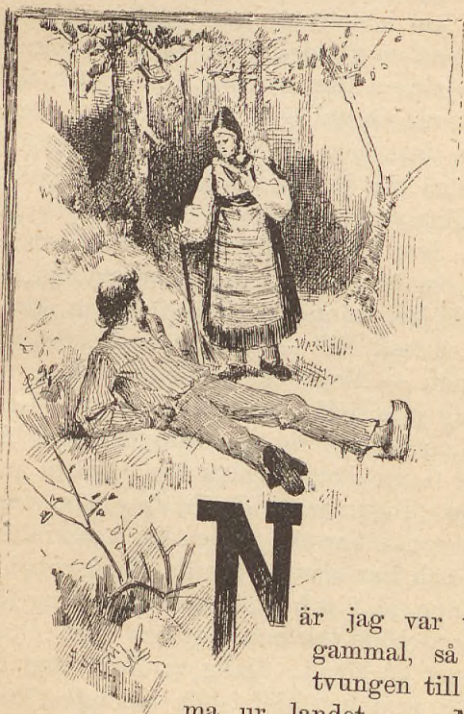
STOCKHOLM.
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1888.

HÄRREGÅRDEN RANSBÄRG.

När jag var tjugo år gammal, så blef jag tvungen till att rymma ur landet. — Men jag skall börja ifrån början. Se, far min hette Lars Morsk och tjänte båtsman här i Kröplinge. Han var en riktig vedervågare. Mor talar så tidt om honom, men jag fick aldrig se honom, för han drunknade ute på sjön den samme våren, som jag blef född.

Stackars mor! Hon måtte genast flytta ifrån båtsmanstorp. Och den siste vintern far låg hemma, så hade han supit upp och förstört allt, som var löst i huset, så nu stod hon där blott och bar, med mig vid bröstet. Först så försökte hon la få sig en liten kammare på något ställe, men det var ingen, som ville hysa oss, för de trodde la inte, hon skulle kunna göra rätt för sig. Och så var det på det viset, att mor hade alltid hållit med far imot andra, hur svår han än var — hon hade aldrig kunnat tåla, att folk talte illa om honom — och det var många, som inte kunde lida henne för det. Och kan ske var det för en sak till — ja, det var för det usla brännevinet. — Men mor tog gud i hågen och byggde sig hus själf. Det var härborta i Ransbärget, hon gräfde sig en jordhytta. Jag fick ligga där i en korg, medan hon sysslade med sitt bygge. Ingen människa hjälpte henne med så mycket som ett spadtåg. Men hur hon krallade med det och hur mycket jag än skrek och hindrade henne, så fick hon sin hytta i ordning före hösten, med både tak och mur och dörr och ett litet fönster på köpet. Dålig var la hyttan, det förstår sig, men hon blef i alla fall inte sämre, än att vi kunde hylla oss där i öfver tjugo år — fast nog fingo vi hjälpa upp henne ibland. Och mor var alltid så hjärtans glad åt sin kula, som hon sade, för här slapp hon att vara i vägen för någon.

Så tog mor spinne åt käringarna i bygden. Men gud skall veta, att den blir inte fet, som skall tjäna sin föda med spinneråcken. Vi fingo la litet fattigsäd med, det förstår sig, men den var inte mycket att hurra för — bönderna ha sådan liten nypa, när det gäller att ge.

Men hur tiden gick, så växte jag till, så att snart kunde mor gå på dagsvärke i gårdarna och lämna mig hemma, för inte tålte folk se mig i sitt bröd, innan jag kunde göra skäl för det.

Snart så var jag då så pass, så jag kunde ta vaktetjänst om somrarna. Då hade mor det bättre, för den tiden hade hon la bara sig själf att sörja för. Det var bara ett öde, att mor hade vänjt sig vid det starka. Hon hade börjat med brännevinet, medan far lefde. Jaja, hon hade la så mycket ledsamt, så hon kunde behöfva något att trösta sig med. Men svårt var det — jag fick skämmas mer än en gång för hannes skull. Och tjänte hon sig en styfver, så gick den gärna till det usla brännevinet — så hon kunde aldrig förkofra det lilla, hon hade.

Och tänk, hvad det var svårt att alltid höra sina föräldrar tadlas. Och mig kallte de för båtsmansynglet och jämt så fick jag höra: »Båtsmansynglet blir båtsman likt». Men jag tänkte alltid: »Vänta bara, tills jag blir stor, då ska I få se på karl».

Ja, så kom den vintern, jag skulle gå för prästen, och fram slapp jag, för jag var inte

dummare, jag än de andre. Nu började jag att räta på mig. Nu tog jag mig en riktig sommar-tjänst. Och sen om efterhösten så gaf jag mig ner till Halmstad och hjälpte till vid hamnbygget där och var borta ända till jul. Då kom jag hem och då hade jag, skall jag säga, grannare kläder, än någon rik hemmason i socknen, och klocka med. Och då tyckte jag allt, jag var karl. Nu var där nånting både att äta och supa i Ransbärgshyttan. Jag vill inte näka till, att jag kunde ta mig en sup, jag med. Och jag var då med på hvarenda lekstuga, här hölls på långa håll, och var en sådan karl så.

Men så togo också mina pengar slut långt före våren — se, hvarken jag eller mor hade veft att hushålla. Vi lefde, medan vi hade något, och så suktade vi för rästen.

Så gingo åren. Jag gaf mig ut och tjänte bra pengar, medan den goda årstiden varade, och om vintern låg jag hemma i hyttan hos mor och lefde upp dem. Men hos bönderna gat jag inte ta tjänst, de betalte för dåligt. Och sen så tyckte de inte om mig och inte håller jag om dem.

Så en höst jag låg ute och dikade på Jonstorps härregård, så förkylde jag mig och blef så illa sjuk, så de måste köra mig till lasarettet. Där gick nästan hela min sommarförtjänst, så att när jag kom hem, usel och klen, så hade vi ingenting att lefva af. Då måste jag krypa till en bonde och ta spannröske. Men det blef jag

snart led på — slita så mycket för så liten lön! Då svalt jag hållre. — Jag hade just aldrig varit oärlig, men den tiden tänkte jag nästan på att ge mig ut och ta mig till rätta. Men jag slapp.

En natt så kom där en och böstade på dörren. Vi undrade, hvem det kunde vara, som vändes härute i backarna vid denna tiden på dygnet. Mor tände en sticka, och jag gick och luckte upp dörren.

Då var det mästertjufven, Henrik Borg, som kom.

När mor fick veta det, så började hon skrika och be, att han skulle gå sin väg, hon var så rädd så. Men jag bad honom sätta sig, jag tyckte, han kom rätt till pass. Och när han då tog upp en kaffestrut och lade på bordet, så blef mor också sams med honom och gick upp och satte på kitteln.

Borgen fick nu ligga gömd därhemma hos oss en tid och han hade inte ondt om mysslingarna. Där blef kalas på kalas. Vi lefde rent, som om hvar dag hade varit den siste.

Men så kunde Borgen inte hålla sig, utan skulle tvunget ut och stjäla. Folk hade la länge undrat, hvar vi fingo pängar till att köpa för — nu, när den ena finurliga stölden blef känd efter den andra, så började de ana, hvem det var, som hjälpte oss, för det fans då ingen skapt, som kunde stjäla så finurligt som Henrik Borg. Och så en dag, som jag var inne i staden, så

kom länsmannen med folk och visiterade hemma i hyttan och tog Borgen, där han låg gömd i en gammal kista. Och mor, hon blef med tagen som tjufgömmerska.

Men på vägen till Halmstads häkte gjorde Borgen sig lös och rymde. Och så djärf var han, så han gick in i själfve Falkenbärgs stad midt på ljuse dan och lette rätt på mig. Då gaf han mig fänti riksdaler och bad mig genast ta till flykten.

Jag blef rent förskräckt, jag hade knappt kommit till att tänka på, att det kunde bli så farligt. Jag rymde — först ner till Skåne och där föregaf jag, att jag ville ha tröske. Men så fort jag kom till Hälsingborg, så var det jag, som passade på och följde med en skuta öfver till Köpenhamn.

Här gick jag nu och tittade på den store staden och lefde godt, så länge pängarna varade. Men de togo la snart slut, och då var det till att höra sig för efter något arbete, som inte blef för strängt. Det var inte så lätt att få, men till sista byte så lyckades det. Jag blef antagen till att hugga bränne och borsta stöflar och göra litet hvad som hälst på ett ställe, där de hade rum för resande.

Nu hade jag det riktigt bra en tid, det vill säga så länge, som jag var villig och mån om att göra, hvad jag skulle. Och jag har då aldrig haft så godt kosthåll hvarken förr eller sen och jag skaffade mig så fina kläder som någon härre,

för där vankades många drickespängar. Och skam till sägandes såg jag riktigt karlig ut på den tiden, så alla jungfrurna där riktigt refvos om mig, och de stassade för mig och gjorde sig till, ja, de krusade för mig, så jag kunde ända glömma, hvem jag var.

Men se, när en har allting bra, så vet en inte att sätta värde på det. Och tills bättre jag fick jag det, tills stinnare i kräfvan blef jag. Snart så gjorde jag inte mer, än jag var rent tvungen till, och kunde jag på något vis slippa undan, så gjorde jag inte det en gång. Och så ofvanpå allt happade jag till att bli rusande ett par gånger och i fyllan så var jag vild och galen och svarte sturskt och tyckte, att jag krusade ingen. Och då gick det så, att jag fick lämna min tjänst.

Nu gick jag och dref därnere och sjäade och klämde mig till litet, hvad jag kunde. Jag var snyggt klädd och lade mina kort väl, så jag redde mig bra till en tid.

Så en dag träffte jag en dalkulla, som var därnere och gjorde hårsaker. Hanne slog jag mig i tal med och bjudde hänne på kaffe. Och vi blefvo riktigt goda vänner, Greta och jag. Sen träfftes vi både tidt och tätt, och hur vi pratade, så kom jag att fria till hänne, och hon sade ja. Se, hon hade skrapat ihop litet pängar, och dem narrade jag af hänne hvarenda styfver, för hon tyckte så fasligt mycket om mig, så hon kunde inte neka mig nånting, det sade hon själf. Men jag gick och ljög för hänne hela

tiden, för jag sade, att jag var rik och att jag rådde om en stor härregård i Halland, som hette Ransbärg. Och jag talte ständigt om, hur många hästar och kor och får och drängar och pigor jag hade. Och jag tryggde hanne i, att jag gick här och väntade på pängar hemifrån. När bara de kommo, då skulle vi tvärt resa hem och ha bröllop, och allting skulle bli så fint och rart så.

Men när jag så hade fått hannes sista styfrar, då blef jag ända rädd för hvad jag hade gjort, och ville ge mig ifrån både Köpenhamn och Greta. Jag orkade inte tala om, att jag bara hade narrat hanne, för om jag skall sanningen säga, så skämdes jag för mig själf.

Hvart skulle jag nu fara? Hem? — Då kom jag la på fästningen, för jag hade haft att göra med Henrik Borg! Ja, det kunde just vara lagom åt mig, jag var inte bättre värd. Tvi, jag kunde inte lida mig själf! Men bort ifrån Köpenhamn skulle jag, det var tvunget. Jag kunde aldrig uthärda att stå där som en lögnare och bedragare inför Greta. Det riktigt ryste i mig, när jag bara tänkte på det.

Så gaf jag mig på hemvägen. Det fick gå med mig hur som helst, bara jag slapp väl ifrån Greta. Och efter sju sorger och älfva bekymmer, så kom jag äntligen hem till Kröplinge. Det var på hösten. Mor var allt kommen ifrån fästningen, hon hade fått sitta där i fyra långa månader, för hon hade gömt mästertjufven.

Och det fans nog de, som kunde velat klämma efter mig med; men de brydde sig inte om det, så länge jag höll mig i skinnet, de tyckte la, det kunde vara nog med, att mor hade fått sitta inne.

Nu visste jag rent inte, hvad jag skulle ta mig till. Ingen ville ha mig i sitt arbete och slita strängt iddes jag inte håller. Jag var led åt allting. Och så kunde jag inte låta bli att tänka på Greta. Ju mer jag försökte glömma henne, dess mer tänkte jag på henne. Ack, ack, det sved i bröstet för hvar gång, så! Men hvad skulle jag göra? Nu var jag säker på, att hon inte skulle vilja se mig en gång. Hon skulle bara spotta åt mig, sen jag bedragit henne så skamligt. Det enda, jag tröstade mig med, var, att hon hade mycket bättre af att vara långt skild ifrån mig, än ha mig hos sig, en sådan usling, som jag var.

Vid den tiden dog rackaren här i trakten. Om jag skulle ge mig till rackare, tänkte jag, så kunde jag alltid tjäna mig en styfver. Ingen vördte mig i alla fall, och jag vördte mig inte själf. Mor tyckte, det var ledt och grät, när jag talte om mina tankar för henne. Hon kunde rent inte förlika sig med, att hennes Johan skulle bli rackare. Jaja, inte för det hon behöfde skämmas för mig, hon hade suttit på fästningen, så hon hade la ingenting att hålla på, men för min skull jämrade hon sig.

Ja, då började jag själf med tycka, att det var svårt att gå på, fast inte kunde jag riktigt släppa de där rackaretankarna. Men nöden blef allt större och större, något måste jag hitta på, om jag inte ville, att både mor och jag skulle rent svälta ihjäl.

Så rätt som det var, fick jag höra, att där var en häst död borta i Sörby. Ja, då brydde jag mig inte om att hålla mig för god längre, utan jag gick genaste vägen ditbort till stället och bjöd mig till att dra af skinnet. Men det förstår sig, mor fick inte veta, att jag gick, förr än efteråt.

Folket grinade la åt mig och tyckte, att inte kunde en sådan finer härre, som varit inne i själfve kungens by, ta sig för sådant arbete. Eller kan ske jag hade lärt på den profasjonen därinne? — Men jag brydde mig inte en gång om att svara dem, utan jag slog döförat till. Och så drog jag skinnet af hästen, så godt jag kunde, och tog istran för min egen del. Och betaldt fick jag — sen gaf jag den onde, hvad de tyckte, nu hade jag i alla fall bitit hufvudet af skammen. Och när jag kom hem, så blef mor med nöjd, när hon fick pängar att köpa bröd och en tår brännevin för — det var två riksdaler jag fick för mitt besvär.

Sen behöfde vi just inte svälta den närmaste tiden, för lyckan var god — den ene kampen dog efter den andre i trakten. Och bara för istret fick jag många riksdaler.

Så gick vintern och våren, och sommaren stundade. Förtjänsten hade nu varit skral en tid. Mina kläder började se lasiga ut, så jag ville just inte gå nånstades i onödan. Men något fick jag hitta på och göra, eljes blef det för ledsamt, och så tog jag och började ansa om vår hytta, det behöfdes alltid ett par gånger om året. Och nu var hon nästan sämre än nånsin förut, för medan mor var borta, hade stugan rent förfallit, och godt folk hade la med gjort sitt till för att få hanne omöjlig att bo i.

På midsommaraftonen var mor inne i staden och skulle sälja några vispar och ugnssopor och annat smått, som hon hade vridit ihop, för att vi åtminstone skulle få oss en kopp kaffe till hälgen. Jag låg ute i backen och drog mig, jag hade justament slutat med att lägga om hyttetaket. Och då som alltid, när jag var ensam, kom Greta i mina tankar.

Bäst jag nu låg där, så fick jag höra steg i backen. Jag trodde, det var mor, som kom hem ifrån staden, så jag brydde mig inte om att titta efter, en gång. Men så stante där någon bakom mig.

»God dag du!»

Härre Jesses! Var det spöke eller drömde jag? Jag for upp som en pil. — Nej, det var Gretas röst. Och där stod hon lifslevande, med ett litet barn på ryggen.

»Jaså,» tyckte hon och tittade på hyttan, »detta är 'ärregårn Ransbärg? Jag 'öll knappt

på att få rätt på'n. Jag 'ar gått ifrån by till by och frågat mig för. — Men hvar 'ar du de många 'ästarna och korna och fåren och dina drängar och pigor?»

Jag skämdes, så jag kunde inte titta på henne. Jag ville sjunkit sju mil ner i jorden.

»Du är allt en lus'und, du!» sade hon.

Då brusade det i blodet på mig. Det ordet brände mig som ett rödt järn. Ila hade jag gjort imot henne, det visste jag ju själf — men jag tålte inte ett sådant ord af henne. Jag tyckte rent, jag ville mörda både henne och ungen och mig själf.

Men hon stod där trygg.

»Ja, en lus'und är du,» sade hon omigen.

»Men jag tyckte rent för mycket om dig, och så är du far till barnet 'är, och därför 'ar jag kommit 'it och sökt upp dig. Ser du pappan, Lill-Johan!» sade hon och räckte barnet imot mig.

Då blef jag vek som ett vått kläde. Tårarna kommo mig i ögonen. Jag tog barnet i mina armar och kunde inte sluta upp med att titta på det.

»Ja, ser du ungen din, så fin 'an är!» sade Greta. »Jag tyckte, 'an var rent för god te kallas oäkta, min pojke, och därför ska vi gifta oss. Jag får väl bli god på dig igen, men då skall du lofva mig att bli en 'ederlig karl, annars går jag ifrån dig och tar pojken med mig.»

Jag kunde inte svara ett ord, men jag räckte Greta min hand. Jag kände, att jag varit

justament en lushund, men nu skulle jag bli karl. Jag ville bli så god, så god imot både hänner och barnet.

»Ja, nu lofvar du det. Och skam vare dig, om du inte 'aller't,» sade hon och kramade min hand.

»Ja, Greta, så sant jag lefver, skall jag göra allt, hvad du ber mig,» sade jag och jag mente det med. »Var nu inte ond på mig, för jag har varit så usel imot dig. Men jag skämdes så förskräckligt för att behöfva säga dig, att jag hade farit med lögn, så jag kunde inte annat än rymma min väg. Jag trodde aldrig, att du skulle kunna förlåta mig.»

»Nu talar vi aldrig om det mer, utan nu är vi bättre vänner, än vi nånsin varit. Nu ska vi slita och knoga, hvar med sitt, så skall det nog bli bra,» mente hon.

Vi satte oss där i backen. Jag hade den lille i knät och pysslade med honom. Och Greta, hon fick tala om, hur hon hade haft det, sen jag for ifrån hänner.

Det riktigt värkte i mitt bröst, när hon talte om, hur innerligt bekymrad hon hade varit för min skull. Först trodde hon, att jag hade kommit om det på något vis, för aldrig kunde hon tänka, att jag ville bedra hänner, — jag, som var den ende karl, hon hade fäst sig vid — inte var det möjligt att tro mig om falskhet. Men när så ingen olycka spordes till, då började hon allt misstänka det värsta. Fast i det längsta.

försökte hon la ändå trösta sig med, att jag snart skulle komma och hämta henne eller också skriva efter henne. Men det skedde inte något af parterna. Då blef hon både arg och grisk. Hon arbetade dag och natt och hon sprang ur hus och i hus och skaffade sig arbete. Och ändå unnade hon sig knappt födan. Se, hon tänkte bara på att laga, så hon inte skulle stå rent hjälplös, när barnet kom till världen.

Men sen hon hade fått barnet, sen kunde hon inte bärga sig i Köpenhamn längre. Nu ville hon försöka ta rätt på mig. Ja, hon for öfver till Malmö och så gick hon från härregård till härregård, med barnet på ryggen, och bjöd ut sitt arbete. Och när hon kom upp till Halland, så började hon fråga sig för efter härregården Ransbärg. Men det fans ingen människa, som visste om någon härregård Ransbärg. Det var först i Falkenbärgs stad, som hon fick reda på, att bärget här hette på det viset.

Nu kom mor ifrån staden. Och hon var ända inpå oss, innan vi sanste henne.

»Hvad är det för främmad, du har fått, Johan?» frågte hon.

»Det skall bli er sonakvinna,» sade jag och var så glad så.

Men mor såg mörk ut.

»Sonakvinna!» tyckte hon. »Likasom du skulle kunna försörja nån kvinna! — Då är det la din unge med, som du håller så grant på armen? — Käre Johan, hvad har du tänkt på,

som har dragit denna stackars människan i olycka? Du ser ju, att du kan inte en gång skaffa litet kaffe till hälgen, utan det skall min gamle rygg svida för. Hur skall du kunna försörja desse lifven? Och hvar vill du hysa dem? Inte kan du kräppa in dem i denna usla kulan! Ack, ack!»

Jag kunde ingenting svara till det. Men Greta steg upp och slog mor på axeln.

»Var inte I ledsen, mor! Jag försörjer mig själf och ungen med, om det kniper. Och inte ska vi tränga er ur er stuga, inte. — Vänta bara — vi ska snart bygga ny stuga, och då ska I flytta in till oss. — Tycker I inte om pojken, vänn? — Gå till farmor, lillen!»

Hon tog barnet ifrån mig och ville fly det till den gamla. Men mor var rent inte belåten, hon ville inte en gång titta åt pojken.

»Hum,» tyckte hon, »bygga hus — flytta in! Du pratar, som om du kunde trollo. Hvad har du att bygga hus för? Johan har ingenting. Nej, I blin allt här i kulan. Och kan ske jag, stackare, skall ut och tiggas födan till er.»

Därmed snurrade hon af in i stugan.

Jag hystade pojken och trallade högt, för inte Greta skulle lägga mors ord för illa vid sig. Jag kände ju mor. Hon mente visst inte så illa, som det lät, för mor har alltid varit en godhjärtad människa, inte har hon velat göra någon ledsen. Men detta här kom för hastigt öfver henne. Jag hade, kan veta, ingenting talt

om förut, och det var la det, som gjorde henne mäst harm.

Och som väl var — Greta brydde sig inte häller om det. Hon bara knep ihop munnen och nickade åt mig.

Men sen mor var väl ingången, så sade hon :

»Kom iåg nu, Johan, nu hjälper du till, så att mina ord inte kommer på skam. Vi ska visa mor, att vi kan, hvad vi vill.»

Om en stund kom mor ut och flydde oss hvar sin kopp kaffe. Nu var hon allt mildare i synen och nu tog hon pojken om hakan och smackade åt honom. Men hon tyckte la ändå, hon skulle ge oss något så godt som en bäsk ofvanpå kaffet.

»Mat har jag ingen att ge er på högtidsaftonen,» sade hon. »Det är inte sådana tider, så här komma guds gåfvor flygande in i stugan.»

Jag teg som en mur, för det vinner en alltid mäst med. Men Greta, hon rände handen ner i sin lommetaska och tog fram pängapungen.

»Hå, det ska fäll bli mat både nu och efter ålgen,» mente hon, »Ta I slantarna, mor, och köp! I känner folket bättre än jag.»

Därmed flydde hon mor tre silfverrikdalar och lät henne se, att hon hade flera.

Då blef mor ända som en mornmjölk så mild.

»Jag tror, du är likare sonakona, än jag tänkte,» sade hon och tog imot pängarna.

Och så gick hon ut i gårdarna och köpte både bröd och såfvel, så vi lefde kräseliga både midsommardagen och flera dar efter.

Snart så visste de i hela bygden, att där hade kommit en dalkulla till vårt, som hade ett barn med mig och som tänkte bli min kvinna. Fruntimmerna ynkade la det armå kräket, som hade låtit narra sig af en sådan rackare som jag. Men karlarna svuro ve och förbannelse, för jag låg och drog in en främmande kona och fyllde socknen med tiggareungar.

Allt gick ändå sin gilla gång. Greta hade sitt prästbevis klart, så vi blefvo gifta — det var intet prut med det.

Greta gick nu på härregårdarna och gjorde finarbeten, för hon var så obegripligt händig till allting. Och snart fingo la också de rika morerna i socknen lust till att låta göra sig grannlåtssaker. Greta krusade ut hufvudlin åt dem och sydde granna rosor på deras silkehättor och sjalar, så hon hade ständigt fullt upp att göra och god förtjänst. Och alla människor, som hon kom i lag med, så tyckte de så väl om henne, för hon var så snäll och villig och duktig. Och så fick jag också hyggligt arbete den sommaren. Nu ville jag inte längre vara rackare. Strängt blef det, förstår sig, för det var inte annat att tänka på, än att dika och lägga stengärdesgårdar och slå och ta af säd hvareveli endaste söcken dag. Men så var det också så mycket roligare om söndagarna. Då hade vi

det riktigt som härrskap, för då hade vi råd till att hålla oss med god mat. Och så hade vi ett sådant väsen med pojken — den voro vi då så kära i, bägge två, så jag kan inte utsäga det.

Och innan Greta hade varit hos oss i två månader, så lät det på ett annat vis i stugorna. Då tyckte folk, att det var själfva den till fruntimmer, den dalkullan. Fick hon regera länge, så blef det bestämdt bärgadt folk på härregården Ransbärg. Så hette nu hyttan i allas mun; det kom ut, förstår sig, att Greta hade frågat efter ett sådant ställe.

Sommaren gick och hösten med och vintern kom. Greta, hon höll jämt på med sitt arbete. Jag tog tröske, när den tiden blef. Och jag hängde i som den värste slaf, för jag hade satt mig i sinnet, att ingen skulle kunna säga annat, än jag skötte mig, så godt som nånsin i världen stod till. Och mor, hon var så lycklig, så lycklig. Medan Greta och jag voro borta, så satt hon hemma i hyttan och passade den lille och spann.

Fram på våren så kom Greta hem en lördagskväll och hviskade mig i örat nånting, som inte lät illa.

Vid Jonstorps härregård stod en gammal stuga, som skulle rifvas, och den kunde vi få köpa för tjugofäm riksdaler. Det var ett riktigt rövarepris, men det var för Gretas skull. Härrskapet tyckte, det var synd om henne, att hon skulle behöfva bo i en jordhytta, och hon tyckte

själf med, att det började bli ledsamt, för hon kunde aldrig hålla så snyggt hon ville på det usla mullgolfvet. Och så för rästen så hade hon ju allt ifrån början tänkt på, att vi snart skulle få oss ett riktigt hus. Vi lågo hela den natten och räknade öfver och funderade, hur vi skulle kunna ställa det, så vi fingo stugan. Men se, det var inte nog med att köpa själfva stugan, där hon stod. Sen skulle vi ha timret hemkördt och vi skulle bygga och framför allt voro vi tvungna till att ha oss en skaplig jordlapp att bygga på. Bäst var det, förstår sig, om vi kunde få oss ett torp, men det är inte så lätt öfverkommet, för härremännen vilja inte ha några torpare, och bönderna ä så svåra att komma öfverens med — de få aldrig nog för en dålig torfva, om hon också ligger till ingen nytta för dem själfva. Ja, vi räknade och vi funderade hit och dit, men till slut så blefvo vi då sams om, att på söndagseftermiddagen skulle vi gå till bonden, som rådde om Ransbärg, och be att få ett par tunnland af utmarken, som låg nedanför bärget.

Och gamle Ransgårds Johannes, bonden här, han var mycket medgörligare, än hvad vi nånsin hade väntat. Han mente det, att han ville gärna hjälpa fram folk, som själfva ville fram, men lathundar och uslingar kunde han inte lida. — Jaja, jag förstod godt, hvad han mente. — Visst fingo vi la ta oss på att göra flera dagsvärken, än hvad jordbiten kunde tåla

vid. Men så var också Johannes så hederlig och lofte att hjälpa oss med att flytta dit stugan och han tyckte det, att grannarna skulle också göra körehjäl, det skulle han svara för.

Alla voro nu så fasligt goda imot oss. När Greta kom fram till härregården och ville betala stugan med de styfrarna, som vi hade spart ihop under året, så sade härskapet, att vi kunde gärna få vänta med betalningen, tills vi fingo litet bättre om det, för desse pängarna gingo nog åt till bygget. Och bönderna körde hem hela stugan, både väggar och tak, för intet. Det förstår sig, jag fick la bestå en kanna brännvin, så jag fick — men hvad var det för en sådan välgärning. Så tog jag mig ett par byggekarlar, och vi satte upp ett hus och det i flygande fläng. Och jag vill lofva, att nu fingo vi det på folkavis, för här blef både stuga och kök och en liten kammare med. Det var annat svängerum än i den gamla jordhyttan — fast inte lastar jag hyttan, hon var god att ha, så länge en inte rådde med att skaffa sig något bättre hemvist.

I maj månad kunde vi flytta in i den nya stugan.

»Seså,» sade Greta, »nu 'ar vi 'ärrskaps'us, nu ska vi bara bruka upp jorden, sen är 'ärregårn Ransbärg färdig.»

Så började vi med hacka och spade där i ljungbacken. Så brände vi och så satte vi jordpärön och om hösten sådde vi råg. Och Greta gaf sig ingen ro, innan hon håde redt till en

liten kålsäng invid husen, där satte hon både stickelbärsbuskar och andra rara buskar och örter, som hon fick på härregården.

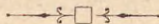
Och så gick det allt bättre och bättre. Vi bröto upp och röjde det ena kappelandet efter det andra, emällan det vi gjorde våra dagsvärken. Och Greta hann ändå tjäna mången god riksdaler med sina nypor. Och det är sanning — jag var rent som en ny människa, jag tyckte riktigt, det var min lust att slita hur strängt som helst. Och jag, som aldrig hade kunnat ta vara på nånting förut, nu var jag så rädd om styfvern, så jag nändes knappt köpa mig ett halfstop brännevin till de stora högtiderna. Och den, som gömmer, så har han — om våren hade vi samlat så pass, så vi kunde köpa oss en liten koknuta på Falkenbärgs marknad. — Härre gud, hvad Greta var glad, när vi kommo hem med denna kon! Hon ryckte både i mig och i kon och hon hoppade och dansade och skrattade och var rent stollig.

»Ser du, Johan, att vi kan, hvad vi vill.
'Ar vi inte nu både stuga och kol!»

Ja, Greta har rätt. Människan kan, hvad hon vill. Bara hon riktigt vill och tar i allt, hvad hon orkar, så får hon hjälp af både gud och människor. Nu reda vi oss så godt som någon. Och det bästa af allt är det — på fäm och tjugo år, som Greta och jag ha varit ihop, ha vi inte haft en hel ledsam dag. — Vi ha fyra snälla barn. Pojken är på seminariet i

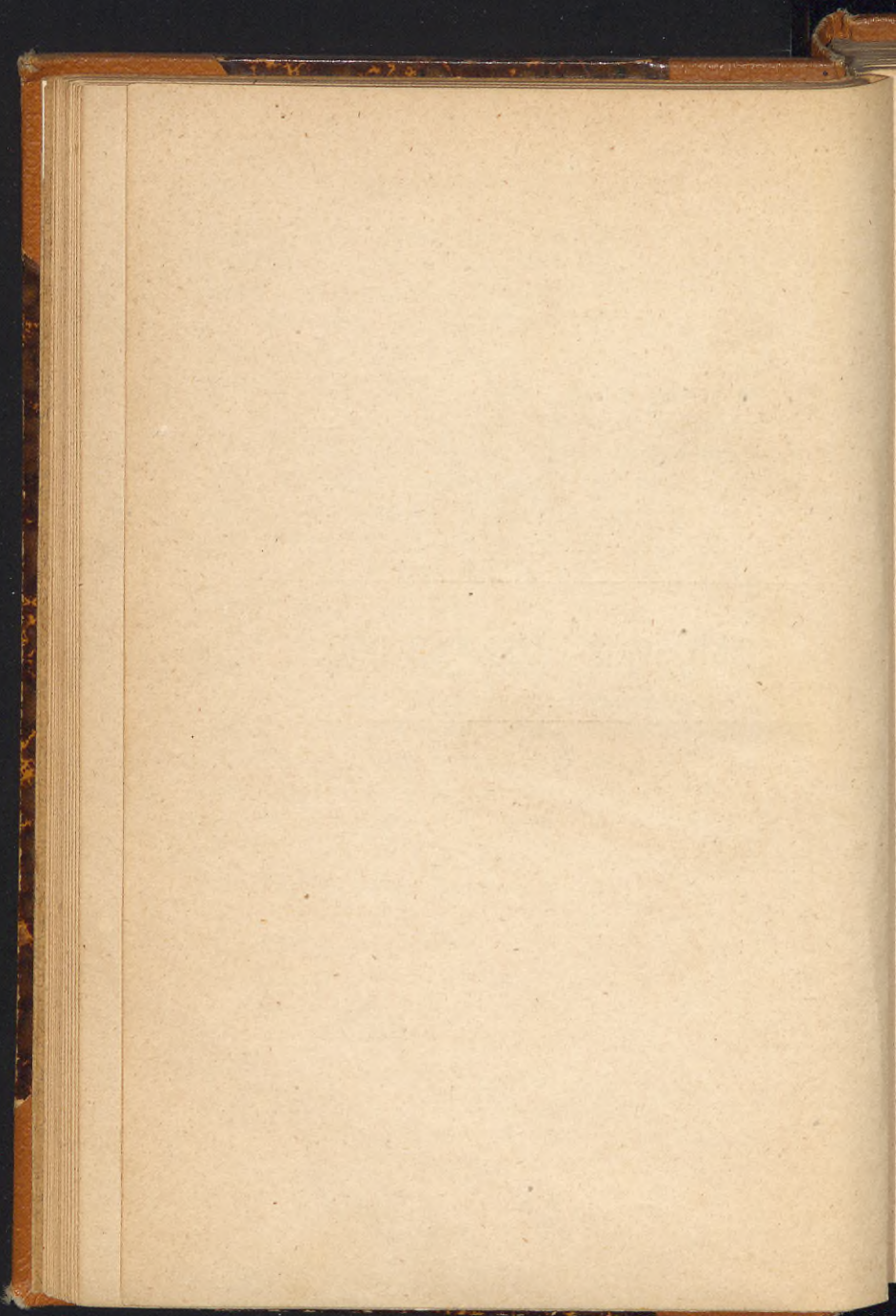
Göteborg och läser till skolemästare, och han skrifver så granna bref hem till oss, så ingen präst kan lägga ut dem rarare. Och det är nu vår allra käraste önskan, att han skulle få bli skolemästare här hemma i socknen efter den gamle. Och det blir han nog, för pojken har ett sådant godt ord om sig, och det är den gamle, som har skickat honom i lära, så han manar godt för pojken. Två duktiga dägor ha vi, som tjäna på Jonstorps härregård, det är Anna och Britta, och de ä då så väl tagna där så — och så ha vi vår lilla Karin. Det är kälegrisen, skall jag säga. Och gamla mor, hon lefver än och är så hörker så — hon kan läsa sin bibel ännu, utan att nyttja glasögnö. Och tro mig! det har inte kommit en brännevinsdroppe inom hennes tänder på många härrans år. Ack, må tro hon välsignar Greta hvar dag, som gud ger oss. Och det gör jag med till min siste pust. Hade inte hon kommit, så hade det visst aldrig blifvit någon glädje med »härregården Ransbärg».

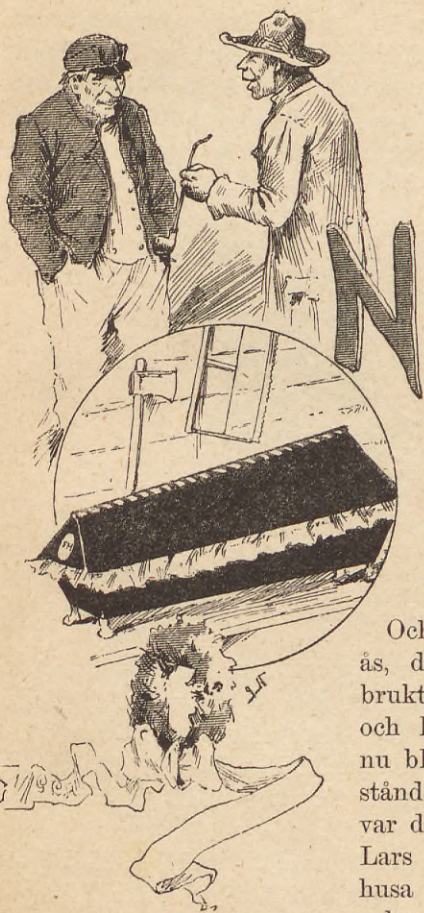

NÄR SMÖR-LARS VAR DÖD.

«Nu är Smör-Lars död.» — »Tänk, hvad de lede slägtingarna då ska få ärfva!»

Så låtte det, hvar två människor möttes i kröplinge-bygden.

Och borta i Lyng-ås, där som alltid brukte vara så tyst och lugnt, må tro nu blef där en uppståndelse. För det var där, som Smör-Lars hade sutit till husa de sista åren, och nu stod han lik

i vedhyddan. Släktingarna hade kommit dit, rent som med vinden, innan de hunnit själaringa för Lars en gång. Där voro svågrarna Rackare-Nils och Skorfva-Kristian, med sina kvinnor Johanna Petternilla och Neta Karolina och alla ungarna, den ene trasigare än den andre. Nils och Kristian hade allt köpt tyg på borgen och flytt till Skräddare-Jöns. Nu voro de be-

trodda på huru mycket som hälst — de, som förut knappt kunnat få borga för en tolfskillings värde. Men utom desse släktingarna var fjärdingsmannen där med. Han blef la dithämtad af Krister i Lyngås för att — hålla släktingarna sällskap.

Det var nu dagen före jordölet. I köket höllo mor i Lyngås och hennes dotter Elin på med att baka det andra baket fint bröd. Det

första var allt uppätet. Och bud gick till handelsbodén tidt och tätt efter än det ena, än det andra. Ingen ting ville räcka till för desse främmande — mat och drick ströko med, som om de blifvit vräkta ut genom en dörr.

Nere i hagen lågo Rackare-Nils och Skorfva-Kristian under det stora krokiga tornpäreträdet och sofvo på de feta ärterna och fläsket, som

de hade lassat i sig till middagen. Och käringarna suto på förstubron och pratade om det stora arvet och drucko kaffe. Ungarna kröpo upp och ner i husstegen och refvo ner mossa ifrån taket och kastade på bina. Ett par af Rackare-Nilsens pojkar stretade gässen bort i åkrarna, hönsen hade de längesen sjasat ur dyngstaden och upp på lagårdstaken. Och nere i hagen sprang Skorfva-Kristians yngsta däga

och satte märken med sina lortiga fötter på lyng-åsamorens fine lärftsväf, som låg där till blekes.

Nu rörde Rackare-Nils på sig.

»Johanna Petternilla!» ropte han. — »Hur länge ska vi ligga här och vänta på göken?»

Johanna Petternilla klef in i stugan och kom genast ut med ett par koppar med kaffe och en bränvinsflaska.

Rackare-Nils slog i till en bra gök åt sig, och så stötte han Kristian i sidan. Kristian turade sig i ögonen och gäspade ett par dugtiga tag. Men när han fick syn på flaskan, så satte han sig genast upp och var snart färdig med sin gök.

»Detta är ju riktigt härrskap,» tyckte Skorfva-Kristian.

»Visst i hæggebo! Nu ska vi lefva härrskap hvar dag,» sade Rackare-Nils och grinade godt. »Kom ihåg det, Johanna Petternilla — nu skall du väcka mig med göken hvar morgon, gud ger, eljes skall pocker ta dig. Hi, hi, hi, hi!»

»Hi, hi, hi! Det är allt rart, när en riker slägtinge dör. Gud välsigne den snälle svåger Lars!» sade Skorfva-Kristian och myste vid tanken på de många gökarna.

»Ja, tänk — den snälle svåger Lars!» sade Rackare-Nils så mildt och vickade på hufvudet. »Nu är la han uppe hos de små änglarna. — Men det vete la skam ändå,» tyckte han sen. »Kom Smör-Lars till de små änglarna, han som var så innerst inåt halsefyr snål både imot sig själf och andra, så kommer då jag i själfve

ärkeängelen Gabriels sköte; för jag har då aldrig knusslat på en sup, när jag har haft nånting på flaskan, vill säga, hvarken till kända eller okända, fattiga eller rika.»

»Ja, visst var han la rädd om, hvad han hade, men därför så få vi också nånting nu — han turade sig själf och sparade åt oss,» mente Skorfvä-Kristian och hällade andäktigt på hufvudet.

»Åt oss!» sade Rackare-Nils. — »Sitt nu inte och gör dig till, Kristian! — Hm — sparade åt oss! Ha, ha, ha! — Han kunde la, vet jag, inte ta mysslingarna med sig i grafven. För hade han det kunnat, så kan du då ge dig fan på, att hvarken du eller jag hade fått se ett rundstycke. Nej, du — Smör-Lars var allt en sådan härrans ärkepinepetter. Men snart ansa hundarna om hans graf.»

»Nej, tvi! Nu talar du ledt. — Han gjorde dig ändå aldrig något ondt,» mente Skorfvä-Kristian.

»Ja, inte något godt håller,» tyckte Rackare-Nils och spottade. »Tpi! Jag mins en gång jag kom till honom — det var dagarna före jul, och jag hade inte haft så pass förtjänst, så jag kunde köpa ett spann råg till julabaket — och så bad jag honom låna mig litet, så hans egen köttsliga syster och de oskyldiga barnen skulle slippa att gå ut och tigga julabrödet. Men tror du, jag fick? Jo, i hälsike! Nej, du — han gnall som en osmörjad träboltavagn och uslade sig, för han

inga pängar hade, så jag blef både skammande och arg. Nej — men snål spar och fan tar.»

»Ja, det kan la vara sant,» tyckte Skorfva-Kristian.

Nu kom lyngåsagubben ditbort och satte sig ijämte de bägge andre.

»Hvad liggen I här och snacken om?» sporde han.

»Joho, det skall jag säga dig, Krister,» sade Rackare-Nils. »Vi ligga här och snacka om Smör-Lars. — Jag tycker justamänt, att Smör-Lars skulle se glad ut, om han kunde stå upp och se, hur mätta och rara vi ä på hans bekostnad. Men i morgon stoppas Smör-Lars ner i den kalla, svarta jorden. Hvad har han då för allt, hvad han har sparat?» tillade han och gjorde sig så andäktig. »Han kunde gärna låtit bli att skrapa smöret af smörgåsarna, han fick, när han tjänte i prästgården, och ätit upp det själf, i stället för att samla mark på mark och sälja till dagsvärkarna där, så hade han sluppit att heta Smör-Lars i all sin dag. Och mycket annat sådant där kunde han låtit bli och blifvit rik nog ändå. Men nu skall det likasom vara skam med de pängarna, han har gnidit ihop. En skall ända vara rädd för att lorta ner handen, när en tar i dem.»

»Ja, jag får la ge dig rätt,» tyckte Skorfva-Kristian. »Han var allt pinig, det förstår sig. För att han inte unnade andra något med af allt, det han gnodde ihop, det kunde la så vara,

men att han inte unnade sin egen kropp nånting godt, det var då för ynkeligt. De säga, och det vet la du Krister, som har haft honom i husen, att han nändes inte koka jordpäror och gröt mer än en gång i veckan bara för de fattiga vedpinnarnas skull.»

»Ja, det måtte vi la veta, hur det var med det,» sade Rackare-Nils. »Det är sant. Och när så gröten hade stått under sängen i bortimot åtta dar, då var han la inte för god att gå på, för möglet stod som en päls öfver hela fatet. Men då tog Smör-Lars fram en liten sirapsflaska, han hade, och satte ijämte fatet och tog ut korken och så gjorde han en rand tvärs öfver grötaklicken och tyckte: 'Äter du nu till märket, Lars, så skall du få sirap på det andra.' Och så åt han ända till märket, men då tyckte han, att han var mätt. Då satte han korken i sirapsflaskan igen och grinade: 'Ha, ha, du Lars, den gången blef du lurad!' Och så var han så glad, som om han hade tjänt sig en hel daler. — Det kan en kalla att inte ödsla med såflet.»

»Ja, han var omöjelig, det förstår sig,» sade Skorfva-Kristian.

»Ja gu, det var han,» sade Rackare-Nils. »För jag mins en gång, det var en tiggegubbe, som fick en rock af prosten här, och då tog han af sig sin gamla, trasiga lusatröja och slängde i ån. Men tron I, hon fick bli där? Nej bevars! Smör-Lars såg det. Och tron I inte, han gaf sig ut i ån efter tröjan, och så klippte han sön-

der hänne i remsor, som han virade om fötterna och benen, och på det viset så behöfde han inte kosta ut nånting på håsor en hel vinter.»

»Ja, ja!» sade Skorfva-Kristian och himlade sig.

»Och ta mig den onde, han nånsin ville stå fadder till något af våra barn, fast Johanna Petternilla var i håll med honom gång på gång. Han var la rädd för, att han skulle behöfva ge en liten fadderpäng,» sade Rackare-Nils.

»Ja, det fick la vara,» tyckte Skorfva-Kristian. »Men det ledsammaste var, att han aldrig, så sväger han var, ville hälsa på sina fattige släktingar.»

»Å, han var la rädd för, att vi skulle fägna honom, och han nändes, förstår sig, inte ge oss så godt igen,» mente Rackare-Nils.

»Tpi, tpi!» spottade lyngåsagubben. »Jag gitter inte höra på sådant tal. Att I inte han någon skam i er — ligga här och skälla på Larsa döda mull! Lars var rättvis, han lurade aldrig någon människa på fyra styfver. Hvad han I för trång till att skälla på honom? Var han kan ske skyldig er något?»

»Var han inte bror till våra kvinnor?» tyckte Rackare-Nils.

»Jo, det var han,» sade Skorfva-Kristian.

»Ja, det rädde la han inte för. Tigen I bara!» mente Krister i Lyngås och steg upp.

»Det var räligt, hvad du tar i, Krister!» tyckte Rackare-Nils. »Det låter ända, som om

han hade gjort dig fasetligt mycket godt, efter du försvarar honom så grant. Du har la aldrig fått låna pängar af honom — för då sitta de bra löst. Kom du ihåg det.»

»Å, du vet inte, hur löst de sitta, det är la fler, som ska ärfva än du,» mente Krister och gick sin väg.

»Ha, ha! Du menar Petter. Han skall, förstär sig, ha din Elin. Ha, ha, ha!» grinade Rackare-Nils efter honom. »Hå, hå! När Petter får ärfva Smör-Lars, så brorson han än är, då vill jag bli en lort. Han led inte att se honom en gång — men oss kunde han både se och tala med. Ha, ha, ha!»

»Jaa!» sade Skorfva-Kristian och grinade belåtet.

Fram på eftermiddagen kom Petter, som nu tjänste dräng hos kyrkevärdens i Kröplinge, dit till Lyngås. Och när Elin skulle gå ut i marken och repa eneris till att strö på gården, så följde han med henne. Petter gick där tyst, liksom i tankar. Elin tittade på honom gång på gång.

»Du är så tyst i dag, Petter,» sade hon till slut.

»Ja, jag går och tänker på farbror. Nu nar han lämnat detta världsliga,» sade Petter.

»Ja,» sade Elin. »Det bästa är, att han var så nöjd med att få komma bort. En af de siste dagarna han lefde — han var då så illa sjuk så — så satt jag vid hans säng och läste högt i salmeboken för honom. Då tog han min hand

och sade: 'Elin, tror du, att jag kommer väl bort?' — 'Ja,' sade jag, 'gud är god.' — 'Tack, Elin, då tror jag det med. Bed gud för mig! Jag har aldrig velat göra någon orätt. Men jag har inte gjort så mycket godt, som jag hade kunnat. Jag har varit för rädd om det lilla, jag har tjänt. Men gud låter det nog komma till nytta och välsignelse, när jag lämnar det ifrån mig, för det är tillkommet på ärligt vis.' Sen knäppte han ihop sina händer och bad länge. Och ett par timmar därefter så miste han sansen och så låg han i en dvala, tills han dog.»

»Frågte han efter mig någon gång?» sporde Petter sakta.

»Ja, det var den samme dagen, så undrade han, om du visste om, att han var så dålig, och tyckte, att han ville så gärna se dig. Men när vi ville skicka bud efter dig, så nödde han oss till att låta bli.»

Petter vände sig bort, för inte Elin skulle se tårarna, som kommo honom i ögonen.

»Det var synd, jag inte fick veta om, att han var så sjuk,» sade han efter en stund.

Så gingo de där tysta igen ett stycke väg.

Långt om länge sade Elin:

»Ja, nu får du ärfva.»

»Gud vete det,» sade Petter och såg ner i backen. »Jag har ju sagt dig förut, att jag får kan ske inte ett grand.»

»Ja, men du är ju hans enda brorsbarn,» tyckte Elin och såg frågande på honom.

»Det är justament för det, som jag tror, att jag blir utan,» sade Petter och suckade.

»Hur skall jag begripa det? Det får du säga mig,» sade Elin och satte sig på en tufva där i marken.

Petter satte sig i jämte hälle. »Ja, jag får la det då, fast det är sorgeligt,» sade han. »Min mor talte om det för mig, straks innan hon lade ihop sina ögon. Se, det var nu så, som du vet, att min farfar, han var en välmående bonde. Men så förlorade han allt, hvad han ägde, på borgen, så att när han dog, så kommo min farmor och barnen på bar backe. Fårbror Lars, han var äldst. Han var tio år, när de fingo gå ifrån gården, som eljes skulle blifvit hans. Och fast han inte var äldre, så tog det honom ändå så hårdt, så han blef sig aldrig lik mera. Förut hade han varit så glad som något barn, men nu blef han genast allvarsam som en gammal man. Och då satte han sig före, att han skulle slita och spara på alla vis, tills han fick så pass, så han kunde köpa sig en jordbit. Var han född till bonde, så skulle han också bonde bli. Och tills äldre han blef, tills ifrigare blef han. Denne härne tanken gaf honom ingen ro hvarken natt eller dag. Han tog sig tjänst om somrarna, och han undte sig knappt maten, långt mindre kläder på kroppen, bara för han skulle kunna spara och lägga af en styfver. Och så

fort som han hade samlat litet pengar, så lånte han genast ut dem, och så fick han ha bi och får hos dem, som voro skyldiga honom. Och om vintrarna huggde han stäfver och gjorde träskor — ja, han frestade på allting, som kunde ge honom en styfver. Han hittade till och med på att samla bokesvamp till fnöske, som han körde ända ner till Malmö med. Men när han var fäm och tjugo år, så hade han också lagt sig till godo fyra tusen daler, och det var nästan så mycket, så att han kunde köpa sig ett litet dåligt hemman. Men då ville han ha ett lika godt hemman, som det far hans hade ägt, och så blef det till att sträfva undan för undan. — Så var det en däga, som han hade hållit väl med i flera år — det var min mor. Hon tjänte piga då i prästgården. Eljes så rådde min mormor Jäppa-Karin om ett åttondels mantal i Jäppagård. Och den lotten hade farbror Lars gärna fått lösa sig till, om han hade velat ge mina bägge mostrar ett par tusen daler hvar. Men det ville inte farbror, han tyckte, att det blef rent för många pengar, och så tyckte han, att jorden var både liten och dålig. Ja, då fick det vara, som det var, så länge — de fingo vänta med giftet.

Nu hade min far, som var säks år yngre än farbror Lars, vuxit upp och blifvit en duktig skomakare. Han hade ord om sig att kunna göra alla människor glada, han tänkte aldrig på styfvern. Och hur det bar till, så kom han att

vara tidt tillhopa med min mor. Och de blefvo riktigt goda vänner, för se, mor var gladlätt af sig, hon med. Och när då farbror Lars gick där år efter år och aldrig fick nog pängar och ingenting lät bli af med giftet, så blef mor led på honom och gifte sig med far i stället. Då blef farbror ända som konstig. Han tålde aldrig sen att se hvarken min far eller mor, utan gick långa vägar bara för att slippa träffa dem. Och så länge som far lefde, var han aldrig inom vår dörr. Men det var inte så länge, far fick lefva. Han var för glad och för lätt af sig och ville för gärna ha det starka. Så en gång hade de slagit honom full, när han skulle gå ifrån ett ställe, där han hade varit och sytt, och då kom han till att ligga ute om natten och förkylde sig, och åtta dar därefter dog han. Farbror var med och följde honom till jorden, men han gick inte in i stugan som det andra liklagsfolket, och inte sade han ett ord till min mor. Inom ett år var jag morlös med. Då mins jag, hur farbror Lars kom in i stugan och satte sig vid sängen, där mor låg lik — och jag mins, att han skrek högt och kastade sig ner på golvet och vred sig som en mask. Men så kom där en människa, och då gick han. Men han viste sig inte vid begrafningen, och inte häller brydde han sig om, hvar de gjorde af mig. Och det mins du själf — när han skulle flytta hit, så var jag lilledräng här — han flytte inte hit, innan jag kom härifrån.»

»Det var sorgeligt,» sade Elin sakta och tor-
kade sig i ögonen med förklädet. »Men han
var visst inte önd på dig. Jag
såg mer än en gång, att tår-
arna kommo ho-
nom i ögonen, när
han tittade på dig

eller hörde
talas om
dig. Han
visste, att
vi tyckte
om hvar-
andra. Tro
mig, han
har inte
glömt oss.»

»Ja, gud
vet det,»
sade Pet-
ter. »Det
var under-

ligt med hans pengar. Han
tänkte, de skulle blifvit till
välsignelse, men de blefvo bara
till förbannelse för honom. Så länge
som han sparade och sparade för att
få sig en gård, så länge voro pengarna
bara ett medel i hans hand, men sen
mor var borta för honom, sen brydde han sig

inte längre om någon gård, sen lefde han bara för sina pängar. Och de blefvo honom så kära, så han nändes knappt att röra vid dem. — Men tänk, hvad han kunde haft för ett annat lif, om han hade varit nöjd med litet!»

När Petter och Elin kommo hem ur marken så var där kommet en hel hop slägtingar på långt håll till Lars. Fingo de inte mer med af arfvet, så ville de la åtminstone ha sig ett godt kalas. Och kalas blef där. Karlarna åto och söpo, så de sågo knappt fluga på vägg, och fruntimmerna drucko kaffe till långt in på natten. Och där var ett prat och ett hoj och ett lif där på Lyngås, så ingen kunde tro, att där stod lik ofvan jord.

Så om söndagsmorgonen skulle de föra Smör-Lars till jorden. Liklaget kom och blef fägnadt och det på hederligt vis. Och alla slägtingarna stodo där högtidsklädda och i ordning, utom Rackare-Nils — han låg sjuk. Han hade ätit för mycket af den rare risgrynsgröten och tagit sig för många grötasupar om kvällen, så han hade hållit alla människor i huset vakna hela natten. Och de hade varit tvungna till att ge sig upp där på golfvet och knåda och rulla honom tag på tag, för han inte rent skulle spricka — så häftigt bulnade grynen i buken på honom. Och när så liktåget gick, då låg han och var arg och svor, för han inte fick visa sig i sina nye hälgdagskläder, han så väl som Skorfva-Kristian. Men han slapp ändå att ligga ensam,

så snälla voro de imot honom, för fjärdingsmannen och en karl till stannade hemma hos honom.

Där var inte många ögon våta vid grafven. Johanna Petternilla och Neta Karolina tuggade på käringaris och höllo sina stora hvita näsdukar för ögonen och vickade på hufvudena — det var, kan veta, deras bror, som begrofs. Men två människor gräto uppriktigt; och det var Petter och Elin, de tänkte bägge på, hur liten glädje den döde hade haft i detta lifvet.

Sen pågick kalaset till den andre dagen. Då skulle de öppna den dödes kista och se, hvad där fans att ärfva. Där voro alla Smör-Lars' inteckningar och revärser och pängar. Rackare-Nils och Skorfva-Kristian stodo vid hvar sin ände på kistan och väntade bara på, att locket skulle gå upp. De andra släktingarna stodo rundt omkring, och ögonen riktigt tindrade i skallen på dem.

Fjärdingsmannen skulle göra bouppteckningen, han låste upp kistan och slog upp läddikelocket. Öfverst i läddikan låg ett ihopviket papper, som hade till påskrift Testamente. Släktingarna gapade och glodde på hvarandra, när de fingo höra det ordet. Hvad var det för något? Hvad den onde skulle Smör-Lars med testamente?

»Testamente! Ja visst den onde!» ropte Rackare-Nils till slut. »Det är för Petters skull,»

tyckte han och grinade och nickade imot Skorfva-Kristian.

Kristian grinade och nickade igen.

Men nu hade fjärdingsmannen fått på sig glasögonen och vecklade så upp papperet och läste högt och ljudeligt:

»Testamente.

Af fri vilja och vid fullt medvetande gifver jag Lars Magnusson hela min sjelfförvärfvade egendom åt min broders son Petter Olsson och hemmadottern Elin Kristersdotter på Lyngås att dem emellan lika fördelas. Då ingenting är visst utom döden, gifver jag dem hälften hvar, i ty fall att de ej komma att ingå äktenskap med hvarandra, hvilket eljest vore min önskan. Mätte de af dessa medel njuta den nytta och glädje, som jag önskat, men aldrig fick erfara. Vilja de utaf sin egen godhet gifva barnen efter mina systrar Johanna Petronella och Neta Karolina något med utaf arvet, så stånde det dem fritt; men böra de då tillse, att dessa penningar blifva för barnens nytta använda. Och nu befaller jag min själ i Guds hand. Ingenting fick jag, när jag gick ut i världen, ingenting tager jag med mig därifrån. Gud hjelpe mig, amen!

Lyngås den 14 maj 1865.

Lars Magnusson.

Att ofvanskrifne Lars Magnusson af fri vilja och vid fullt medvetande gjort detta testamente

och det sjelf undertecknat, intyga på en gång närvarande vittnen

Per Persson
N:o 1 Hallen.

Nils Larsson
i Boarp.»

Slägtingarna hade stått där tysta som stockar, med gapande munnar och stirrande ögon, så länge som fjärdingsmannen höll på med att läsa.

Men nu blef där ett lif. Rackare-Nils for fram och ville rycka testamentet ifrån fjärdingsmannen.

»Det är lögn, det där! Tag hit det! Tag hit det bara!» skrek han.

Men där fans handfasta karlar, som höllo rackaren tillbaka.

Då blef han vild och stampade i golvet och svor:

»En sådan djäfvul! Det var en svåger. Ta brödet ifrån barnen och kasta det för hundarna. Ingenting unnade han oss, medan han lefde, och ingenting unnar han oss efter sin död. Men så ska vi också hedra honom. Tvi, fan! Jag skall gå och spotta tre gånger på hans graf, den girigbuken. Den girigbuken! Åt helvete med honom, den girigbuken!»

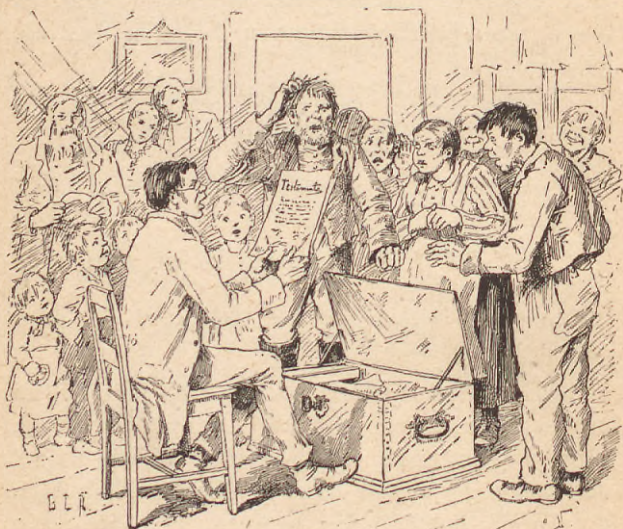
Därmed rusade han ut ur stugan.

Skorfva-Kristian började gråta och snyfta:

»Hade jag bara gått för Lars litet och krusat honom, som jag tänkte, så hade jag nog fått litet med. Men det var Nilsa skull — han

ville alltid, att vi skulle vara som hundar imot honom, för arvet kunde han ändå inte förhålla oss. Alltid skall en vara ett nötahufvud.»

Och Johanna Petternilla och Neta Karolina, de voro så arga så:

»Tvi den onde, för en sådan bror! Det var då väl ändå, att vi aldrig ha satt nån tid på honom. En girigbuk var han, så länge han lefde, men han är mycket uslare efter sin död. Inte tänka på sina egna köttsliga syskon, utan ge åt oskylda. Tvi den onde, en kan riktigt spy åt det!» tyckte Johanna Petternilla.

»Det är Kristers skull,» skrek Neta Karolina.
»Det är det. Tvi den lede, att vilja ligga öfver en gammal sjuk människa och ha honom till att göra orätt på sotsängen. I han stulit vårt arf!»

»Tänk på, hvad du säger!» manade fjärdingsmannen.

»Det ger jag den onde,» sade Neta Karolina. »Kommen, ungar, så ge vi oss härifrån detta usla hålet. Ha de behållit allt det andra, så kunna de få behålla de usla matbitarna, som ä igen af kalaset med!»

Så bar det af i en flygande fart med hela stassen. Och de skällde och smällde och slogo i dörrarna och höllo ett sådant väsen, så en kunde tro, att det var på världens yttersta tid.

Men längst borta i en vrå stodo Petter och Elin. De höllo hvarandra i hand. Och deras ögon voro våta, det var glädjetårar, som runno.

»Trodde jag inte detta!» sade Elin.

»Ja,» sade Petter, »gud löne farbror!»

Fjärdingsmannen hade nu tagit upp värdepapperen ur läddikan och räknat öfver, hur stort arvet skulle bli.

»Det var inte litet pengar!» tyckte han.

»Bara papperen visa på åtta tusen riksdaler.»

Då stego Petter och Elin fram, och Petter sade:

»När farbror Lars har gett oss fria händer, så vilja vi inte knyta för fulle påsen, utan vi

ge hundra riksdaler till hvar utaf Johanna Petternillas och Neta Karolinas barn.»

»Ja, det vilja vi,» sade Elin.

»Det hedrar gifvarne,» sade fjärdingsmannen högtidligt.

När så Petter och Elin kommit för sig själfva igen, då sade Elin:

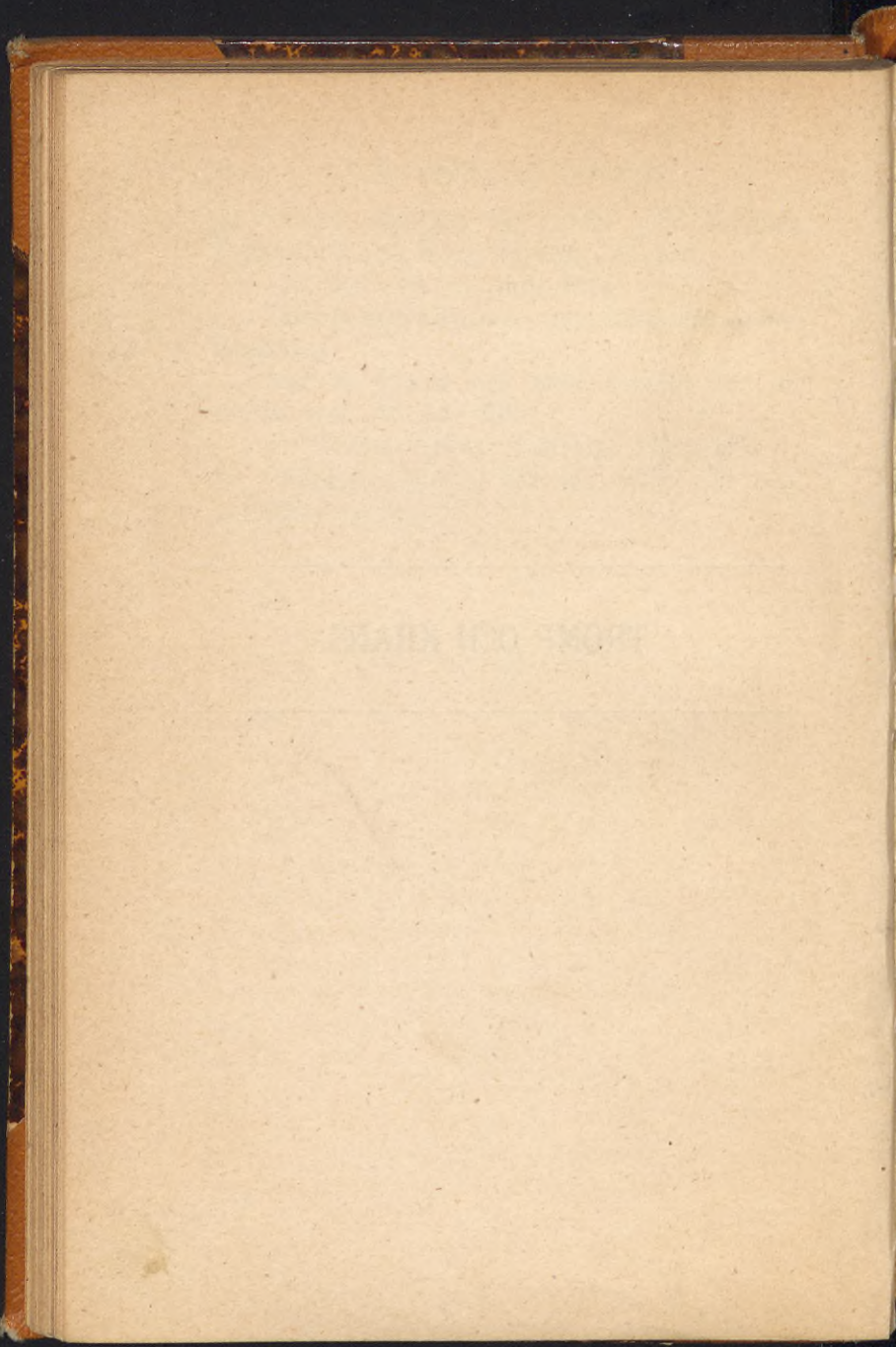
»I morgon hydda vi farbror Larsa graf — du torflägger henne, och jag sätter dit min grannaste myrten.»

TROMP OCH KRANS.

De bägge svågernarna Rackare-Nils och Skorfva

Kristian lågo nere på Storaå och fiskade kvällen före midsommarsafton. De hade just lagt ut en långref med fämhundra krok — så om'inte den onde red märket, så skulle det la bli åla-snärtar till en kanna hälgdagsbränvin till mans om morgonen. Nu rodde de i land vid Pilön och tänkte ta hus i det gamla fårskjulet där öfver natten och vakta sina don, för det fans ållt fiskare härnere i Kröplinge by med, som inte skilde så värst noga på mitt och ditt och som därtill mente, att rackaren och Kristian inte hade nere i deras fiskevatten att göra, fast de kunde rå jämt lika mycket om det allihop — det vill säga, de kunde bli dänkörda hvilken som helst.

Den förste, som hoppade i land, var Skorfva-Kristians lille lede, raggige hund, som hade suttit i fören på ekan hela tiden och tittat på god lust.

»Det var skräll, du tog Väcker med dig, Kristian. Han säger alltid ifrån, om det kommer

någon, som vill nosa på tampen,» tyckte rackaren och drog upp ekan i den lilla viken vid nedre ändan af ön.

»Hiaa, han är allt bra att ha med sig,» sade Kristian och lade in en ny mullbänk, innan han steg upp ifrån akterbrädan och klef i land. »Jag undrar så mycket på, att inte du skaffar dig en ny hund, du Nils, du som har sådan lust till att gå på skytteri. Nu är det bra längesen du hade din Krans.»

Nils satte sig på en alstubbe där vid eke-staden.

»Ja, det förstår sig,» tyckte han och kliade sig i nacken. »Jag kunde la fö en hund, jag så väl som du. Visst är det sant, att det är inte nog med att en skall vara en rackare, utan en skall vara en stackare med. Men är en karl till att dra ihop födan till folket, så kan en allt orka skaffa hvad ett hundakräk tränger till. Så inte är det för nöds skull, som jag är utan hund. — Men jag skall säga dig, Kristian, det har varit så ledsamt vid skilsmässan ifrån de bägge hundarna, jag har haft, både ifrån Tromp och Krans, så jag vill rent inte vara med om nånting sådant en gång till, när jag kan slippa.»

»Ååå!» tyckte Skorfva-Kristian och tog för sig med handen och satte sig på backen i jämte rackaren. »Det måtte la ha en öfvergång. Det är la ändå bara ett oskäligt kreatur. Aldrig har jag lagt vid mig någon skilsmässa ifrån mina hundar. Denne härne är den fämte Väktern

jag har, sen jag och Neta Karolina kommo ihop. Alla hina fyra har hon sörjt så bra för så, när vi inte ha velat ha dem längre, och hon sköter la om denne med, när det blir hans tur. Bara en repstump med en sten om halsen — sen så stå de där nere på åbottnen och lerra med rumpan för strömmen.»

»Tvi svinen, så du pratar! Du kan då hvarken bli riktigt kall eller varm. Du vet inte, hvad det vill säga att tycka riktigt om ett kreatur en gång.»

Kristian strök sig ett tag om munnen.

»Å, det kan jag la veta,» mente han.

»Nej, min lif, du det gör,» sade rackaren.

»Men jag vet det, jag. — Mins du min Tromp?»

»Ja, det var la den därne gråraggige, som du hade, medan du låg hemma på Galtåsen och skötte torpet åt mor din, där under Trottabärgs härregård.»

»Ja! — Jag hade fått en uppe hos Jon i Slätthult. Han var af det därna fårahundslaget. Men det var hund! — Kors, för alla de harar, han följde till döden! Han var bara fäm år, när fan tog en, eljes så hade han la följt många fler.»

»Hvad menar du med det, att den lede tog en?» frågade Kristian.

»Kors, har du inte hört det! Jaja, jag talar inte om det i onödan, för jag blir inte glad, när jag tänker på det. Tvi fan!» sade rackaren och spottade, så att fläbbsnuset yrde.

— »Å, det var harahund hele dagen. Och som

han gick på räf! Fick han upp en räf i lysningen, så följde han honom till kvällen, om räfven inte gick in i klimmer. Och gjorde han det, så gick han in efter'n. Han var så sönderbiten ibland, så hans hufvud såg ut, ända som om det hade varit hackadt, och skinnflankarna slängde ikring en, när han riste på sig. Men mickel, han måtte alltid släppa till pålsen. Den siste vintern var han med om älfva räfvars död, och på den tiden fick en sju riksdaler räfskinnet, för det var en sådan frågan efter räfskinn därinne i Ryssland då så, sade de — och det blef, låt mig se — sju och sju och sju och sju — — — det blef sju och sjutti riksdaler på en vinter, och det var pängar, det. — Men så kom den förbannade löktnanten på härregården hem ifrån Tyskland och då hade han fått för sig, att han skulle ställa till en stor jagt där för en gångs skull. Eljes så var han justament ingen jägare — det var han för lat till. Sofva till klockan tolf på dagen och åka, efter fyrspann ändå, om det så bara var till närmsta ställe. Tvi fan! — Det kom härrar och proselyter dit ända ifrån Dannemark och Skåne och skulle vara med på denna stora jagten. Och gamle Spjut, skogvaktaren där, han hållde ända på att mista både vett och förstånd, så rädd blef han, när som löktnanten sade till honom, att han skulle svara för, att jagten gick bra — han var så gammal och dorsk då, gubbakräket. Men så skickade han bud efter mig och bad mig för

guds skull komma och hjälpa'n. Ja, det var jag allt karl till. Jag var bara tjugo år då och jag vill se den, som är lättare i kroppen och ledigare i benen, än hvad jag var på den tiden. Och markerna kände jag till bättre än vårt stugegolf. Det fans då inte ett harahål i en gårdsgård på en mila vidd, som inte jag visste om. — Ja, jag kom dit då om kvällen före jagten. Och Spjut blef så glad, kräket, för jag kom, så han länte ett halfstop brännevin af lafogden, som vi söpo ur. Och så lade vi upp, Spjut och jag, hur vi skulle gå med jagten, men det var jag, som fick göra upp alltihop, förstår sig.

Så om morgonen skulle det braka åstad ut i markerna. Men det stod om både länge och väl, innan alle härrarna voro på benen. Härrarna hade en sjuhälsekes hög med stora grofva stöfvarehundar med sig och de gingo ikring och tittade på hvarandras hundar. Och den ene skröt värre än den andre åt sina och tyckte det, att det fans inte likare hundar till, för de voro somma ifrån Ängelland och somma ifrån Tyskland. Det var inte någon, som hade ett öga för min lille Tromp, innan vi voro ett godt stycke på väg ut till hagarna. Då var det en utaf härrarna, en lång, skranglig, hjulbent en med mustasjer, som grinade och sade:

»Hvad tusan skall den lille bondhunden med att göra?» sade han och pekte på Tromp, som jag ledde i ett band.

»Jo,» sade jag, »jag tog en bara med för ro skull, för han skulle få titta på en gång, hur härrskapshundar köra, och lära sig litet,» sade jag på djäklafora, förstår sig, för jag visste godt, hurudana härrehundar ä — stumma i benen och drofsiga, så de duga inte till att släppa på en gammal halt so en gång.

Härrarna grinade.

»Ja, det tycks han, min tro, behöfva,» mente de.

Men jag tänkte: »Skrattar bäst, som skrattar sist. Haha, I!» tänkte jag.

De hade jägare med, som ledde deras hundar. — Och när vi så kommo ut i hagarna, så ställde Spjut och jag härrarna i pass och så lät jag jägarna släppa hundarna. Men jag släppte inte min Tromp — jag hade lust att se först, hur de därne rare ängelske och tyske skötte sig.

Det var justament en morgon i början på september månad, och daggen låg som ett flor öfver marken så grant, så ack! Ja, det skulle då inte stått på en minut, innan vi hade haft en jösse på benen, om jag hade velat lösa min Tromp. Men desse härne slofsige härrehundarna, de skumpade ikring ekebuskarna i backarna där och svängde med de långa rumporna och luktrade och nöso och hade sig på alla både möjliga och omöjliga vis — men inte fan fingo de upp nån hare. — Så var där då ändteligen en, som happade till att hitta ett slag, och då blef där, må tro, ett gapande och ett lefvande. Hela raddan, sjul'ätta stycken på slaget, och där var

ett sådant kif och ett sådant puffande, så de ram-lade ända på hvarandra. Så först bort ett stycke med ett ryseligt alló och så omigen på bakslag. På det viset gick det om och om igen, upp och ner och ner och upp. Jag grinade, så jag hällde ända på att sätta mig. Det var justament nån-ting att lära! Men Tromp, han blef rent vild, han gnällde och ryckte i snoden och stod på

två och hoppade och lefde och ville ändteligen vara med. En kan la veta, hvad han skulle tycka — gå i band så här nu! — han som ill-skrek, bara han såg, att en tog efter bössan, och som for af som ett blikster, det första han kom ut i marken — jag såg en då aldrig vid benen tidare, än när han kom fram med haren. — Men jag tänkte: »Tåla dig, tåla dig, min here! Din tid kommer la».

Ja, så till slut så blefvo la härrskaphundarna keda af det därna valsandet fram och tillbaka och nu så gingo de vid benen på jägarna och läto rumporna hänga och tåstade och räckte ut tungorna långt ut gapet, fast de inte hade varit med längre stund.

Då så tänkte jag: »Nu ska I, herran i min talg, få se på en annan dans,» tänkte jag, men jag sade ingenting, utan bara strök bindslet af Tromp.

Det stod af, så en såg bara likasom en grå strimma, bortöfver där trampen hade gått förut, och på mindre tid, än hvad en behöfver för att räkna till tjugo, så skrek han till. Hela hunda-högen brasade af efter med ett räligt väsen.

»Nu är haren på benen. Pass upp nu!» ropte jag och sprang bort i ett gammalt bra håll, som jag visste om, midt inne i buskamarken på en stenbacke där.

Jo, pina dö — jag var knappt framme, innan haren kom sättandes och skulle öfver backen. Men det förstår sig, han fick allt faseligt brådt med att stanna, för som det small för mig, så gjorde han bara ett par nystanden rundt om, sen så låg han där. Jag hade allt bössa med på den tiden, som inte skämdes för sig, jag hade köpt na efter den därne gamle skogvaktaren Krona. Så slängde jag haren opassad i väskan och fick tag i Tromp — han var för rästen ända i benen på haren — och så skickade jag ut honom genast igen, för jag visste, att det skulle

finnas en jösse till i hagen där. Det var godt om hararna på den tiden, för jag hållde efter räfvorna där i trakten. Och det gick bra att jaga dem med, för då blefvo inte hundarna förvillade af de förbannade rådjuren, som nu fördärfva all hederlig harajagt. Nu kan en inte släppa en hund i hagamarken, utan att han skall få upp rådjur, och sen så kan en allt hälsa adjös med hunden för den dan, om det är något godt med honom. Nej, då för tiden, då var det roligt att jaga hare. Jag vet den dag, när det var grann spårnö före jul och hararna trodde som bäst, som jag kunde smälla fäm säks stycken på dagen. — Ja, det stod, min lif, inte länge på, innan Tromp gläufte till igen, och de andra hundarna skälde med, men de fingo då aldrig se en skymt af haren. Jag sprang i håll igen, och den haren fick la också brådt med att stanna. Hihi! Och jag tyckte la, jag hade gjort det riktigt på karlavis.

Men då så kommo både härrarna och jägarna framspringande. Och härrarna voro himla förbannade.

»Hvad i helvete är detta för en ordning?» skreko de. »Tror du, att jagten är ställd till, för att du skall få skjuta hararna?»

Jag kunde rent ingenting säga.

»Tror du, att vi ha rest hit ända nerifrån Skåne och Dannemark för att höra på dina skitne skott?» tyckte de.

»Nej,» sade jag då, »men jag trodde, att när en ser sig god till att skjuta en hare, så skall en göra't med,» sade jag.

»Å hut, bondtjuf!» skrek en stinner pruns där, med en stor röd näsa, som jag hörde, de kallte ryktmästaren. »Det är för nöjet att själfva få skjuta hararna, som vi ä här. Förstår du det, drummel!»

Det hade jag aldrig kommit att tänka på. Men det kunde allt vara riktigt, för jag vill visst inte näka till, att det är bra roligt att skjuta en hare. Och jag var nästan färdig att anka på, att jag inte hade släppt hararna ifrån mig, för då hade de la till sist kommit i härrarnas pass.

Tromp, han förstod, att inte allt var, som det skulle, så han tøjde sig intill mig, så tätt han kunde.

Då sade den länge hjulbente, med de stora mustasjerna:

»Hvem har gett dig lof till att koppla af hunden?»

»Nej,» sade jag, »det har la ingen,» sade jag. »Men jag tänkte, det var så godt, jag det gjorde, för hina hundarna orkte inte få upp nånting. De känna la inte till markerna,» tyckte jag — hm, hm. »Det var min Tromp, som tog upp bägge hararna.»

Då blefvo härrarna likasom litet mildare i synen.

»Hvad skall du ha för hundrackan?» frågte den de kallte ryktmästaren, med den stora röda näsan.

»Ingenting,» sade jag. »Jag säljer'n inte.»

»Hvad tusan är det för godsare, du har, som ä så oppstinata?» sade han då till löktnanten, som stod där och såg skammande ut. »Det skulle vara hemma hos mig, så vet väl jag, hvad jag gjorde,» tyckte han och svängde med armen, som när en slår med en käpp. »Han är ju af ditt folk?»

»Ja, han skall vara det,» sade löktnanten.

»Ha en karl på sitt gods, som är jägare och håller jagthund och som skjuter undan hararna midt för näsan på jagtgästerna! Brabo! Då skall man åtminstone inte besvära någon dit på jagt. — Men nog skulle åtminstone hundrackan få en hastig hädanfärd, om det vore på min mark. Fy fan!» sade ryktmästaren och därmed så vände han sig bort ifrån löktnanten.

Löktnanten stod där och ända skalf af harm och ilska. Och innan jag visste ordet af, lade han bössan till käften och smällde af.

Tromp gaf till ett gnäll, så det kunde gå igenom märg och ben. Och när jag tittade ner, så hade den djäfvulen skjutit hunden, men bara träffat honom i bakkdelen. Och nu släpade hundkräket sig fram öfver mina fötter och tittade upp på mig.

Iiii! hvad bloden brände i mig. Jag spände hanarna i en blink. Jag tänkte genast ge den

djävulen ett skott igen. Men så lät den stackars Tromp så ynkeligt, så jag sprang tre steg tillbaka och satte ett skott rätt i hufvudet på honom, så blöd och hjärne sprutade. Sen lyfte jag bössan igen — —

»Är du ifrån vettet, karl! Vet du, hvad du gör?» ropte herrarna.

Då tog jag ner bössan igen. Jag ville både gråta och svärja, men jag kunde inte nåtdera, utan bara stod där och skalf.

»Den där skulle, djäffar i min själ, inte bli gammal på mitt göds,» sade ryktmästaren, med den stora röda näsan.

Men den länge hjulbente, med de stora mustasjerna, han sade till löktnanten, som nu stod där och bara stirrade, så hvit i synen som en lärftsdruk:

»Ge karlen en hacka för hunden och låt honom sen dra hin i våld!»

Ja, löktnanten tog upp en silfverspesie ur lomman och slängde bort till mig. Men jag spjärnte till pängen, så han for åt helvete med en skjuts.

»I tron, I kunnen betala allting med pengar. Jag ger både er och era pengar den onde,» sade jag och därmed så gick jag.

Men med det samma så var jag också fri från torpet, som jag skulle tagit an till våren, och mor fick också flytta. Vi hade, kan veta, intet kontrakt, för det bruktes inte på den gården att ge torparna kontrakt, fast nog hade löktnanten

skrifteligt af oss, så han kunde klämma efter oss, så bra han ville. Vi måtte sitta till husa den vintern i Glimminge usla båtsmanshytta hos den galne Hallingen och hade inte stort att dra oss fram med. Det var då, jag gaf mig till räckare — jaja, hästaflåare kan jag la hällre säga, för andras hundar ha då fått vara i fred för mig.

Men mer än en natt låg jag därframme vid härregården och vakte på löktnantsdjäfvulen, för det hade jag då gett mig den onde på, att han skulle ha sig ett minnesmärke för min gamle Tromps skull. Han aktade sig allt för att komma i mina klör — men jag skar med min knif i väggen till hans sängkammare där, så brädklädningen var mäst flådd

Ja, sen Tromp var borta, så gat jag inte ta åt bössan på en lång tid. Och inte tänkte jag på att skaffa mig någon ny hund häller. För jag kunde se den gamle för mina ögon hvilken stund jag ville, hur han tittade på mig, när han hade fått skottet af löktnanten, och tiggde om min hjälp. Och så skulle jag behöfva hjälpa'n på det viset — ge honom nådaskottet! Tvi, tvi! Och jag vaknade midt i natten gång på gång och såg samma syn — och hur blodet och hjärnen rann!

Men så en gång var jag ute på spårnö — det var mer än ett år efter, sen jag miste Tromp. Då träffte jag Jöns Jägare i marken, och vi voro alltid goda bussar och gingo gärna ihop på skytteri, till visse vid den tiden andungarna

voro färdiga, för då behöfdes det en skytt på hvar sidan om ån och i sjöarna behöfdes en till att ro, medan den andre skötte bössan. Vi ha skjutit till många kannor brännevin ihop. — Jöns hade fått två harar och jag tre, så vi behöfde inte skämmas någon af oss. Och dagen började lida, för det är inte så många timmar en har att dra på vid julatiden. Därför så tyckte vi, bägge två, att vi kunde låta hina hararna gå på tillväkst. Och så traskade vi af till Sjönevad och sålde våra harar och köpte oss hvarsitt halfstop brännevin, för vi hade inte haft en tår starkt med oss i marken hvarken Jöns eller jag. Och vi spanderade på hvarandra och drucko gökar där och hade riktigt roligt.

Då så talte Jöns om, att hans Spela hade fått hvalpar och det härrskap till hvalpar ändå. För han hade tagit hyndan med sig bort till Sannarps härregård och lockat till sig den store stöfvarehunden där, och det skulle bli hundar, som stodo i mantal, efter dem bägge. Spela var rent makalös på hare, men hon var väl liten och klen för att ge sig i tag med mickel, och därför så ville han ha sig en riktig räfvahund och det skulle han få nu, efter den därne store härregårdshunden. Han hade allt tagit ut de bägge hvalparna, som hade de störste jagtknölarna i nacken. Men han skulle bara behålla den ene, den andre tänkte han sälja.

»Hvad skall du ha för honom?» frågte jag — bara på förvetenhet, för som jag sade, jag hade rent

inte tänkt på att lägga mig till med någon ny hund.

Han sade fäm riksdaler.

Men hur vi söpo där och hade oss, så bytte jag mig till den ene hvalpen för ett nytt kruthorn, som jag hade köpt i stan och gett en banko för, och så fick han en riksdaler emällan. Men riksdalern gick, förstår sig, till köpeskålen, så Jöns hade inte mer än kruthornet för hvalpen.

Så tog jag det lilla kräket, när han var så pass, så han började kunna äta själf. Och han var röd, med en hvit ring ikring halsen, och rumpan blef så lång och vid som på en räf. Ja, du mins en godt. Jöns, han behållde förstår sig, den grannaste och störste hvalpen. Den var svart med gula prickar öfver ögonen och gula fötter. Men hvad tror du! Jo, Jönsa hund blef där ingen glädje med, det var en riktig påse till hund. Det är inte alltid godhälligt att blanda härrskapshund med bondahund. Men Krans, det blef hund helé dan. Och för alla de gånger Jöns svor, för han hade låtit mig få den bästa hvalpen.

Innan Krans var årgammal, så sköt jag räf för honom. Och så roligt det var att se honom drifva, han satte den store vide sopekvasten i vädret ända som en rumpa. Hihi! Ja, det var jäden till hund!

Ha, ha, ha! Hade inte Krans varit, så hade bestämdt du och jag aldrig blifvit svågrar, Kristian. Se, det var inte fritt, än jag gick

likasom litet smått och friade borta i Tranarp till pigan där, Ebbes Stafva, hon som nu är gift med klockemakaren däruppe i Klafhult. Det var en stor och duktig däga, och jag tyckte, att hon kunde justament passa bra till att ha med sig till Ängstorpet, som jag då skulle ta imot af Fläbben i Boarp. Och hon tyckte jäden så bra om mig, det såg jag goda tecken till. Men hon var allt bra påståelig, fast det viste hon inte i början, och jag lider inte påståeliga fruntimmer. Kvinfolken ska rätta sig efter karlarna, eljes blir det, min lif, ingen glädje med giftet. Ebbe där, han ville inte mista Stafva, för det var rent en dunderpiga till att slita, hon var mäst så god som en dålig karl — så han tyckte den onde om, att jag gick där. Men han fick aldrig veta, hvarken när jag kom eller gick, för Stafva och drängen lågo i häbbaret och de höllo ihop och släppte in mig, om jag så kom midt i natten — se, jag hade la som tidast en sup med mig till drängen att muta'n med.

Men så en gång jag hade tagit Krans med mig dit om natten, så happade Stafva till att trampå honom på den långa rumpan, så han skrek till. Då kom Ebbe ut sättande med ett ljus i näfven och ställde till ett räligt väsen och bad mig dra åt helsike med både mig och min usle hund och låta dem sofva där i huset om nätterna. Jag bad, förstår sig, honom dra minst lika långt och inte lägga sin näsa i det, som inte angick

honom. Och det var inte långt borta, att det hade blifvit stryk af då.

Stafva tyckte, detta var rälige förargeligt. Och hon blef så rasande på hunden, för hon mente på, det var han, kräket, som hade ställt till det — så hon sade, att jag tvunget skulle göra mig af med det leda djuret, eljes så brydde hon sig inte om mig, sade hon.

»Nej, min själ, jag gör mig af med Krans,» tyckte jag på mitt vis. »Det kan du allt ge dig på.»

»Ja, du gör, som du vill,» sade hon.

»Ja, då ger jag dig den onde,» sade jag, för jag blef arg.

Det var för tidigt att vilja ta kommandot, innan vi voro komna ihop en gång. Hurudan skulle inte den bli, sen vi väl voro gifta!

Jag gaf na jägarn. Och jag har hört, att hon blef sådan, som jag trodde, med, för de säga, att klockemakarekräket får inte rå om så mycket som en tolfskilling, utan hon skall ha hand om hvarenda styfver där i huset. Och han får inte så mycket som bju en god vän, där kommer, på en sup, ja, inte spjärna till en frusen lort en gång, utan att han skall be hänne om lof. Ha, ha, ha! Nej, det var allt det bästa Krans gjorde, när han fridde mig för den knispan. — Men de säga, att de stå sig godt.

Nej, tacka vill jag då den käringen, jag har. Johanna Petternilla, hon var alltid snäll vid Krans och tyckte så väl om honom, och

därför så tyckte jag väl om hanne med. Och hon vill, som jag vill. Och ha vi det inte justament så frackt, så ä vi åtminstone sams, och inte svälta vi ihjäl, så länge jag lefver och det fins en häst att få.

Ja, den Kransen! Den hade jag litet roligt af! Och jag tror nästan, jag hade hellre velat låta vår härre ta ett af våra barn, än jag ville

mist honom, medan han var i sitt bästa. För sådan jagthund, som han var, det har då aldrig funnits i hela Halland — utom gamle Tromp, får jag la säga. Jag kunde skjuta hvad den onde som hälst för honom. Han gräfde ut både räf och gräfving, och det var inte värdt, de försökte bitas med honom, för han klippte dem genast. Och haren tog han många gånger, så jag slapp att öda skott på'n. Och andungar

bet han ihjäl och slängde, jag hade aldrig annat att göra, än att bara gå efter honom och plocka upp dem så fort. Jag kunde till och med ha honom till fågelhund. För visste jag om, att där låg en orrakull i en mosse, så tog jag bara hunden i en lina och så lät jag honom gå iföre, tills jag kunde se på honom, att han var nära vid orrarna, för se, då viskade han så anskrämmeligt med den stora vida rumpan och var så upp i det så — då band jag snoden om lifvet på mig och lät honom gå i jänte och så skrämde jag upp orrarna själf och jag borstade ner många på det viset och åkerhöns med.

Och tro mig — fast det var härrskapshundablood i honom, så var han ändå så rasande på hvarenda härrskapsklädd människa, för det hade jag lärt en. Ja, om de så hade velat bju honom en sockerbit, så hade han vist tänderna imot dem ändå — imot både härrar och proselyter. Men han kunde vänslas med den trasigaste tiggare, ja, om det så hade varit den värste kültring, för det hade jag med lärt en.

Ja, jäden i den hunden! — Det var allt knalt för oss ibland, så vi hade inte justament så mycket hvarken till oss själfva eller till honom. Men han redade sig godt. Han var god till att ge sig ut i bygden om nätterna och grafva sig in i husen och äta sig så stinn i svinahoarna och i kattohoarna i fähusen, så han orkte knappt hem igen. Och gud hjälpe den käring, som glömde att stänga köksdörren väl, när Krans

var ute och snodde sig. Jag mins bara Anne Lena i Pärsgård. Haha! Hon hade lagt ett jästabörs bra stycke nötakött i vatten för att dra ut sältan — det var till pingsten, det skulle fram. Men så hände hon till att låta köksdörren stå öppen, medan hon var ute på vedkassen efter litet ris. Och tror du inte, Krans passte på och var inne och nappade till sig stecken, och så satte han af utaf jägarn neråt markerna. Anne Lena hojade och skrek och sprang efter, så hon hällde rent på att mista andan. Och köttstycket var stort och tungt, så Krans hade inte så lätt vid att komma undan. När de då kommo ner i Jordbäradalen, så var Anne Lena så nära honom, s' att hon skulle justament till att hugga tag i den stora vida rumpan. Men då släppte Krans köttstycket och viste Anne Lena tänderna och grinade så ledt, så hon tackade sin himmelske pappa, för hon bara fick vända om hem igen med hela ben och hela kjortlar.

Och se, det allra bästa var, att han kom hemdragandes med många goda bitar. Sådant kalla härrarna för apotera. Och det gjorde han med det därna stora köttstycket med, så vi smäckte oss med godt salt nötakött både pingstardarna och flere dar efteråt. Men så lagade jag allt med, så han fick så godt igen, det förstår sig; för hvar gång jag var borta och flådde en häst, så hade jag alltid Krans med mig och lät honom äta af hästaskrofvat, så länge han nånsin

orkte, och sen så tog jag de bästa bitarna med mig hem till honom. Då skall jag säga, han smäckte sig. Han var så stinn i många dar, så han bara låg där och bläste.

Ja, jäden i den Kransen! Jag trängde då inte till att vara rädd för hvarken djur eller djäflar, så länge jag hade honom. Jag kunde vara hur full som hälst — inte var där en kotte, som trodde sig på mig, bara Krans var med.

En gång så gjorde jag det, jag ankade på — jag sålde hunden. Men det förstår sig, det skedde också i hastigheten. Det var så, att jag var inne i stan dan före julafton och skulle köpa litet färsker fisk hem till julafisk. Så hade jag, förstår sig, tatt mig några supar. Och så kom jag till att stå en stund inne i Wennerstens bod och jag hade Krans med mig. Och då som alltid, när jag hade fått mig litet i näbbet, så skräppte jag allt litet med Krans. Och jag gaf mig då den onde på, att det fans inte likare hund i Halland — det kunde jag godt göra, för det kunde inte likare finnas.

Då så frågte en af bodbetjänterna där, om jag ville sälja'n,

»Nej, det har jag la inte tänkt på,» sade jag. »Men det kommer an på kommer an. Hvad får jag för honom?» tyckte jag.

»Nils får väl själf begära. Den som har varan, sätter priset,» mente han,

Då tänkte jag för mig själf:

»Ja, så skall jag, min själ, sätta priset, så du skall inte fråga mig tidare,» tänkte jag och så sade jag: »Fäm och trätti riksdaler! — Lukta på det du, knase!» tänkte jag.

Men bodknoddafan hade allt hört talas om hunden förut, hvad han dugde till, så han blef inte blyg.

»Ja, det ger jag,» sade han bara, »och då är handeln uppgjord.»

Jag blef, som om de hade torkat mig om näsan med en våter trase, för jag ville rent inte sälja hunden för något pris. — Men det förstår sig, det var allt bra pängar. Och hade jag sagt mitt ord, så skulle jag stå vid det med. Rackare är jag, det blir min sak, men vid mitt ord står jag.

Jaja, jag försökte la ändå lirka med honom litet och grinade och frågte, om det var hans riktiga mening, för jag trodde, han bara gycklade, sade jag. Men han gaf inte tappt, utan han räknade upp de fäm och trätti riksdalerna och slog i en sup till mig i köpeskål.

Ja, då var det la inte annat att göra än att ta pängarna och lämna honom hunden. Och de satte band på honom genast. Men jag trodde rent, att hunden blef galen, när jag gick och han inte fick följa med. Han skrek och han hylade, så det kunde höras öfver halfve stan, så lång han än är. Det gjorde allt likasom ondt i bröstet att höra't. Men hvad jäden —

han var ju i goda händer, det gick ingen nöd på en.

Nu så köpte jag regält hem till julen, det förstår sig. Fäm skålpund af hvart slaget och sirap och risgryn och hvetemjöl och snus och kardus och kritpipor och en hel kanna brännevin och pepparnötter och lergökar till ungarna, för de skulle bli nöjda med handeln, de med — för se, de tyckte allt så rälige mycket om Krans, så inte var det riktigt roligt att komma hem utan honom.

Men det ville inte bli någon riktig julafton därhemma i stugan — för Krans var borta. Ungarna åto sig la mätta af den gode maten och pepparnötterna och blåste sig trötta på lergökarna, men så började de tala om Krans och då togo de till lipen, för han inte kom och fick med af det goda, de hade. Johanna Petternilla sade ingenting, hon hade la bättre vett, men när hon skrapade fiskabenen och jordpäreskinnen af bordet då om kvällen, så tittade hon snedt bortåt hoen i fyrvrån, där Krans brukte få sin mat, och suckade. Jag laddes inte om så mycket, som att det hade funnits någon Krans till, fast jag näkar visst inte för, att jag tänkte på uslingen hela tiden. — hur han nu kan ske stod där i ett uthus och knappt fick sig ett fat mjölk och bröd, medan vi suto härhemma i varma stugan och smäckte oss på hans bekostnad. Och tänk, hvad han skulle längta sen! Tobaken smakte ända bäskt i kritpipan, fast det var regält Svarta

ankaret, och göken smakte inte, som han skulle, den häller.

Så lade vi oss tidigt, för det var rent inte roligt att sitta uppe. Och ungarna somnade, förstår sig, fort, och det stod inte häller länge om, innan Johanna Petternilla snork. Men det var lögn, jag kunde få en blund i mina ögon, jag bara låg där och tänkte och tänkte på den rälige Kransen. »Jag ger den onde Kransen,» tyckte jag. »Det, som är gjordt, är gjordt.» Men skam i den, som kunde somna ändå.

När det så led fram imot klockan tolf på natten, så var det ändå, som om det hade velat börja dra litet i ögonlocken, och jag vände ryggen till Johanna Petternilla och tänkte: »Nu blir det la sömn af ändå.»

Men rätt i det samma så väckte jag till vid ett sådant räligt skrik och hylande nerifrån ån. — För det var på den tiden, jag bodde i Kråkestugan härnere vid Storaå, som detta hände. — Jag kände genast igen lätet. Det var Krans, som var i ån. Då hade han slitit, kräket, och gett sig af hem. Ån kraade — det var is vid bägge sidorna, men i midten gick hon öppen och var full med isakra. Jag upp och i knäppebyksorna och fick träskorna på och så ut och i några skutt ner till ån. Jag sköt min lilla drageka framför mig ut på isen. Krans var därute. Jag hörde, hur han plaskade. Jag frågte den onde efter både lif och hälsa, bara jag kunde få fatt i hundakräket.

»Håll dig uppe, Krans! Jag kommer!»
ropte jag till honom. Och då gnällde han till,
så godt han orkte.

När jag kom ut imot isakanten, så kunde jag
skymta Krans, där han låg och pulsade och inte
kunde komma närmast. Hufvudet var ibland ner-
inunder vattnet och ibland öfver. Jag satte mig i
ekan och åkte ut i rännan och snart så hade jag
honom i pälsen och drog upp en i ekan. Jag hade
la undrat på, hur det kom sig, att han inte kunde
reda sig själf — för alla de gånger han hade
summit öfver ån, när hon var likaså krånglig
som nu! — men nu så behöfde jag inte undra
längre. Han hade slitit, uslingen, och släpat
hele den grofve järnlänken med sig, och det
var den, som hällde på att dra ner honom, när
han kom ut i vattnet. Där var inte mycket lif
i honom, men han viskade ändå med den långa,
våta rumpen och strök sig inpå mig.

Men nu så skulle vi i land. Krans var la
inte så svår att bärga, för den tog jag bara i
nacken och slängde upp på isen. Men själf fick
jag hålla på i nära en kvart, innan jag var
kropp till att komma upp i land. Jag fick slå
sönder isen undan för undan, innan han blef så
stark, så han kunde bära mig. Jag kan aldrig
begripa, hur jag kom så lätt ut, men se, det
gick i hastigheten, det.

Nu blef där en glädje i stugan. Johanna
Petternilla hoppade ur sängen så lätt som en
fisk och tände och satte på kitteln, så jag fick

en gök att värma upp mig med, för jag var rent valen. En kan la tänka — sitta i bara skjortan och knäppebyksor och kippeträskor i en hel kvart ute på ån vid julatid. Ungarna vaknade med och måtte upp och klappa om Krans. Och vi torkade honom och värmdo honom där vid spisen, och ungarna skulle ha i honom så många pepparnötter, de hade igen. Nu först var det riktig jul, sen vi hade fått hem denne våte, rälige Kransen. Och det kom inte en blund i våra ögon på hela ottan.

Ja, det var det. Men bodbetjanten, han fick aldrig se ett hår af Krans mer. För det gaf jag mig då jäden på, att hända hvad hända ville, inte skulle hunden, med min vilje, komma ifrån mig en gång till, annat än som lik. På tredjedagen så skickade jag Johanna Petternilla in till stan med de tjugo riksdalerna, som jag hade igen af syndapängarna. Och hon fick tala om alltihop, hur det hade gått till då om natten, och så grät hon la med en pasma, för se, det ha kvinfolken inte just så svårt vid, och så bad hon bodbetjanten så väl, att han skulle ta igen desse pängarna, hon hade med sig, och få de andre sen, efter som vi kunde förtjäna litet — när bären blefvo mogna, tyckte hon, för både hon själf och ungarna voro inte dumma i bäramarken. Ja, han tyckte la inte mycket om detta härna, så han inte gjorde, för han ville gärna haft hunden att jaga med, när han var ledig om söndarna, och kan ske hade han tänkt att för-

tjäna på honom med — fast det tror jag inte mycket på, för nog jägarn fick han själf betala'n regält alltid. — Men se, de fämton riksdalerna, dem fick han allt vänta på och väntar la än, om han är så dum, vill säga; för bärापängarna hade mor allt andra hål för, och hvad jag har kunnat få och klå ihop har jag nog vetat, hvar jag har skolat göra af, utan till att häfva't i Falkenbärgs bodbetjänter.

Ja, Krans följde många lif till döden sen med. Men så till slut så blef han gammal och skrabbig, han som vi alla ska bli. Först så började han att höra dåligt och snart så hörde han knappt, hur högt vi än ropte på honom. Så tog han till att vilja äta sig med och han hade en sådan klåda, så han kunde sitta långa stunderna och bara skubba sig imot fyren och imot sängkanten därinne i stugan — tills röde bloden rann. Och hur god mat han än fick, så blef han skrindare och skrindare ändå. Det var bara den långa vida rumpan, som hållde sig grann alltjämt, fast inte bar han henne så högt nu som förr.

Johanna Petternilla bad mig gång på gång, att jag skulle ge honom nådaskottet, för nu var han inte längre till någon glädje hvarken för oss eller för sig själf. Men jag kunde inte. Ibland så tyckte jag la, jag gjorde både honom och mig en tjänst, om jag lät det bli af. Men när jag då hade laddat bössan och skulle ha honom med mig ut i marken — ja, då var det

rent, som om jag själf skulle gått till stupestocken. För när jag lockade på honom, och han då kom och tittade på mig så troget och viskade med den långa vida rumpan, så — gick jag och hängde upp bössan igen.

Men Johanna Petternilla blef allt kedare och kedare af en, ju längre det led. Han låg nu ständigt i vägen och han var så styfbent och dålig, så han skrek, när han bara skulle resa sig upp. Så fick han en hinna på det ena ögat, så han blef blind på det, och han såg la inte så värst bra med det andra häller, Johanna Petternilla nästan trätte på mig, för jag kunde ha hjärta till att se honom pinas så och inte ville förbarma mig öfver'n. Men det var lögn, jag kunde ändå.

Jaja, då så började la Johanna Petternilla grunda på, att det var bäst, hon tog och gjorde af med honom, utan att jag visste om det. Och så en dag, medan jag var borta i Västerby och drog skinnet af en häst, så passte hon på och fick tag i den gamle socknapojken Tjohäj och gaf den sjanen en sup, för han skulle hjälpa henne med att ta död på hunden. Och så funderade de ut det så, att de skulle ta ett rep och hänga kräket i ett träd uppe i björkebacken där ofvanför Kråkestugan. Ja, käringen tog repet och gjorde en rännesnara på det, och Tjohäj fick hunden i famnen, och så ledade de af ditupp i björket. Hunden gnall hele vägen och försökte rycka sig

lös. Det var ända, som om han hade förstått deras mening.

När de kommo fram, så fäste Johanna Petternilla repet om en bra gren uppe i en björk där och så trädde de hufvudet på hunden i snaran och drogo till, och Tjohäj släppte honom. Men de tyckte, det var så hemskt, bägge två, så de vände genast ryggen till och skyndte sig hem. De orkte rent inte se på, hur han rycktes med döden. Johanna Petternilla kände sig ända mörkrädd midt på ljuse dan.

Så var det la slut med gamle Krans då, mente de. Och Johanna Petternilla hade på kitteln och gaf Tjohäj en regäl gök — det skulle vara så godt som liköl.

Så fram på eftermiddan kom jag hem, och då talte, förstår sig, Johanna Petternilla om detta härna, hur hon hade ställt till det med Krans. Jag tyckte allt, det var ledt, att han skulle behöfva bli hängder, den gamle hederlige Kransen, och jag ankade på, att jag inte kunde gett en ett ärligt skott, för det hade han då förtjänt och inte att bli hängd som en annan missdådare. Men nu var det gjordt, och gjord gärning har ingen vändning. Och bra var det, att det var slut med detta leda bekymret och pratet i huset.

Men jäden i det! — När jag kommer och skall gå ut — jag tänkte ändå att gå upp i björkedungen och ta hem repet och gräfva ner aset — så låg Krans i förstun. Och han kröp

genast imot mig och gnall och viskade med den stora långa rumpan. Jag höll ända på att sätta mig i häpenheten. Spökade hunden, eller hvad jäden var detta!? — Nej bevars, det var allt den gamle Kransen och rent inte något spöke. Han slickade mig på näfven, uslingen. De hade, förstår sig, slagit så dåliga knutar på repet, så hunden hade ryckt sig lös. Och så klok var han, oleken, så han hade hållit sig ifrån husen, tills han kunde förstå, att jag var kommen hem.

Jag ryckte upp stugedörren:

»Kom ut, Johanna Petternilla, så skall du få se på nånting!» ropte jag in i stugan.

Johanna Petternilla tog ett par steg tillbaka och blef hvit i synen som en lärftsdruk, när hon fick se Krans lifslevvande där i förstun.

»Jaja,» sa jag, »så är det! Hvad kvinfolk och stollar göra, det blir då aldrig nån rellion med,» sa jag. »Nu skall jag själf ta hand om en — men hängd skall han slippa att bli mer.»

Så tog jag och laddade min bössa. Jag hade ett sådant där gammalt stort kronegevär på den tiden, som det gick en hel näfve med krut och hagel i. Men så vill jag också lofva med, att där skottet tog, där tog det till gagns. Det laddade jag. — Men när jag så kom ut i förstun och skulle ta hunden med mig, så glodde han så stort på mig med sitt ena öga — han riktigt ville säga: »Tänker du nu med göra mig illa?» För han såg godt på mig, att det inte var frågen om att ge sig ut på jagt. Och så

viskade han imot mig med den stora långa rumpan. Och gu — om jag var kropp till att göra, hvad jag tänkte, nu håller, utan jag gick in och hängde upp bössan igen för fämtialfte gången.

Men så tänkte jag, det får ändå bli ett slut på detta härna, för eljes grinar käringen mig midt i ansigtet och sticker mig i näsan med, att jag inte är så pass karl som hon en gång, för se, hon hade lå ändå bjuddt till att göra slut på kräket, fast det inte gick. — Då så hitte jag på det. Han skall ha sig en god måltid, innan han skiljs ifrån detta värdsliga, tänkte jag, och i den så ger jag honom litet hvitt. När så det börjar att göra värkan, då fredar jag ju bara mitt samvete, om jag ger honom ett skott och gör slut på plågorna, för han dör ju i alla fulla fall. — Ja, då visste jag, att gröt och mjölk var det bästa, han fick, för han hade dåliga tänder med på gamla dar. Och så gick jag ut i köket till Johanna Petternilla och hade henne till att sätta på grytan och koka litet god gröt, som hon med gjorde. Så tog jag fram litet hvitt, som jag hade inne i klockefodralet, för att inte ungarna skulle kunna hitta't, och gnodde sönder en bit så pass som en ärta på fyrstenen. Och när då Johanna Petternilla hade gröten färdig och vi hade svalat en duktig klick, så blandte jag i flugekrutet och slog mjölk på och gick sen ut och satte skålen för Krans. Och han, kräket, viskade

med den stora långa rumpan och slickade sig om munnen och grinade så godt så. Och så slök han det därna goda på en gång. Men jag gick in och ville rent inte se på en, hur han vänslades imot mig.

Johanna Petternilla fick gå ut tidt och tätt och se efter, hur det var med honom. — Tvi, jag glömmmer aldrig i tiden, hvad jag tyckte, det var hant! Jag var ju en riktig led Judas imot honom. Komma och fägna honom och så ge honom förgift. Om han bara snart ville börja visa, att han mådde illa, önskte jag. Men Johanna Petternilla hade nu varit i dörren och tittat minst för fämte gången och hon sade nu som förut: »Han bara sofver». Men så den sjätte gången då tyckte hon: »Nu misslikas han. Tvi!»

Då ref jag bössan af väggen och så ut i förstun. Jag fick uslingen i nacken och bar honom i en fart ut i kålhagen. Så spände jag hanen och tog godt sigte och lade honom midt i planeten, s'att —. Jag vände mig om, jag tålde inte se på'n. Men så var jag la ändå tvungen att titta efter, att han var riktigt död. Då så gjorde han ett par viskanden med den stora långa rumpan. Det var, likasom han hade velat visa, att han inte var ond på mig, utan tacksam både för gammalt och för det jag nu hade velat göra honom den sista tjänsten.

Sen fick jag mig en spade och grafde ner honom i ett hörn där i hagen, Och där ligger

än den dag i dag är en sten öfver grafven, som är så stor, så inte rubba de honom i onödan.

Ja, det var Krans, det. Och nu så undrar du la inte på, Kristian, att jag inte bryr mig om att skaffa mig någon ny hund. Och inte gör jag det heller, innan jag är så gammal, så jag kan ge mig jägarn på, att han lefver mig ut. — — Hm! Nu gå vi in och lägga oss. Det var räligt, hvad vi ha suttit här länge!»

»Jaa,» tyckte Skorfva-Kristian och lyfte på sig ett tag. — »Det är allt bra underligt, hvad det kan vara olika med de hundarna. Jag tycker, att jag har inte haft så dumma hundar jag håller. Och hvarför skulle mina hundar behöfva vara dummare än andras! Men aldrig har jag gjort mig några onödiga bekymmer, när vi inte ha velat ha dem längre. För, som jag säger, denne härne, det är den fänte Väkttern, vi ha, sen jag och Neta Karolina kommo ihop. Och hon har sørjt för alla hina fyra så bra så. Bara, som jag säger, bara en repstump med en sten om halsen, och så stå de därefter på åbottnen och lerra med rumpan för strömmen. Det har aldrig varit nån ynck med det. Och när denne härne lille kurren blir färdig, så går det la honom rent på samma vis. — Kom nu Väktter!» sade han och stötte till hunden, som låg där ringslagen vid hans fötter.

»Hm, hm!» tyckte Rackare-Nils och lade in dubbel mullbänk.

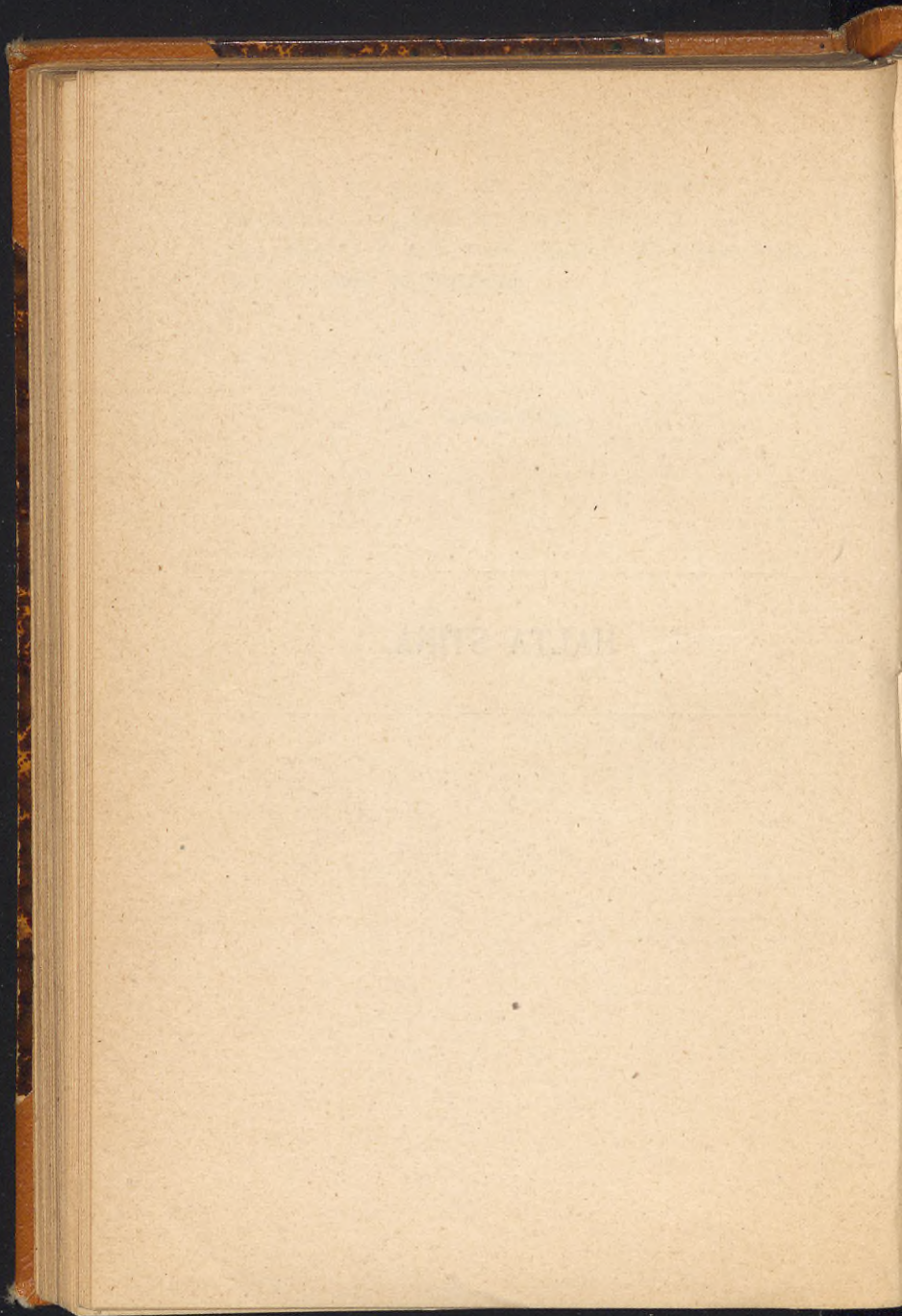
Och så gingo de bägge svågrarna in i fårskjulet och lågo där snart i godan ro, allt medan Väcker V höll vakt utanför, att ingen kom och »nosade på tampen».

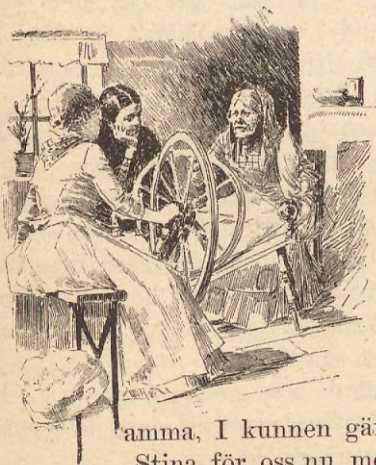

HALTA STINA.

---

amma, I kunnen gärna tala om Halta Stina för oss nu, medan vi sitta här i mörkningen,» sade skräddarens Tilda, i det hon sköt rocken ut ifrån sig och skakade stöfvet af ullförklädet.

»Ja, kära, gören det!» instämde Celia i Hagen, som var ditkommen på eftermiddagen med en spann mjölk till mostern.

»Ja, jag får la det då, eftersom du har kommit hit till oss med den rara mjölken, Celia,» sade mor Nilla och snurrade på med spinnrocken

lika duktigt som förut. »Fast eljes så blir jag alltid så underlig till sinnes, bara jag tänker på Halta Stina. Ja, Jesses! — Hon hade ett sådant glädt lag och var så god, så — ja! Jag har aldrig kunnat riktigt begripa, hvarför vår härre skall låta de goda gå igenom så många bedröfvelser och svårigheter här på jorden. Det är för att pröfva dem, det vet jag; men jag tycker ändå, att det är bra hårdt. — Men I skullen sett Halta Stina på den tiden, hon var ung och glad, när hon stod på ett ben därinne i Hagastugan och slog gapen i vädret och grinade, så tårarna trillade som stora ärter nerför käkarna. Hon kunde grina åt det minsta ord. Och när hon grinade, så voro alla andra tvungna till att grina med, det stod inte till att låta bli. Och Jesses, så god hon var! Ja, hon kunde gett bort sitt sista lintyg. — Ja, det är inte för mycket sagdt.»

Mor Nilla slutade upp med spinnandet och drog sin gamle halmffätade stol närmare flickorna, som suttö framme på sidobänken.

»Se, Halta Stina var halt ifrån barndomen. Hon blef fördärfvad, innan hon kunde gå. För hon hade en bror, som hette Kristoffer, och han skulle se till henne, medan husens folk voro ute i skörden, och då lät han ungakräket ramla ner ifrån bordet. Och då knäckte hon sin vänstra höft och fick värk, så benet på den sidan växte krokigt och blef ett helt kvarter stacketare än det andra.

Men det var hon van vid ifrån begynnelsen, så det gaf hon sig aldrig för. Värre var la det, att Kristoffer dref både hänne och den gamle faren ifrån deras hem. Kristoffer fick, förstår sig, öfverta den lille gårdsparten i Kockagård — för de voro bara de bägge syskonen, och moren dog tidigt — så han var bara nätt och jämt myndig, när han blef egen bonde. Det var en led karl, Kristoffer. Men hur han vreds med det och hur han snålade och blåslet Stinekräket och gubben, så måste han ändå snart lämna hemmanet ifrån sig för gäld. Jaja, han redade sig nog i alla fall, för han fick lite pengar öfver, när han hade sålt torfvan, och så gifte han sig in på ett förmöget ställe. Men gubbasjäten hade inte tänkt på att ta något undantag, så han och Stina flngo inte stanna i husen en gång, utan de måtte skaffa sig tak öfver hufvudet, hur de bäst kunde. Nånå, Kristoffer hade allt varit så illa tvungen till att hjälpa dem litet, men då skulle de då först ha prosässat med honom, och det ville inte gamle Sören i Kockagård för sitt lif och inte Stina häller. Det skulle varit en förskräckligt stor skam, tyckte de. Då ledö de hällre hvad som hälst.

Ja, så hade, som gud gaf till lycka, Stina litet igen af sitt morsarf, ett hundra daler, eller hvad det kunde vara, och för dem köpte hon en gammal, förfallen stuga uppe i Kröplinge kyrkeby. Och så tog hon sina gräjer och sin gamle far med sig och flytte dit. Och hur hon

sträfvade och vurnades med det, så födde hon både sig och gubben.

Men den gamle var så ked af det, för sonen bar sig så ledt åt, så han blef konstig och till slut blef han ända galen. Men Stina passade honom hela tiden så väl, så väl, ja, rent som ett litet barn, och aldrig lät hon binda honom, fast det var många, som ville det, när han var som galnast.

Hvad det led, så dog ändteligen gamle Sören ifrån sitt elände, och då blef det lättare för Halta Stina att lefva.

Nu så stod det inte länge om, innan Halta Stinas var det roligaste stället i hele Kröplinge by. Ungdomen kom dit mäst hvarenda kväll och Kalle Speleman med, och där dansades och där gjordes lekar och där var ett sådant lif så. Och Halta Stina gapade och grinade, så det skrall i bråten, fast hon aldrig kunde ta ett enda danssteg. Men hon hade roligt, när andra hade roligt.

Vid den tiden skulle de till att bygga om Kröplinge kyrka. Då funderade Halta Stina på, att det skulle kan ske löna sig bra, om hon kunde hålla en liten handel och sälja kaffe och hvarför inte litet brännevin med till byggefolket. Det värsta var bara det — hon hade ingenting att börja med.

Men så en dag kom snickaren Anders Langlätt, som de kallte honom, för han var så lång och skranglig, dit. Det var en sådan där

sjane, Anders, som gick och grafde borta i kullarna efter medel; han stirrade med ögonen och grinade i vädret ända som en hängder hund. Han och Halta Stina voro goda vänner sen gammalt. Han hade fått många koppar kaffe hos henne. Och nu så skulle hon, förstår sig, snacka om för honom, hvad hon hade gått och tänkt på. Jahaa, det tyckte Anders Langlätt var inte så galet påhittadt, det kunde allt bli bra, det. Men han hade inga pengar, han håller, så han kunde inte hjälpa henne.

Ja, det var nu, som det var, med det. Men Halta Stina satte på kitteln och så var hon inne hos skräddarens näst intill och lånte vafflejärnet och bakte vafflor till Anders Langlätt. Och hur de nu suto där och drucko kaffe och doppade vafflor och funderade och pratade, så blefvo de sams om, att de skulle ta och slå sig ihop om denne härne handeln. Hjälptes de åt bägge, så skulle det, bestämdt gå bra. Och så gjorde de upp och räknade ut allting — och det blef så bra, så bra, så det kunde aldrig bättre bli.

Nu tog Anders Langlätt och sålde en gammal, bakstant ekekista, som Stina hade, och så en liten sjöskumspipa, som han själf hade. Sen gick han bort till Petter i Liden och köpte en häst. Den skulle, förstår sig, kosta fäm och sjutti riksdaler, men Anders hade bara de tjugo, som han hade fått för kistan och pipan, att lämna som handpengar, de andra pengarna skulle han betala efter kyrkebygget. Då skulle det

min sann inte bli ondt om styfvern för Anders Langlätt — han tänkte att tjäna pengar både som snickare och som handlare och så skulle han göra körslor med hästen. Och se, skulle han och Halta Stina ha handel, så voro de då rent tvungna till att ha sig häst, för eljes blef det för dyrt att få hem, hvad de skulle ha ifrån staden. Ja, Anders talte så väl för sig, så han fick borga en gammal pinnavagn och en sele med af lidagubben. För gamle Petter tänkte la som så, att i värsta fall så kunde han passa på och ta igen både det ena och det andra — Anders Langlätt var nog ett stort få, men han hade inte ord för att vara oärlig.

Så körde Halta Stina och Anders Langlätt till Falkenbärgs stad och borgade både kaffe och socker och tobak och snus och brännevin och kaffekoppar och glas och mycket annat. De fingo allt, hvad de nånsin ville ha, för Anders Langlätt, han gick i borgen. Det var la inte farligt att betro en sådan karl, som ägde både häst och vagn, mente handlaren därinne i staden.

När de nu kommo hem, så vred Anders ihop en liten disk inne i stugan, och så började Halta Stina sin handel. Och där blef handel med besked. Alla människor ville handla med henne, för hon var så god af sig, hon bjudde så många som kommo på både kaffe och brännevin, och så vägde hon så regält så. Och ville det sig riktigt väl, så kunde en happa till att

hitta en tolfskilling i struten, när hon lämnade ut en fjärdel kaffeböner, som kostade åtta skilling. För se, hon hade ingen bestämd pängalåda. Hon hade så brådt, så hon visste la knappt, hvad hon gjorde, när hon stod där ensam och skulle sköta denne handeln. Anders Langlätt kunde inte jämt vara tillstädes, han skulle snickra litet med därborta vid kyrkan. Och mycken handel gick till på det viset, att hon bytte sig till hafrekappar, som torparekärningarna drogo ut ur husen — för Anders Langlätts häst, han skulle ha godt, han fick då inte svälta. Men Anders fick tidt och tätt lämna bygget och följa med till staden efter nya varor och gå i borgen. Något betalte de la af på sin gamla skuld, men pängarna ville aldrig räcka till, kan la veta. Och när de så blefvo skyldiga för mycket på ett handelsställe, så skämdes de för att komma dit mer, utan då kommärsade de på ett annat. Det skulle alltid gå ihop till sista byte och bli öfver, mente de; för de hade ju räknat ut, att de skulle vinna på hvartenda grand, som de sålde. Inte skulle någon komma att lida på dem, inte.

Under tiden hade Anders Langlätt skaffat sig nya klädeskläder och en ny sjöskumspipa, för han ville la se ut som en karl nu, sen han hade blifvit handelsman. — Och så köpte Halta Stina en ko, som skulle kosta fäm och trätti riksdaler, utaf sin bror Kristoffer. De hade nu blifvit goda vänner igen, och hon betalte kon så när som på fäm riksdaler. Och så satte hon henne,

till fodring i Larsgård. Se, hon ville ha grädden ököpandes, Stina, för nu hade hon börjat hålla kaffe med och gökar för byggefolket, och det gick så mycken grädde åt så. Där var ett sådant gökande där i stugan, så det osade gökar långt ut på vägen. Och Halta Stina var aldrig svår att komma till lags med, hvem som ville så fick han borga hos henne. Hon bara tecknade sig till minnes. Inte kunde hon skriva, men hon visste råd ändå, för hon gjorde ett streck i sidåsen för hvar kopp kaffe eller sup och två för en gök. Men det gick la inte så bra i längden, det där, för rätt som det var, så hade hon glömt, hvems de eller de streckarna voro. Och folk ville till och med säga, att ibland, när hon var ute ur stugan, så passade en del räliusar på och ströko ut sina streck. Anders Langlätt, han söp, förstår sig, utan räkning; men han gjorde det med besked, så han måtte ligga därhemma i stugan och sofva af sig det ena ruset efter det andra. Och på det viset blef det la kient med snickareförtjänsten. Och ibland så hände det, att han söp sig full, när han var med i staden, och så körde han löpse på hemvägen. Och sista gången hästen löpsade, så sprack kaffesäcken, de hade därbak i vagnen, så att de sådde kaffebönor emällan Rönnarpsmölla och Klängen, en halfver fjärdingsväg. Där välte vagnen vid Klängen lerhåla, och Halta Stina stötte sitt goda ben, så hon kunde inte stå för sig själf. Jaja, det hade la fått bli därvid, värre

var det, att Anders Langläotts häst blef fördärfvad — han reste sig aldrig mer.

Detta kom ut i bygden. Och nu började Falkenbärgs handlare sätta åt Halta Stina och Anders och ville ha pängar af dem. Och Kristoffer, han kom och ville ha den fämman, som stod igen på koköpet. Och när han inte kunde få den, så gick han och tog kon därframme i Larsgård och ledde af med hänne.

Då grät Halta Stina. Nu gick det rent till undergång. Men Anders Langläott var så arg, så han hoppade och svor, och tyckte, att Stina skulle sätta Kristoffer på fästningen för själfpantning.

Men det ville inte Halta Stina på något sätt eller vis.

»Det är la min bror ändå,» sade hon och snyftade.

»Ja, om han så vore din bror tio gånger, så är han en fähund ändå,» tyckte Anders Langläott. »Och det säger jag dig, stämmer du honom inte, så bryr jag mig aldrig om dig mer.»

Halta Stina blef rent ifrån sig. Hvad skulle hon ta sig till? Inte ville hon mista sin Anders midt uppe i all denna bedröfvelsen. Men aldrig kunde hon sätta sin egen bror på fästningen. Nej, då ville hon hellre dö, än ha något sådant på sitt samvete. Hon grät och bad, hon föll på sina bara knän för Anders Langläott. Men han var hård som en sten. Och när hon inte ville stämna Kristoffer, så gick han sin väg och smälde

i dörren efter sig. Och så gick han ur stuga och i stuga och jämrade sig och svor, för Halta Stina hade gjort honom utfattig och bedragit honom så räligt. Fast det brydde la folk sig inte mycket om, de visste godt, att Anders Langlätt aldrig hade haft någon rikedom att mista. Och så visste de med, att så länge Halta Stina hade ägt nånting, så länge hade Anders Langlätt mått rent som en bock i ett källand.

Nu blef Halta Stina så illa sjuk så. Ja, hon trodde rent, att hon skulle dö, när Anders hade gått ifrån henne.

Men om kvällen så kom ungdomen och skulle titta till henne, först en och så en till och så undan för undan, tills hele byns ungdom var samlad där i stugan, och Kalle Speleman var med. Och de kunde inte hålla sig allvarsamma länge, dessa unga människorna. Innan någon visste ordet af, så var där spel och dans och lust.

Halta Stina låg allvarsam i det längsta och tittade på detta galna lifvet. Men rätt som det var, så kunde hon inte bli stilla i sängen längre, utan hon upp och satte på kitteln och så höll hon krog hele kvällen i ända och gapade och grinade, så godt hon orkte. Hon hade inte godt vid att vara tungsint, Halta Stina. Men Anders Langlätt kunde hon inte glömma. Hon trodde, förstår sig, att hon skulle fått honom. Men bäst var det för henne, att hon slapp den heren, för Anders Langlätt var en sjane.

Falkenbärgsboarna hällde nu ett faseligt räj med Halta Stina — men där ingenting fins att ta, där har käjsaren förlorat sin rätt. Anders Langlätt gömde sig undan, så den fingo de inte tag i på länge. Och när de ändteligen fingo rätt på heren och ville ha pängar af en, så började han prata vidt och bredt om, att han skulle betala hur mycket som hälst, sen han bara hade fått tag i den skatten, som han hällde på och grafde efter. Och då läto de honom gå, för de trodde, kan veta, att karlen hade mist förståndet. Och Petter på Liden, han var hos Stina och svor och lefde rackare, han med, för Anders Langlätt hade lurat honom på hästen — vagnen och selen tog han igen, fast de voro rent utslitna.

Men när de så inte kunde göra nånting annat vid Halta Stina, så ställde de länsmanen på henne, för hon hade sålt brännevin. Och det blef leddt. För han satte in henne på fjorton dagars vatten och bröd. Det blef slutet på både handeln och kroghållningen.

När Halta Stina kom ut ifrån fästningen, så var hon både ked af lifvet och skammande. Men så började hon då med spinne och binde igen, och sen hon bara fick nånting att göra, så kände hon sig genast litet hörkare. Det värsta var ändå det, att hon fick sitta där så ensam i sin stuga. Byungdomen hade vändt sig ifrån henne, och hon hörde till och med i smyg, att de talte illa om henne, nu sen hon

hade sutit på fästningen. Då grät hon. Det hade hon inte förtjänt. Hon hade tänkt mer på deras nöje än på sitt eget och ingenting hade hon tjänt på dem. Det kunde la hvar och en se — fattig och eländig och utskämd, som hon satt där. Så skaffade hon sig ett par hönor och en katt, för hon ändå skulle ha någon att måna om. Men hon, som hade haft det så bra förut — nu hade hon knappt så pass, så hon kunde föda dessa tre små lifven. Och grannarna, som hon hade varit så spandersam imot, så länge som hon hade nånting, de skällde som bandhundar, för hönekräken togo några fattiga korn i deras åkrar. Men de fingo skälla — Stina hade inte hjärta till att göra sig af med sina små pyttor. Katten tuggade hon bröd till, när hon åt, och såflet tog han sig själf, för där var alltid så fullt med gråsparfvar i de store stickelbärsbuskarna i lyckan, och så var han då rent omöjelig till att hoppa fatt hungerborrar, när de svärmade ute på Kröplinge hage. Och det hade Stina så roligt af att se på, ja, hon grinade åt den katten, så tårarna runno lika stora och klara som nånsin förut.

Så fram på efterhösten kom en af Halta Stinas läsekamrater, Bussa-Lena, hem ifrån Danne-mark, sjuk och usel och med ett litet barn vid bröstet. Hon hade tjänt därinne i hela fäm år. Men så kom olyckan öfver hänne. Hon blef narrad af en dansk. Och när hon så hade fått sitt barn, så blef hon körder ur landet rent

som en missdådare. Det enda hon nu hade för fäm års trogen tjänst och ärligt arbete, det var det stackars lilla ungakräket, som låg i trasor och skrek vid hennes bröst. Inga släktingar ägde hon att hylla sig till, och ingen oskyld ville ha henne i sitt hus. Socknen skulle, förstår sig, hjälpa henne, men det blef inte den förste dagen och inte den andre häller, och hon var så usel, så hon kunde knappt släpa sig fram emällan stugorna. Så kom hon då till Halta Stina. Och det var den första människa, som blef glad, när hon fick se henne. Här fick hon bli, det var ingen frågen om det. Inte skulle de vara sämre vänner, för Lena hade råkat i olycka, det hade Stina med — hon hade sutit på fästningen! Stina tog genast hand om barnet, som var en liten däga och hette Lisebet. Hon gjorde suddar till det och kokte välling och smackade och mackyrade imot ungakräket, så det kunde ända grina munnen ur led och det spritade med fingrarna imot Stina och gol — och Stina hade då aldrig känt sig så glad åt nånting, som åt denna lilla Lisebettan.

Men Lena låg där så sjuk och blek i sängen och allt sämre och sämre blef hon. Stina hade ingen sjukmat att ge henne. Då tog hon och slagtrade den ena hönan, så hårdt det än kändes, och kokte soppa på till den sjuka. Men Lena hade döden i kroppen, och för döden hjälper hvarken hönsasoppa eller något annat, hur godt

det än må vara. På fjärde dagen om morgonen var det slut med Lena.

Socknen skulle, förstår sig, bekosta begrafningen. Men hade inte Halta Stina varit, så hade la den inte blifvit för rar. Men hon gjorde

allt, hvad hon nånsin kunde, för att Lena skulle komma på hederligt vis i jorden. Hon släppte till sitt bästa lakan till jordalakan och hon band en krans af krösenaris till att lägga på kistan och hon repade eneris och strödde både där-

hemmavid och vid grafven. Och hon lagade, så det blef litet fägnad med till liklaget, både ost och bröd och brännevin. Så det var ingenting att dattla vid den begrafningen.

Nu behöfde inte Halta Stina ängsla sig för, att hon var ensam längre. Lilla Lisebet var snäll, det vore synd att säga annat, men sin jämna passning ville hon ha, eljes skrek hon. Och gud bevare en väl — höra henne skrika, det kunde då Halta Stina inte för sin död. Då fick det hällre gå med allting annat, hur det ville. För hvar dag blef hon allt kärare och kärare i den lilla. Det kändes rent, som om det hade varit hennes eget barn, nu sen modern var död. Vår härre hade ju riktigt lagt det lilla kräket i hennes armar. Och han skulle nog sörja för både henne och barnet. Fast eljes såg det nog mörkt ut, hon fick aldrig tid till att förtjäna nånting med sina händer, utom den lilla stunden, som Lisebet sof, och då måtte hon ändå sitta och vagga, för inte nändes hon att låta Lisebettan sofva ovaggad. Och så skulle hon ständigt ha vällingapannan i ordning, för det första Lisebet luckte upp sina ögon, så var det till att mäta henne med välling, den lille magen skulle ständigt stå som en trumma. — Fram hvad det led, så fick hon då fattighjälp af socknen för dägans räkning. Fast den förslog la inte långt, för se, Halta Stina ville ha dägungen så fin så, hon kunde aldrig kluta ut henne grant nog.

Men hur det var, så hasade tiden af. Och en hörde aldrig, att det gick någon nöd på dem där i Hagahyttan. Men så stucko la också gårdbomorerne till Stina mer än en godbit, för hon hjälpte dem med litet smått, med bötning och sådant. Och fram hvad det led, så togo alla sig för att vara goda mot henne, för de tyckte allt, det var snällt, att hon var så ömsint imot den lilla far- och morlösa. Likasom hon skulle kunnat vara annat! Jesses, hon var då så kär i denne ungen, så hon talte aldrig om nånting annat än Lisebet och Lisebet.

Så växte den lilla Lisebet upp. Och Halta Stina gaf sig ingen lefvande ro, innan hon hade fått lärt denna dagen allt, hvad hon kunde få lära. Hon hade henne i skolan, ifrån det hon var näfvastor, och hon hade henne hos den gamla prästamamsällen, här bodde, för att lära sig virka och sy och brodera. Och det lilla dägekrypet var så villig och snäll och grann, så det var en lust att se henne.

När så Lisebet hade läst sig fram, så ville Halta Stina ha henne ut i tjänst. Visst kostade det på alltid att lämna barnet ifrån sig, men det gick inte an att låta henne sitta därhemma i stugan och titta på väggarna. Ut till folk skulle hon, fast inte till bönder, för det blef la både för groft och för strängt. Och därför gick Halta Stina fram till prästafrun och bad henne skaffa Lisebet råd. Ja, prästafrun, hon tyckte väl om dagen, så hon tog och skref till sin

dotter, som var gift med en rik handlare nere i Hälsingborg, och frågte, om inte hon ville ta imot Lisebet. Jo bevars, det ville handlarefrun, för hon behöfde justament en barnpiga, så att Lisebet var välkommen dit ju förr dess hällre. Men nu blef Halta Stina ångerköpt. Det var så faseligt långt ditner till Hälsingborg, hela tolf milen, så hon kunde aldrig tänka på att få träffa sin Lisebet någon gång. Men inte fick hon tänka på sig — bara dägan fick framgång i världen, så kunde la hon själf lida hvad som hälst. Och så rustade Halta Stina af sin Lisebet och följde hänne in till Halmstad, där dägan skulle ta på sjön.

Ack, ack, hvad där nu blef söckent i Halta Stinas stuga. Stina längtade, så hon visste sig rent ingen råd. Nu hade hon bara sin katt och sina hönor igen. Men så bytte hon sig till läggägg och lade en höna och fick små kycklingar att vakta och pyssla om, och på det viset gick sommaren. Och så fick hon, förstår sig, bref ifrån sin Lisebet alltemällanåt, och då, skall jag säga, Stina var glad — då snodde hon omkring i stugorna i minst åtta dar och hade folk till att läsa detta brefvet för hänne om och omigen.

Men fram när det led på efterhösten, så kom där sorgebud. Jag glömmmer aldrig den dagen. Jag tjänte piga då i Larsgård. Och vi suto där i stugan och grofkardade ullen, mor Anna Stina och jag. Rätt som det var, så

slogs dörren upp på vid gavel och Halta Stina kom inhopandes så häftigt, som om det hade gällt lifvet, eller elden hade varit lös i gården. Hon grät inte, men ansigtet var rent, som om det hade varit fruset, pannan låg i rynkor och hon blinkade inte med ögonen. Jag trodde att människan var galen, så jag blef ända rädd.

Men så flydde hon mor i Larsgård ett bref och sade:

»Läsen, läsen för guds skull! De ljögo för mig i Näregård. Lisebet är inte sjuk. Läsen!»

»Läs du, Nilla! Jag kan inte läsa skrifvet,» sade mor Anna Stina.

Jag tog imot brefvet och läste det högt och jag mins än i dag hvart ord där stod, för där stod:

»Helsingborg den 6 november.

Kära mor, må alltid väl! Det är min största önskan. I fån inte bli rädder, men jag tör inte vänta längre med att skrifva, att jag är så sjuk så. Jag har fått en sjukdom, som jag tror aldrig, jag blir fri för här i lifvet, och doktorn säger så med. Men här är ingen, som kan bli klok på min sjukdom. Den består i min hals, der är likasom ett stycke satt i halsen. Jag tror, der är kommet något i luftrännan eller der är någon sena afbröten, jag vet inte eljes, hvad det kan vara; men det rent täpper igen, så jag kan inte dra andan. Blin inte rädder,

snälla mor, men ben till Gud för mig, att vi få träffas än en gång i detta lifvet. Tack snälla mor, för I alltid han yatt så god imot mig! Ack, om jag ändå ficke se er än en gång i detta lifvet! Nu orkar jag inte mer.

Lisebet Andersdotter.»

»Härre gud! Stackars dägan!» sade mor i Larsgård.

Då brast Halta Stina i gråt. Hon häfde sig på sidobänken där och skrek högt. — Men så sprang hon upp med en gång.

»Jag går ditner genast! — Ack, om jag bara — ack, ack, om jag bara komme fram, medan hon lefde!» snyftade hon.

Vi försökte trösta henne, men det var omöjligt. Hon fick ingen baring, innan hon kom i väg. Hon gaf sig knappt tid till att ta på sig hälgdagskläderna en gång.

Så gick hon. Men må tro, det var en lång väg till Hälsingborg, till visse för en halt människa. Och inga vägapängar hade hon, men hon behöfde inga häller, inte tänkte hon hvarken på mat eller husvära, innan hon rent höll på att stupa utaf mattighet, eller natten föll på, så att hon inte kunde se att ta sig fram. Då gick hon in på närmaste ställe, och hon träffte på barmhärtiga människor, som gafvo henne både mat och drick och litet halm att ligga på. Men hon kunde inte länge hålla sig

stilla. Innan det bräckte för dagen, så var hon ute på vägen igen. Och så höll hon på dag efter dag och först på fämte dagen kom hon ändteligen fram till Hälsingborg.

Då var det mäst slut med Halta Stina. När hon långt om länge hade frågat sig fram till det stället, där Lisebet tjänte, så orkte hon knappt tala. Strupen rent snyrptes ihop på henne, när hon skulle fråga, hur det var med hennes Lisebet, hon ända kände på sig, att hon kom för sent. Och så snart frun då sade, att Lisebet var död kvällen förut, då föll Halta Stina ner som en död.

Det gick åt en lång stund, innan de kunde väcka henne till lifvet igen. Då yrade hon. Hon ropte jämt på Lisebet. Hon skulle tvunget träffa Lisebet. De gömde Lisebet för henne. De ljögo bara — hennes Lisebet var inte död. Lisebet var den raraste däga, som fans, hon kunde inte dö!

De måtte föra henne till lasarettet. Och där låg hon och yrade och ropade på sin Lisebet i flera dagar. Till slut så fick hon sin sans igen. Då föll hon rent bort i intet, för då fick hon klart för sig, att hon inte hade någon Lisebet mer.

Då ville hon hem till sin stuga igen, där skulle hon dö. Nu hade hon ingenting att lefva för längre. Och när hon ändteligen blef så pass, så att hon kunde ge sig åstad, så skaffade Lisebets husbondafolk henne skjuts hem. Och allt,

hvad Lisebet hade lämnat efter sig, och mer till fick hon med sig, för det var ett sådant skickeligt och godt härrskap.

När Halta Stina nu var kommen hem till sin stuga igen, så var hon rent förvandlad. Hon ville ingenting bry sig om. Kläderna fingo rent ramla af kroppen på henne, hon bötte dem inte. Hon brydde sig knappast om att äta och aldrig rustade hon till någon mat åt sig. Hade inte goda människor ynkats vid henne och burit dit litet födvara, så skulle hon snart svultit ihjäl. Och eländigt och kallt var där i stugan. Hon sopte aldrig och tände hon, så fick elden sköta sig själf — hon brydde sig knappt om att kasta upp bränderna, som ramlade ner på golvet. Hönsen lät hon svälta och frysa ihjäl i vedhuset, och katten gick där som ett lefvande benrangel. Ingen ville hon tala med, hon svarte knappt, när någon sade ett ord till henne. Hon bara suckade och önskade till, att hon skulle få dö. Om nätterna hörde folk, som gick där förbi, hur hon ropte gång på gång på sin Lisebet och lockade på henne. Hon var inte riktig, det kunde hvem som helst begripa, och allt värre och värre blef hon. Och till slut så blefvo byaborna rädda för, att hon rent skulle ta lifvet af sig eller tända eld på stugan.

Då försökte de att få Kristoffer till att ta henne. Det var la inte för mycket, när han var ende brodern och hade fått hemmanet och

allt. Men det ville inte Kristoffer. Han tyckte, att han hade nog af sitt eget folk, inte ville han ha en galen människa i sitt hus, den skulle socknen ta hand om.

Ja, då så ställdes där till auktion på Halta Stina. Och då var Rackare-Nils den ende, som trodde sig till att ta imot henne. Han skulle ha hundra riksdaler om året, för han hyste henne.

Men nu blef där en syn, när rackaren kom med häst och vagn och skulle hämta Halta Stina.

»Nu skall du följa med mig!» sade Nils.

Då stirrade hon först på honom.

»Jaså, du skall få mig,» sade hon sen. »Ja, stick mig då genast! Jag vill gärna dö. Stick! Stick!» ropte hon och ref sönder lintyget, så att bara bröstet syntes.

»Nej, jag har visst ingen lust hvarken till att få dig eller sticka dig,» tyckte rackaren. »Men nu så skall du flytta hem till mitt.»

»Flytta! säger du. Skall jag flytta hem till ditt!» ropte hon och knöt näfvarna imot honom. »Nej du, jag flyttar aldrig. Kom ihåg det! Stugan är min, och på denne fläcken skall jag dö, justament här, för här stod Lisebets vagga. Jag flyttar aldrig!» skrek hon, så högt hon orkte.

»Prata inte! Du skall!» sade Rackare-Nils och ville hugga tag i henne.

Då skullen I sett på Halta Stina. Hon for på honom ända som en vildkatt och ref honom i ansigtet med sina nägler, så blodet rann i långa ränder. Sen så kastade hon sig på golvet och sprattlade och illskrek.

»Här skall jag dö! Här skall jag dö! Lisebet hjälp mig!» skrek hon om och omigen.

Men så fick då Nils en karl till hjälp och så bundo de Stina och satte henne upp i vagnen. Och sen så körde rackaren hem med henne. Men hele vägen så ropte hon på Lisebet och svor och var rent ursinnig. Och när de kommo fram, så måste rackaren binda henne med en järnlänk vid sängen.

Nu var vettet rent borta. Hon ville hvarken äta eller dricka. Hon bara hoade och skrek och ropte på sin Lisebet och så ryckte hon i länken, så det gnisslade.

Det första Halta Stina var flyttad, så blef hennes stuga såld och bortkörd, så att nu stod där bara den grå muren igen af alltihop. Men katten strök omkring där på tomten och kröp ihop, så utsvulten och eländig, där i den kalla spisvrån.

Hos rackarens fingo de hålla vakt öfver Stina både natt och dag. Men så en natt hade rackarens käring, Johanna Petternilla, somnat ifrån vakten. Och när hon då vaknade om morgonen, så var Halta Stina inte längre i sängen. Hon hade brutit ut länka-

krampan ur sängastocken och gett sig af, med länken om benet.

Johanna Petternilla väckte genast rackaren. Och där blef en uppståndelse, för rackarens hade kan veta tagit sig på att vakta den galna väl och de hade bra betaldt för det. Rackare-Nils skällde som en bandhund och ryckte karingen i håret, allt medan han drog på sig paltorna. Och sen de ut, bägge två.

Jo, där var spår i den djupe snön, och spåren gingo åt Kröplinge till. De följde dem och till slut så kommo de ända fram, där Halta Stinas stuga hade stått. Där slutade spåren. Och där låg Halta Stina uppe på den nersnöade spishällen, styf och kall. Och tätt intill henne låg katten och spann.

Johanna Petternilla vinkade på hufvudet:

»Härre gud, så ynkeligt!»

Men rackaren tog katten i bakbenen och trask honom i spiskanten, så det sade kras, och sen slängde han aset bort i snön.

»Nu har la du ingen att lefva för längre, du häller!» tyckte Rackare-Nils.»

* * *

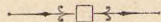
Det hade blifvit mörkt i stugan, medan mor Nilla berättade Halta Stinas lefnadssaga. Nu gick Nilla bort till spisen och tände eld i det torra enriset, som låg där till reds.

De båda flickorna, som flyttat sig tätt ihop på bänken och fattat hvarandras händer, suto där alltjämt tysta.

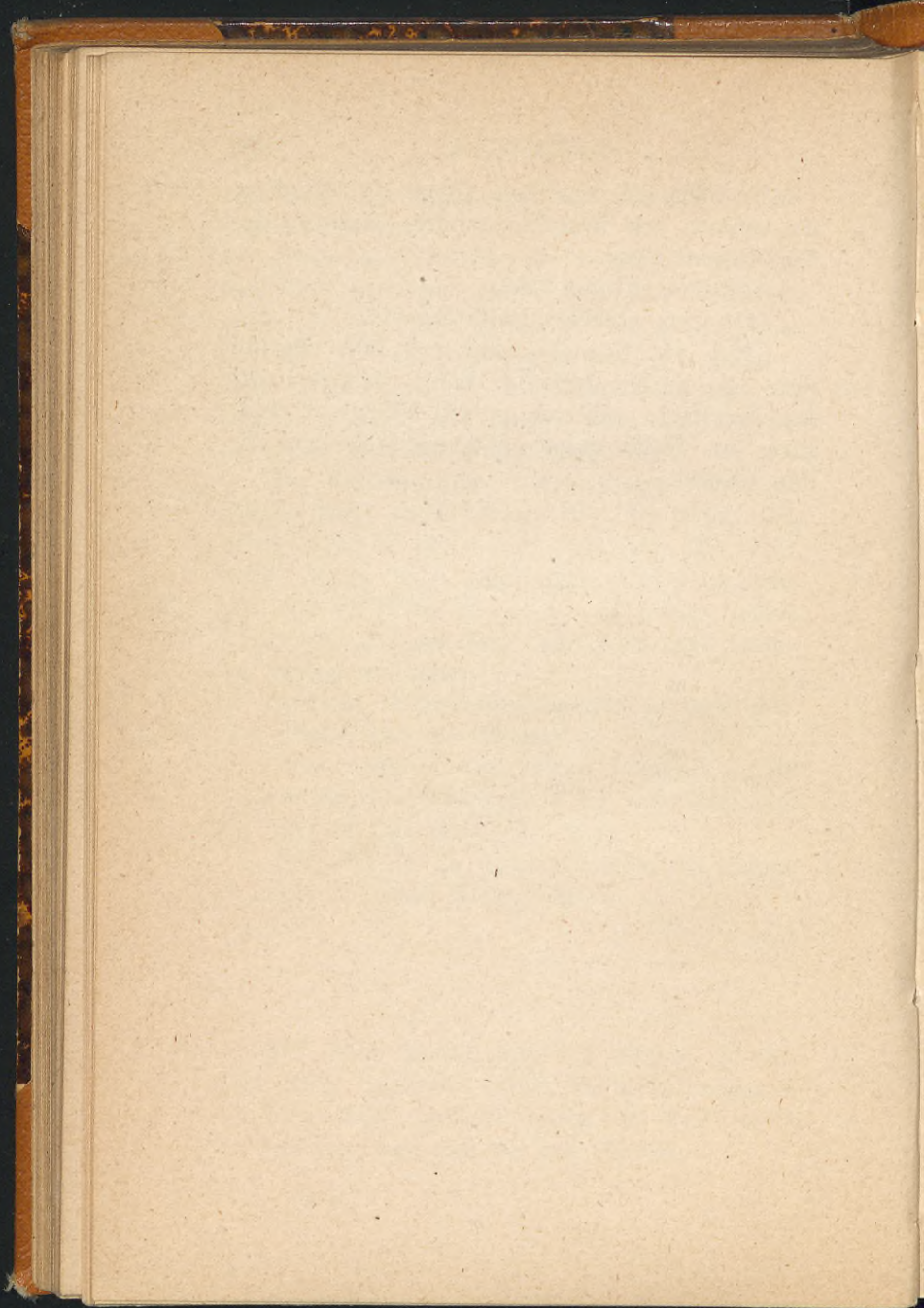
Slutligen utbrast Tilda:

»Stackars, stackars Halta Stinal!»

»Nej, väl hänne!» sade mor Nilla högtidligt. »Nu är hon lyckelig. För så visst, som det fins en rättvis gud, som ser till hjärtat, så visst sitter nu Halta Stina i himmelens sal hos sin lilla Lisebet.»

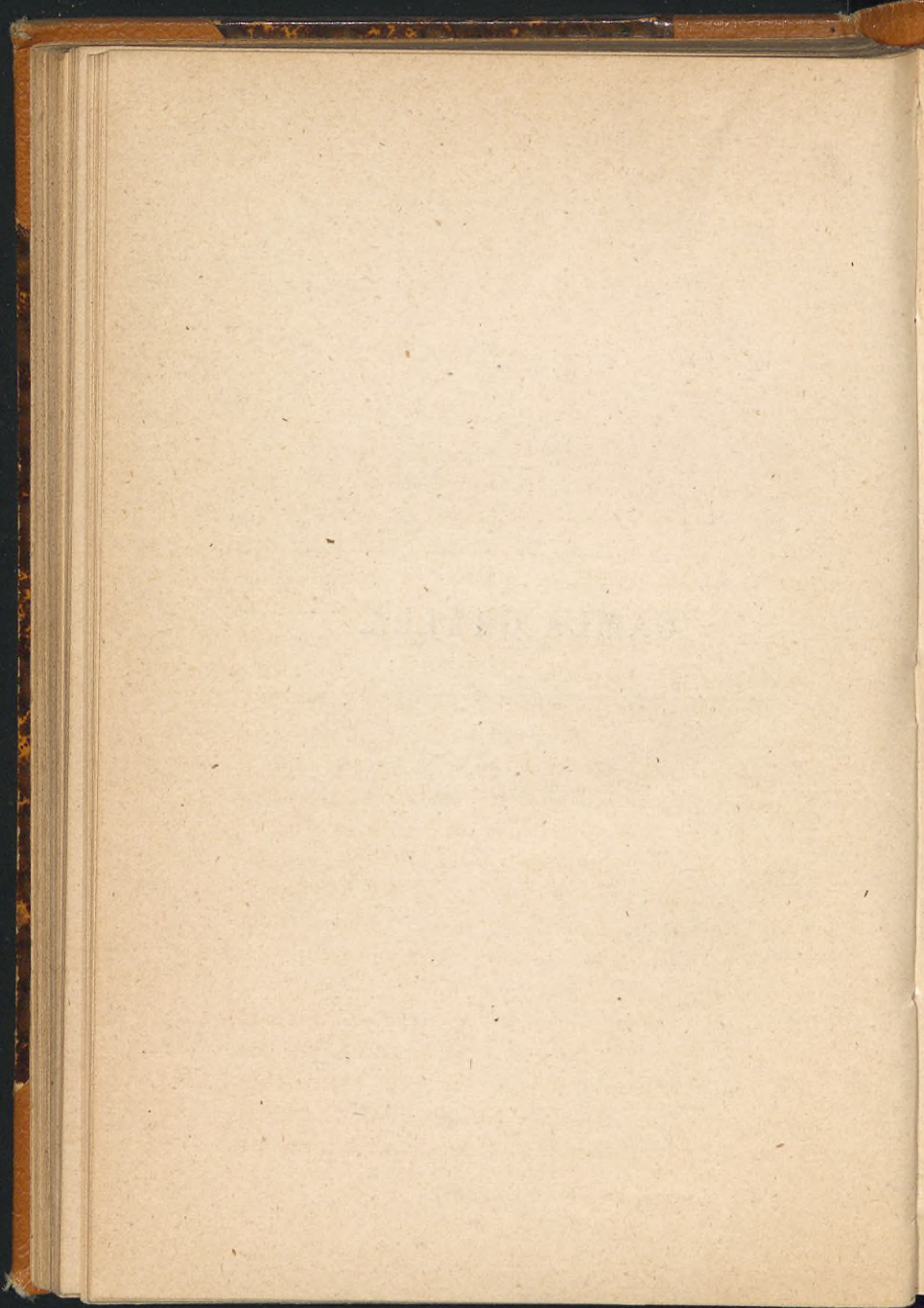

GAMLA GRÅLLA.

»**H**vad säger du, Johannes? Skall du sälja Gamla Grälla! — Tala bara aldrig om det! För det sker då aldrig med min vilje, och det var la jag ändå, som hade na som föl med mig hit i boet. — Hon skall ligga på tufvan här, det är hon ärligt värd, sen hon har lagt sina bästa krafter här.»

Johanna Marja skalf, så det var knappt, hon kunde slå i eftermiddagskaffet åt Johannes.

Men Johannes, han satt så lugn som en trögubbe däruppe vid den öfverste bordsänden.

»Du pratar, ända, som du har vett till, Johanna Marja!» tyckte han och hällde grädde i koppen. »Likasom vi skulle ha råd till att ta död på märren och inte få mer än huden, snart vi kunna få minst fänti riksdaler för na på Sjönevad.»

»Det bryr jag mig inte om, hvad vi kunna få. Vi stå oss godt, antingen vi få de pängarna eller ej,» sade Johanna Marja och satte kaffekitteln ifrån sig, utan att slå i till sig själf. »Jag tål inte tänka på, att hon skall komma i främmande

händer och fara illa, bli både slagen och svulten på gamla dar. — Har hon inte gjort rätt för sig, så vet jag då inte, hvem som har gjort det. Titta på alla åkrarna! Ha vi inte hånne att tacka för, att de se ut, som de göra? Eller du mins la inte, hurudant här var, först vi kommo hit? Bara stenbråte och elände. Och hon kräket var bara fölet, hon orkte ju knappt att rubba ärjekroken det första året, du satte'n i jorden här, utan både du och jag fingo hjälpa till.»

Johannes blåste duktiga tag på kaffet, som han hade slagit upp på tefatet — blåste omigen och tog sig så ett par regåla slurkar, innan han svarade.

»Ja,» tyckte han så, »jag har la aldrig näkt till, att hon har fått slita. Men det få la alla, vet jag, både folk och kreatur, om de vilja lefva. Har inte jag fått slita, jag med? Hvem har slitit värst, om jag får fråga, märren eller jag? Titta på stenrören ute i lyckan och gärdsgårdarna! Dem har la inte märren lagt upp, eller hvad?»

»Ja, men så är det la håller ingen, som tänker lämna dig i skojarehänder och låta dig fara illa på gamla dar. När du blir nöjd af att slita, så vill du allt ha ditt goda undantag och sitta i din varme, lugne kammare och må godt till din död,» mente Johanna Marja.

»Kan ske vi skulle ge märren undantag med, Johanna Marja?» sade Johannes och grinade godt åt sina egna ord.

»Uh!» tyckte Johanna Marja. »Du vrider då till det, så en kan ända skämmas. — Men så mycket är det, så du vet, att du får inte sälja märren.»

»Jo, det får jag visst,» mente Johannes och satte kaffekoppen ifrån sig på bordet. »Och fämti riksdaler skall jag ha för na, har jag ju sagt.»

Därmed så steg han upp, drog ner hättan i pannan och gick åt dörren till.

»Hvad skall du med de fämti riksdalerna? — Vänta!» ropte Johanna Marja och steg upp, hon med. »Du skall höra mig. — Har du inte fått så många pängar för fölen, så du kan vara nöjder, utan till att behöfva sälja den gamla. Och så har du både Lilla Grålla, som du kan köra till ett åre och årsfölet. Kan du inte vara nöjder då och göra din kvinna till viljes för en gångs skull?»

Johannes stod med det ena benet i stugan och det andra i förstun och hörde på detta sista, som Johanna Marja hade att säga honom. — Nu klef han ut och stängde dörren efter sig.

»Det var dumt, att tala om et, innan jag tar märren till marknaden. Då kunde en sluppit detta myckna pratet,» sade han för sig själf, medan han gick neråt gårdet för att flytta märren, som stod tjudrad där på åkerfallet. »Men se, det blir i alla fall, som jag har sagt,» tyckte han.

»Härre Jesses, för en sådan enbak!» suckade Johanna Marja därinne i stugan och vickade på

hufvudet. »Men bara Neta kommer hem, så —
— hon brukar att ha någon makt med honom.»

Så gick hon och satte bort kaffetyget. Hon var så ked af det för Gamla Grållas skuld, så hon orkte rent inte dricka något kaffe — och det, som hon eljes tyckte så ryseligt mycket om.

Dagen efter var det Sjönevads marknadsafton. Johanna Marja hade ett fasligt bestyr med att rusta upp inne i stugan och göra grant, till marknadsfrämmanden skulle komma. Hon väntade både sin syster, Anna i Hagen, och hennes bägge herar, Lars och Johan Petter, och så sin egen dotter Neta, som hade varit några dar hos mostern och hjälpt henne med att väfva. Denne marknaden skulle kan ske bli högtidligare än vanligt, för — sanningen att säga — så hade det varit tal om, att Johan Petter och Neta skulle köpa gåfvor i höst, och då så passte det la aldrig bättre än på Sjönevad. Hela släkten var för detta giftet och hon med och Johannes kan ske allra mäst, för Johan Petter var en sådan aktiver och duktiger here, så de kunde aldrig önska sig en bättre måg i huset. Ja, allting skulle varit så glädjeligt på denne marknaden, bara inte Johannes hade fått den usle mărăhandeln i sitt hufvud! Johanna Marja suckade tag på tag, när hon tittade ut igenom gårdsfönstret och såg, hur Johannes stod därute och skrapade och borstade den gamla grå. — Men det hade hon då satt sig i sinnet, att tog

Johannes märren till marknaden, så kom då hon själf inte dit med sin fot.

Gamla Grålla vände på hufvudet gång på gång och tittade på Johannes med sina stora glosögon. Så lade hon öronen bakåt och såg arg ut. Hon tycktes ända begripa, att det inte var bara välmening allt detta härna myckna skrapandet och borstandet. För så genomryktad

hade hon då aldrig blifvit, inte en gång när Johannes skulle köra sitt första och enda barn till kristning.

Ännu var hon la inte så lastgammal Grålla. Hon var nätt och jämt i eksereären. Men hon hade slitit strängt i alla sina dar — hon var inte mer än två år, när Johannes satte henne för harfven, och sen hade hon aldrig vetat af

annat än slit och slit. Manken stod så högt, och ryggen var krokig. De många hvita rosorna öfver bogarna talte om minst lika många selbrott. Och buken hängde sidt ner — efter alla fölen, som hon burit på. Men färgen stod sig alltjämt. Det var också en rar färg; för hon var musgrå med hvit man och hvit rumpa. På många långa tider hade det inte funnits hennes like i häradet. Och hvar hon vändes fram ute på vägarna, så sade folk på långt håll: »Titta, där kommer Johannes på Korpåsen körande!»

Och alltid hade hon haft så rara föl. Men det blef inte mer än två, som voro lika henne till färgen — det var den tuåriga följan Lilla Grålla och så årsfolet. Dem ville Johannes ändteligen behålla, bägge två, och då var han, förstår sig, tvungen till att göra sig af med Gamla Grålla, för se, inte kunde han föda tre hästar på Korpåsen — det var bara ett åttondels mantal! Men han tyckte det, att Grålla var rent för god att ge ett skott ännu, och därför så skulle han ha henne till Sjönevad och sälja henne. Det var intet prut med det.

Fram på eftermiddagen kom Neta med främmaden. Anna i Hagen och herarne bord-sattes genast, och Johannes själf satte sig vid den öfverste änden. Johanna Marja manade på dem att hålla till godo »med det lilla, som var framsatt», fast det var min sann inte litet, det; för där var både grantabröd och rågbröd och smör och ost och spickepölsa och spickefläsk och

sill och kokt fåralår och senap — och det var riktig hemmavuxen senap, som var malen i grädde med järnkula och som drog tårar ur ögonen på långa håll, och inte sådan där gul uselhet, de köpa för senap i stan.

Så gick hon åt köket för att ösa upp ärterna, Johanna Marja, och vinkade Neta ut till sig. Hon var tvungen till att straks lätta sitt hjärta för Neta.

»Vet du, Neta, hvad far tänker göra?» sade hon och vinkade med både händer och hufvud och ville ända ta till att gråta.

»Nej, sägen det!» Neta blef nästan rädd.

»Jo, han är rent omöjelig. Vet du — han tänker sälja Gamla Grälla på marknaden i morgon. Och jag är så ked af det, så jag vet mig inte någon lefvande råd. — Jag har bett en låta bli, men du vet, hur enveten han är, när han har fått nånting för sig. Han är rent omöjelig.»

Johanna Marja torkade sig i ögonen med förklädessnibben.

Neta bara glodde stort på modern, hon ville knappt tro sina öron. Men så sade hon:

»Tänker far sälja Grälla? Gamla Grälla! — Nej, det kan han la aldrig vilja. Vi ha ju alltid sagt, att hon skall ligga på tufvan här. — Det får han inte. Vill han sälja Grälla, så går jag inte med till marknaden.»

»Ja, inte jag håller, det har jag allt satt mig för,» mente Johanna Marja också.

»Jaja, vänta! Det blir la bra. — Jag skall nog snacka med honom, när han får ätit,» tyckte Neta och knep ihop munnen och nickade åt modern.

Efter maten gingo Lars och Johan Petter ut i hagen för att svala sig litet, och Anna gick till Johanna Marja i köket — de hade inte träffats ända sen midsommar, dessa bägge systernarna, så de hade allt något smått och godt att säga hvarandra. Neta fick tag i fadern inne i stugan.

»Pappa! Mamma säger, att I tänken sälja Gamla Grålla.»

»Ja, det tänker jag visst,» sade Johannes och smågrinade. »Hvad skulle jag eljes göra med na?»

»Lägga na på tufvan, vet jag,» sade Neta. Så gick hon fram och klappade honom. »Käre pappa, säljen henne inte, utan tan död på henne här!» bad hon så väl.

»Nej, nej, låt bli mig, däga!» tyckte Johannes och ville dra sig undan. »Stoller! Vet du inte, att det jag har sagt, det har jag sagt. — Jag tycker, du skulle vara glad åt med, att jag försöker skrapa ihop litet till dig och inte låter nånting förfaras.»

»Ja, det är jag la visst. Men jag vill aldrig tänka på, att Gamla Grålla skall behöfva döja ondt på gamla dar. — Tvi far, tan I Gamla Grålla till marknaden; så går jag inte med dit,» sade Neta och tittade honom stint i ögonen.

»Gör dig inte galen, däga, och bli ifrån marknaden,» tyckte Johannes och gick ett steg imot henne. »Ska inte Johan Petter och du — —,» hviskade han.

»Det bryr jag mig inte om, när I tänken sälja Gamla Grålla,» tyckte Neta och gick ifrån honom och ut i köket.

»Jag tror, de ä rent ifrån vettet, kvinfolken,» sade Johannes och var nästan förargad. »Hö, hö!»

Så gick han ut och tänkte leta upp herarna. Dem kunde en då alltid tala förstånd med, för det var karlar. Men kvinfolken! — — »Hö — när en vill väl!» muttrade han för sig själf.

Sen han bara fått tag i herarna därute i hagen, så kom han genast i sin goda luna igen. Det var alltid hans största fröjd att få gå omkring och visa på och tala om alla de ordningar och förbättringar, han gjort på sitt ställe, som han hade tagit imot nästan som ödehemman. I detta stenröret här vid hagedet låg minst sina trehundra lass sten, i det där borta ikring linden midt i gårdet tvåhundra och i stenvuren rundt ikring hela gårdet och hagagärdesgården — hur många låg där? — inte förslog det med, ja han hade ingen räkning på dem. Och han hade själf brutit upp och kört bort hvarenda sten. Och alla träden här i hagen! — han hade själf flyttat hit dem som usla små tornaplar och själf ympat i dem. Det var rar frukt, för han hade hämtat ympekvistarna ända nerifrån Sperlingsholm. Han ruskade ner några äpplen och lät

herarna känna på dem. — Så gingo de öfver ägorne, tittade på dikena, på trädan, där rågen var sådd ett par dar förut, på stubben efter den sista grödan — så många trafvar råg hade där blifvit på det stycket, så många trafvar korn på det och så många trafvar hafre på det. Han pillade upp några jordpäror i jordpärelandet och viste, hur stora och granna de voro. De skulle upp efter marknaden, nu sen kålen hade svartnat och torkat efter den förste frosten. Där i backen nerimot ån låg linet till rötning — han hade fått ett helt spann linfrö. — Det var inte rent utan skryt, som han viste och talte om sina ordningar. Men herarna kunde häller inte annat än tycka, att allt var bra, och de skräppte med duktiga tag. Och Johan Petter var så nyfiken som ett bi i ett örtaland, fast han hade gått öfver hela denna härligheten så många gånger förut. Gubben vände sig också till honom som tidast och tyckte: »Titta där, Johan Petter!» och: »Hvad säger du om det, Johan Petter?» Och Johan Petter tittade och Johan Petter sade, att allting var riktigt galant, som det nu också var.

Så kom kvällen. Och sen de hade fått kvällsmat, gingo alla genast i säng där på Korpåsen, för de skulle upp före dager och ta till marknaden. Hagapojkarna hade ett par duktiga trättonkvarters stutar att sälja, och Johannes — han hade Gamla Grålla.

Johannes steg upp om morgonen långt innan de andra och gaf sig i håll med att rykta den

gamla grå igen. Han skrapade och borstade, så svetten lackade af honom — det var i dag, det gällde. Johanna Marja var också uppe i god tid och pysslade om kaffekitteln, för de främmande skulle, förstår sig, ha kaffe på sängen.

Snart så voro nu alla på benen. Haga-herarna hadt fått ut och okat ihop sina stutar där på gården. Och Johannes hade lagt det nya hästatäcket fyrdubbelt i stället för sadel på den gamla grå.

»Nu fån I rappa er, kvinfolk, om I viljen ha följe med oss!» ropte Johannes till Johanna Marja och Neta, som stodo ute på förstubron och snackade med Anna i Hagen — Anna var, förstår sig, marknadsklädd, men de andra hade bara hvardagskläderna på sig.

»Nej, vi bli hemma i dag,» sade både Johanna Marja och Neta.

Anna i Hagen visade just ingen förundran — hon hade la längesen fått veta, hur det hängde ihop med det — men herarna blefvo ända stirrna.

»Hvad? — Hvad vill det säga? Ska I inte med till marknaden?» tyckte Lars.

Och ögonen höllo rakt på att trilla ur skallen på Johan Petter.

»Skall du inte följa med, Neta?» frågte han till slut.

Då tyckte, förstår sig, Johannes, det var bättre, att han själf talte om, hvarför kvinfolken krånglade, än att de fingo rimtera ut det, som de ville. Och så sade han:

»De göra sig stolliga, för jag tänker sälja den gamla grå,» sade han.

»Ja, det kan du gärna låta bli, Johannes, när inte kvinfolken vilja't,» mente Anna i Hagen. »Du har inte trång till det.»

»Johan Petter, ta ett tag och lyft, så jag kommer upp på märren!» bad Johannes och läddes, som om han inte hörde, hvad Anna i Hagen sade. — »Tack! Så, nu ge vi oss i väg. De komma la efter. — Pm, pm! Sää, Grålla! Det är inte något roligt att bli ifrån Sjönevads marknad. Ajös med er så länge!» hälsade han, när han red ut igenom porten, och tog ett tag i hättesmäcken för att visa sig riktigt artig imot kvinfolken.

Herarna hade la för godt vett till att hålla med hvarken den ena eller den andra. De bara nickade åt fruntimmerna och tyckte:

»Välkomna efter! I tan la snart fatt oss. — Sää! — Ptro! — Hit!»

Stutarna fingo hvarsitt välment rapp, och så knekade de i väg.

Johanna Marja och Neta gingo in i stugan och satte sig, hvar i sin vrå. Först voro de så arga så och sen så gråto de en pasma. — Tvi, hvarför skulle far vilja göra dem så illa imot! Men stod han fast vid sitt, så nog skulle de stå vid sitt — inte skulle han få glädjen att se dem på Sjönevads marknad denne gången, inte.

Anna i Hagen följde med in och försökte trösta dem, så godt hon kunde, och så ville hon

la öfvertala dem att följa med till marknaden i alla fall — för Johan Petters skuld! Men inte en gång det tog skruf. Det var som att tala för döfva öron.

Då blef Anna förtruten.

»Jag tror, I än lika envetna I som Johannes,» sade hon.

Och så gaf hon sig åstad till marknaden, för hon var, kan veta, så angelägen om att få höra, hur stutahandeln gick.

När Johannes på Korpåsen och hagaherarna kommo fram till Sjönevad, var kommärsen allt i full gång däruppe på marknadsbacken. Där var flera stora kreatursuppköpare nerifrån Skåne. Och hagapojkarna hade knappt hunnit stanna med sina stutar, innan de fingo sälja. De fingo genast hvad de begärde, fämtonhundra daler, och nu så voro de bara så illa harma, för de inte hade begärt mer. Men det var bra, som det var, tyckte Anna, när hon ändteligen kom och fick höra det.

Johannes var inte så lycklig. Han hade la inte stått mer än en timme ännu däruppe på hästabacken och hållit sin gamla Grålla; men han började allt tycka, det var länge, det. När han hade haft fölen att sälja, då hade alltid russeln gått som en dans, för alla kände till och ville ha af Johannes på Korpåsens hästslag. Men gamla Grålla, som justament var mamma för dem allihop, hånne blef det inte något rif efter. Och frågte någon för ro skull,

hvad hon skulle kosta, och Johannes då sade fämti riksdaler, så grinade de honom midt i ansigtet. — Fämti riksdaler för ett gammalt spattack!

Johannes svalde förtreten, men nog var han harm, för se, hagarherarna hade kommit dit med och stodo och hörde på god lust.

Så kom den rike Fläbben i Boarp ditåt.

»Tänker du sälja den gamla, Johannes!» tyckte han. »Du skulle tatt hit följan i stället — den skulle jag gett dig tuhundra riksdaler för.»

»Tack för godt tillbud!» sade Johannes. »Men hon skall bli på Korpåsen.»

»Jaja, jaja! Men då kunde du gärna låtit denna gamla bli på Korpåsen med för allt, hvad hon har slitit där,» mente Fläbben och gick.

Herarna gingo också sin väg. De ville inte höra på mer.

Som de voro gångna, så kom Rackare-Nils.

»Hvad jägarn, är du här med den gamla grå?» tyckte rackaren.

»Ja, jag är la det,» sade Johannes och vände sig ifrån honom för att slippa mer tal.

»Kors, och jag, som tänkte, jag skulle fått förtjänst hos dig snart,» tyckte rackaren och grinade högt.

Då blef Johannes arg, när själfve rackaren, ville häja med honom.

»Sköt du ditt, jag sköter mitt. Jag tränger inte till din hjälp — för du tänker la, vet jag, inte att köpa na,» mente Johannes.

»Jo piskatre, skall det vara skinnvärdet, så kör!» sade rackaren och grinade än värre, för nu tyckte han, att han riktigt gaf den snåle Johannes att tugga på.

Men Johannes stod inte svarslös.

»Hit med pängarna då!» tyckte han och räckte näfven åt rackaren.

Nu var det Johannes' tur att grina. Inte hade rackaren något skinnvärde på sig — tacka gud, om han hade till en flaska marknadsöll! Han teg också grant och gick.

Nej, än var det för tidigt på dan för att sälja gamla hästar, mente Johannes. Det gick la inte bra förr än längre fram, sen folket hade fått sig litet mer i näbbet. Därför så tog han nu och ledde gamla Grålla ner på Päärs gård och band hälle i porten där. Sen så gick han in på krogen och tänkte skölja ner all förtreten med en gök.

Där stod folk i dubbla rader och trängdes framför skifvan. Somliga skreko efter öl och porter, somliga efter kaffe. Bränvin fick la inte säljas på marknadsdagen, men sådant hade de skaffat sig i förväg och haft med sig, så att ingen kunde näka dem att göra sig en gök, så god de nånsin ville ha honom.

Titta, där längst framme stodo Lars och Johan Petter och drucko öl! Johannes gick

fram till dem. Men just som han tänkte ge sig till känna, hörde han dem nämna hans namn. Hvad kunde de ha att säga om honom?

»Hvad den onde skulle morbror Johannes här på marknaden med kulan att göra! En annan fick ju riktigt stå däruppe och skämmas för honom. Alla veta ju, att han inte tränger till att sälja det gamla kräket,» sade Lars. »Vara så snål efter styfvern!»

»Ja, det förstår sig. Men det är la ingen skam att ta vara på det en har. Han menar väl — han ser på husets bästa,» tyckte Johan Petter.

Johannes nickade. Det var ända, som om han själf skulle ha sagt det.

»Ta vara på — mena väl! Han är så snål som en get, det är alltihop,» mente Lars. »Och synd och skam är det i alla fall att vilja sälja en gammal utsliten trotjänare, det säger jag än en gång. — Inte gjorde du det?»

»Nej, det har jag la aldrig sagt. Men lugna du dig, han har inte fått sälja na ännu,» tyckte Johan Petter och grinade.

»Ja, inte tror jag, han får häller,» sade Lars och grinade med. »Men i alla fall, hvad skulle han med na här? — Ha, ha! Jo, du får att dras med, Johan Petter — en sådan svärfar, enveten som en lus på en tjärad sticka,» tyckte han sen.

»Å! vänta du bara! Jag skall nog lära gubben att hoppa maksiss, så gammal han än är,» mente Johan Petter.

»Ja, dägan är inte pinal bättre hon än gubben. Säg du, att hon blef hemma, fast det var tal om, att I skullen köpa gåfvor i dag, du och hon,» sade Lars.

»Håhå, jag är allt karl till att lära hänne med att hoppa,» tyckte Johan Petter. »Jag ville ingenting säga i dag. Men vänta bara, till jag väl kommer dit.»

»Dit ja! Du är inte där än! — Du skall så i hälsike lära hvarken mig eller Neta nånting,» tyckte Johannes på Korpåsen för sig själf och gick ut igen, utan att ge sig till känna för herarna.

Men en gök skulle han ha sig, det var då tvunget. Han gick ner till ståndet på Backa hampåker. Där tog han in en slät kopp kaffe. Och när han hade druckit af hälften, så drog han fram sin lommeflaska och slog i till en riktig karlagök, så det stod högt upp på tefatet. — Den lenade godt ikring hjärtat.

Just som Johannes hade betalt och skulle till att gå, så kom Skorfva-Kristian fram till ståndet.

»God dag, Johannes! Är du på marknaden i dag?» tyckte Kristian.

»Ja, jag är la det,» sade Johannes.

»Ja, jag hörde af rackaren, att du tänker sälja den gamla grå här,» sade Kristian.

Johannes blef stucken, bara för det att Skorfva-Kristian nämnde märren.

»Ja, hvad skulle du vilja då?» tyckte han.

»Nej Jesses, jag vill ingenting!» sade Skorfva-Kristian och tog sig i nacken. »Jag ville bara lära dig en liten konst.» Och så hviskade han i örat på Johannes: »Du skall hålla en flaska porter i na, innan du tar na ut härnäst på marknaden, så skall du få se på annat gry i na.»

Det där lät inte så galet. Johannes blef ända mild i ögonen.

»Ta hit en flaska öl!» ropte han till Kristina i Pertrulsgård, som var säljerska där i ståndet.

Så slog han i två glas.

»Skål, Kristian, och tack för välmeningen!» tyckte han.

Skorfva-Kristian var la inte nödbedd. Han tog glaset med högran och petade ut mullbänken med vänstran och myste så godt så.

»Sådant kan göra en människa glad — och ett kreatur med, det vet jag,» tyckte han och blinkade imot Johannes.

När Johannes' flaska var tömd, så pillade Kristian fram en tolfskilling ur sin gamle låsarpung och tog in en ny. Han ville gärna vara äraktig, Kristian, bara han hade nånting att vara äraktig med.

Sen de så hade fått i sig denna flaskan med, så ville Skorfva-Kristian gå sin väg, men Johannes var nu så glad och god på Kristian, så han ville rent inte släppa honom.

»Du kan gärna följa med ner på Päärs gård och titta på märren, Kristian,» sade han.

»Ja bevars,» tyckte Skorfva-Kristian, »jag sinkar mig ingenting ifrån.»

Därnere i Päärs port stod Gamla Grålla och halfsof. Hufvudet hängde och underläppen hängde och rumpan hängde så slak som på en gammal ko.

»Håh! Upp med hakan, Grålla! Håh!» ropte Johannes och gaf henne en stöt i sidan med armbågen — han led inte att se henne sådan i dag.

Grålla lyfte på hufvudet och drog till sig baksbankarna. Så vred hon på halsen och tittade stort på Johannes, liksom ville hon fråga: »Hvad skall det nu bli af då?»

Johannes strök henne ett tag på länden och vände sig så till Kristian.

»Ja, nog tycker jag, att jag borde ha fämti för na alltid.»

»Ja, visst hundan! Gör bara, som jag säger!» mente Skorfva-Kristian.

»Gack efter en flaska då till Päärs, så få vi se!» tyckte Johannes och gaf Kristian en tredaler — han var så nyfiken, så han kunde inte tåla sig längre.

Kristian var straks tillbaka. Så ledde de märren in i hagen bakom Päärs ladugård. Där höll Johannes upp käftarna på henne och Skorfva-Kristian fick hålla i henne portern. Gamla Grålla stampade och ryckte, hon slängde med tungan

och riste på hufvudet tag på tag, så det var med napp och nöd, Johannes orkte hålla henne.

»Skall du inte tycka om sådant rart drickelse, gamla!» tyckte Skorfva-Kristian och grinade. —
»Så då!»

Och efter stora besvär och mycket spillande var ändteligen butäljen tom.

»Nu skall du snart få se på jäden, Johannes,» tyckte Kristian och stoppade flaskan i rockalommen.

Johannes smilade godt. Han var ända svett efter det här leda hållandet. Nu torkade han händerna, först i gräset på backen och sen därbak på byksorna. Så tog han åt innerlommen på rocken och drog fram bränvinsflaskan.

»Detta ta vi oss en på!» tyckte han och drog ur korken. »Skål, Kristian!»

»Tack! — — — men — —»

»Där! — Sup bara!»

Bränvinet och ölet hade allt gjort sin värkan på Johannes. Ansigtet var så rödt, som om han haft det nere i en rödfärgsbytta, och ögonen blänkte som nya postelinskoppar. — Nu skulle de snart få se på den, som kunde sälja en gammal häst. Hvad den onde hade andra med hans hästahandel att göra! Var han inte sin egen härre? Inte trängde han till att be någon om lof — han var inte skyldig någon människa ett halft rundstycke. Var det han eller kvinfolken därhemma, som bar byksorna? Det skulle de snart få veta. Han skulle visa både kvinfolken

och hagarherarna, att det han ville, det ville han. — Maksissa i hæggebo! — Ha, ha, ha! Han kunde inte hålla sig för grin. — Ha, ha, ha! Höpp, Gamla Grålla! — Tänk, hvad de skulle fått roligt både kvinfolken därhemma och hagarherarna, om han inte hade rådt med att sälja den gamla grå. Men nu — — — Ha, ha, ha!»

Skorfva-Kristian grinade åt grinet.

Grålla började också snart att visa, hvad kraft en flaska porter kan ha på en utsliten hästakropp. De grå glosögonen sågo inte längre så sömniga ut. Hon lyfte på halsen och klippte med öronen ända som i hannes unga dar, när hon hade stått på stall en månads tid om vintern. Hon skrapade i marken med framhofvarne, tuggade på milen, frustade och homrade tag på tag.

»Nu kan du sätta dig upp, när du vill, och rida igenom marknaden,» tyckte Skorfva-Kristian. »Nu slipper du allt att ropa på spekulanter!»

Han var må tro inte lite glad Skorfva-Kristian, för denne kuren hade lyckats så bra. Han gnodde sig i näfvarne och skubbade sig och vred sig, som om han haft minst ett half-tjog af de små grå med spaderäss på ryggen.

Johannes var också riktigt själagläd. Nu tog han inte mindre än säksti för Gamla Grålla. Ha, ha, ha! Djäkeln i den Kristianen, han var inte så dum, som de hällde honom för!

Så fick Kristian hjälpa honom upp på hästar ryggen.

»Pm, pm, pm!»

Det bar åstad på riktigt härrskapsvis fram genom folkträngseln där på gården och så upp i marknadsgatan emällan bodarna. Skorfva-Kristian följde efter.

Kältringarna hade allt börjat rida, de ock. Knuts-Petter och Holger voro ute i gatan och äkserade på hvar sin kamp. Och att de visste om denna samma kuren, som Skorfva-Kristian hade ordinerat åt Gamla Grålla, det syntes godt på hoppen och krumbugterna, som kamparna gjorde.

»Nej, se på Johannes på Korpåsen!» ropte Holger Kältring och red imot honom. »Ska vi byta hästar i dag, min far?»

»Nej, jag skall sälja,» tyckte Johannes bara och försökte komma ifrån kältringen.

»Ptrotta på mätta, min far! I har la inte så brådt i dag. Det är Sjönevads marknad, min far!» tyckte Holger och ställde sin häst på tvären, så att Johannes kunde inte komma fram i den smala gatan.

»Släpp mig fram!» tyckte Johannes.

»Nej, först skall I säga, hvad stathästen kostar,» mente Holger.

Folket skockade sig ikring dem och hade räligen roligt af denna här kommärsen.

Johannes både skämdes och var arg, för han hade råkat i slang med kältringen. Titta, hur de grinade — både Håkan i Näregård och Jöns på Slätten! Och där stodo Lars och Johan

Petter och gapade och grinade, som andra galningar, de med.

»Härre Jesses, min far, har I mist målföret. Eller har I kan ske glömt, hvad I skulle ha för trafvären,» sade Holger och grinade, han också.

Nu var det slut med Johannes' tålmod.

»Det angår dig inte. Jag handlar inte med några kältringar,» sade han.

Men det skulle han aldrig ha sagt. För Holger blef ända askgrå i synen. Och innan Johannes hann sucka, så stöp han af den gamla grå och ner i gatan för ett rapp af blyknappen på Holgers piskeskäft. Den gamla grå fick ett rapp, hon med, och lade af i den vildaste fart nerigenom gatan.

»Sa I kältringar, min far!» skrek Holger och nu ville han af sin kamp och ner på backen för att ge på Johannes mer.

Men då kommo vaktkarlarna och körde af kältringen, hur mycket han än svor och väsnades.

Lars och Johan Petter och Skorfva-Kristian gingo fram och hjälpte upp Johannes.

Det var intet falskt slag, som Holger Kältring hade gett Johannes i skallen. Där blef genast en stor rödblå kula efter det. Men skallen höll ändå, för de vilja säga, att de ha starka skallar därnere i Kröplinge, och Johannes på Korpåsen var kröplingebo född och kröplingebo skrifven. Men så mycket gjorde det, så han var ända som yr i hättan en god stund, och först sen han

hade fått en bra slurk brännevin i sig och en på sig, började han komma underfund med, hvar han var.

Nu hade han fått nog af marknaden. Nu ville han hem — bara han kunde få tag i Gamla Grålla igen. Och det fick han snart, för där var folk, som hade tagit fatt hånne, när hon skulle öfver den lilla bäckabron vid bränneriet.

Johan Petter och Lars hjälpte honom upp på märren. Han hade ända tårarna i ögonen, Johannes. Tvi för en sådan marknad! — Så klappade han den gamla grå och red sin väg.

Gamla Grålla hade allt godt af ruset ännu. Hon kråmade sig och dansade, ja, ända som den värste husarhäst. Och Johannes fick hålla sig i manen för att inte ramla af. Se, han var justament ingen van hästakar, för han brukte aldrig rida oftare, än när han skulle ha märren antingen till smeden att bli skodd eller till Kröplinge färja att bli svängd. Då red han, förstär sig, eljes i hvardagslag brukte han hälst leda hånne. Och om sanningen ändteligen skall fram, så var det la inte så värst hälsosamt håller att rida på hånne, för hon var hvass i ryggen som en såg.

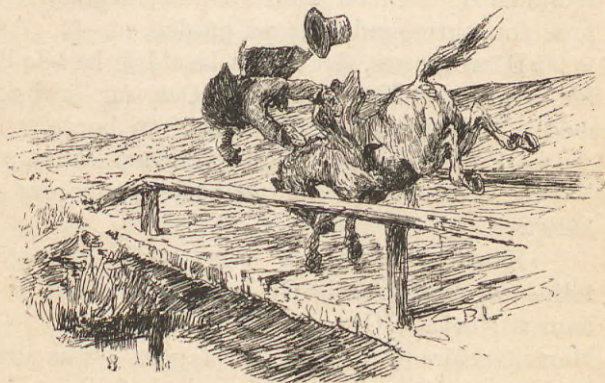
När Johannes kommit undan marknadsfolket och ner imot Sjönevads bro öfver Lillaå, så ptroade han på Gamla Grålla. Nu ville han rida sakta, för det var rent inte godt att rida fort.

»Så, så, Gamla Grålla! Jag har gjort orätt imot dig, som har velat sälja dig. Men du skall

slippa att bli såld, du Grålla. Jaha, du Grålla! Du skall få komma hem igen till fölet och mor och Neta. Jaha, det skall du, Grålla. Du skall få ligga på tufvan därhemma, du Grålla. Jaha, du Grålla!»

Han var just kommen på bron. Så skulle han tvunget klappa märren på halsen.

»Jaha, du Grålla! Du skall få ligga — —.»

Men som han lutade sig framåt, så happade han till att spänna hänner i ljumsken med den ene stöfvelklacken. Gamla Grålla hade aldrig tålt, att en pekade åt ljumskarne en gång, och än mindre tålde hon detta, till visse nu, när hon hade fått porter.

»Oih!» skrek hon och slog ändan i vädret, så gammal hon var.

Detta hade Johannes aldrig beräknat. Han for som en säck af hästaryggen och rätt ner i ån.

Och Grålla satte af i full fart bortimot Korpåsen.

Johannes slog sig inte så värst, men våt blef han som en tupp. Och det uslaste var — han blef rent nykter. Det var en olyckelig marknadsdag. Ack, om han bara aldrig hade tänkt på att sälja Grålla!

Johanna Marja och Neta suto justament och tröstade sig med en tår älfvakaffe, när märren kom framspringande där på gården.

»Härre Jesses, det måtte la aldrig ha händt far nånting! Titta, märren! Och far är inte med!» ropte Neta och flög upp ifrån bordet.

»Oj, oj, oj!» jämrade sig Johanna Marja.

Så de ut och i språng bort åt Sjönevadshållet.

»Hvarför följde jag inte med! Hvarför följde jag inte med! Oj, oj, oj!» suckade Johanna Marja. »Oj, oj! Hvarför, hvarför? — Men hvarför skulle han vilja göra oss så illa imot! — Ack, om jag ändå bara hade följt med!»

»Ja, jag med!» pustade Neta.

De sprungo uppför hela korpåsaliden i ett enda springande. Men när de kommo högst upp på knölen, stante de och ropte bägge på en gång:

»Där är han!»

Och där kom också Johannes, klifvande uppför liden på andra sidan åsen.

»Gudi vare tack och lof!» suckade Johanna Marja.

Här blef nu fröjd i stället för pust. — Johannes måste tala om, hvarför han var så våt, och han sade la, som sant var, att mårren hade slängt honom i ån, när han skulle rida hem.

Då kunde kvinfolken inte hålla sig för grin och de grinade mycket värre, än hvad de eljes skulle ha gjort, nu ofvanpå förskräckelsen. De ville aldrig sluta upp.

»Jag sålde inte mårren,» sade Johannes, som inte kände minsta trång till att grina.

»Hi, hi, hi! — Nej, jag trodde la jämt — hi, hi, hi! — att du bara ville narras med oss — hi, hi, hi!» sade Johanna Marja och klappade honom på handen, så vattnet skvätte. »Det var snällt af dig, hi, hi! — Vi ha ankat så mycket på, att vi inte följde med dig till marknaden, både Neta och jag.»

»Ha hagaherarna fått sälja stutarna? — Komma de inte snart efter?» frågte Neta.

»Ja, sälja ha de la fått. Men jag ger den onde hagaherarna,» tyckte Johannes. »Vet du, hvad Johan Petter sade, du Neta?»

»Nej kors, hvad sade han?»

»Jo, du, han sade, att bara han kommer hit, så skall han lära både mig och dig att hoppa maksiss, för vi ä' envetna — det sade han, jag stod själf och hörde't, de sågo mig inte.»

Neta slog gapen i vädret.

»Ha, ha, ha, ha! Ha, ha, ha, ha! — Sade han det? Ha, ha, ha, ha! Ja det kunna vi allt

behöfva med — ha, ha, ha! — för nog ha vi varit envetna.»

»Ja, men jag är för gammal till att lära hoppa maksiss,» mente Johannes och rynkade pannan. »En sådan svärson, som vill lära sin svärfar och kvinna att hoppa maksiss, en sådan vill jag inte ha.»

Nu grinade både Neta och Johanna Marja igen.

»Å, din stolle!» tyckte Johanna Marja till slut. »Det blir la väl med maksissen, vi ä la inga kattor håller. — Det där mente han visst ingenting med. Och du kunde gärna ha't, när du stod där och lurade. — Viljen I nu som jag, så gå vi hem och klä om oss och så ta vi till marknaden alla tre och träffa hagafolket, så är allting godt och väl igen.»

»Ja, det göra vi!» tyckte Neta med.

»Nej gonn, om jag kommer på Sjönevads marknad mer i år!» mente Johannes. »Den har jag då fått nog af.»

»Ja, det kan la vara,» sade Johanna Marja. »Men du ändrar dig allt, när vi bara komma hem och du får litet tort på dig och en kopp varmt, godt kaffe i dig. Kaffet står färdigt. Vi måtte springa ifrån våra koppar, när märren kom fram. Ja, Jesses, hå!»

Johannes svarade la ingenting till det där. Men innan de kommo fram, så var han af samma mening som Johanna Marja. Se, han kom till att fundera på, att han var rent tvungen till

att göra sig af med ett af öken, och då tänkte han på, hvad Fläbben i Boarp hade bjudit honom för Lilla Grålla. Det var ett godt bud. Hundan i det, om han nu skulle göra fruntimmerna till viljes och så ta Lilla Grålla med sig till Fläbben, så kunde han ju ändå säga, att han hade gjort en regäl marknad. Det var inte dumt tänkt.

»Jag vet inte riktigt, hur jag skall göra,» sade han då efter en stund. »Men skall jag följa med till marknaden igen, så tar jag Lilla Grålla med mig och säljer till Fläbben i Boarp. Han bjudde mig tuhundra riksdaler för na i dag på morgonen. Gamla Grålla står nog ett par år till.»

»Ja, du gör, rent som du vill, med det. Jag är tillfreds, om du så ville sälja både Lilla Grålla och fölet, bara den gamla får ligga på tufvan därhemma. Men fölet växer snart upp, och hvarför skulle du inte kunna lägga på ett till efter Gamla Grålla. Blir det för strängt med våren, så får du alltid låna Baseliskens häst, det har du fått förr.»

Ja, så blef det då.

När de så hade klädt om sig och fått litet godt i sig, både kaffe och mat, så tog Johannes och ledde Lilla Grålla ur stallen. Hanne slapp han att skrapa och borsta så anskrämmeligt som den gamla. Och så voro snart alla färdiga att ge sig åstad till Sjönevad.

Där tog Johannes fort rätt på Fläbben i Boarp och frågte, om han stod vid sitt bud, och det gjorde Fläbben, så denne hästahandeln var snart undangjord. Nu skulle han bara ha tag i kvinfolken igen.

Johanna Marja och Neta hade haft tur med sig — de träffte ihop med Anna i Hagen och herarna, just som de voro färdiga att gå ifrån marknaden.

»Jag visste la, att I kommen ändå,» tyckte Johan Petter och blinkade illmarigt imot Neta.

»Ja, men det hade vi slätt inte gjort, om inte far hade kommit hem med Gamla Grålla,» sade hon och såg lika illmarig ut igen.

»Hur gick det med Johannes?» frågte Anna i Hagen.

Johanna Marja och Neta tittade på hvarandra och grinade.

»Jo, nu är han la torr igen. Och han har Lilla Grålla med sig till Fläbben,» sade Johanna Marja.

»Torr!» ropte alla tre hagaborna. »Inte har han la varit våt?»

»Jo, jag tänkte, I frågten — för det Gamla Grålla slängde'n i ån,» sade Johanna Marja.

Hagaborna tittade på hvarandra och grinade, så godt de orkte.

»Slängde mårren honom i ån!»

»Nej, mamma frågte för kulan, han fick i hufvudet af kältringen,» tyckte Lars. »Ha, ha, ha, ha!»

»Hvad för en kula?» ropte Johanna Marja och Neta på en gång och blefvo ända förskräckta.

Då fick Lars tala om det äfventyret; men Anna och Johan Petter hjälpte, förstår sig, också till.

I det samma kom Johannes, med sina tolf hundra daler i lomman, fram imot dem och han riktigt sken af belåtenhet, ja ända som en ny-skurad mässingsstake. Nu var han karl!

»Härre Jösses, har du varit i tag med kältringar, Johannes?» ropte Johanna Marja och sprang imot honom. »Det talte du inte om för oss.»

»Och I visten oss inte kulan håller!» sade Neta. »Få vi se!» tyckte hon och tog hatten af Johannes. »Gud bevare oss väl!»

»Å lort!» tyckte Johannes och satte hatten på igen. »Det var la godt, skallen hållde! — Nu ska vi ha oss nånting godt ofvanpå hästahandeln, för nu har jag handlat hästar,» sade han och tittade på hagaherarna. »Lilla Grålla gick allt bra, hon.»

»Ja, det tror la jäden!» sade Lars, men Johan Petter, han teg.

»Nu ska du ge oss säks glas vin!» tyckte Johannes till Kristina i Pärtrulsgård där i Backa stånd.

Och där blef spandering, det vill jag säga oss.

Nu var det riktigt roligt. Och Johan Petter var så uppspelt så.

»Nu köpa vi gåfvor i dag,» tyckte han och nöp Neta i armen.

»Nej, jag vet inte, om jag tör,» mente Neta och smilade så skälmaktigt imot honom. »Du har sagt, du skall lära både mig och far att hoppa maksiss.»

Hagaherarna tittade stort på hvarandra. Hvem den onde hade talt om det?!

Johannes skämdes, för det skulle, förstår sig, alltid komma fram, att han hade stått och lurat. Han vände sig om:

»Det är jäden så grant marknadsvär i dag,» tyckte han.

»Hvem har sagt det?» sade Johan Petter. »Det därna om maksissen?»

»Jo,» tyckte Neta, »far stod själf och hörde på, när du sade det, så det lönar sig inte, du näkar.»

»Jaja, så var det la sant då,» sade Johan Petter. »Jag tyckte I voren så envetna både du och morbror. — Men nu, när I han blifvit snälla igen, så lofvar jag, att jag inte skall lära er att hoppa det minsta. Men kom ihåg i alla fall, du Neta, att du får inte vara enveten.»

»Hihi,» tyckte Neta. »Det blir la det, vi få se.»

Johan Petter huggde tag i hennes hand och svängde arm med henne duktiga tag.

Därmed så var allt godt och väl igen. Och här blef gåfvoköp. Johan Petter gaf Neta både guldring och salmebok och svampedosa och ett

riktigt grant löfvaspänne — det var nånting, det, till att börja med. Och Neta gaf Johan Petter ett halsakläde och ett silkevästatyg. Och roligare marknad än denne hade aldrig desse säks människorna haft.

Tiden gick, som hon alltid gör. Och på Korpåsen voro de nöjda och glada. Bröllopet skulle stå till julen, och de hade allt börjat att rusta så smått, fast det bara var i början på november månad. Allting hade också varit riktigt patent, som han sade, klockemakaren, bara Gamla Grålla hade stått sig lika bra nu som förr. Men hon ville rent inte trifvas efter den där marknadsäckan. Det var ända, som hon hade gett sig den onde på, att hon inte skulle vara till någon glädje mer. Johannes gaf henne två näfvar mjöl i stället för en på hackelset, men lika led och skrabbig var hon ändå, och ibland gjorde hon sig så rar, så hon ville inte äta bare hafren. Johannes hade den sluge i Tornås där gång på gång för att titta till henne, och den ene riksdalern efter den andre gick till apoteksplotter och annan smörja. Men hvarken läsning eller flugekrut eller riktigt hästapulver ville göra någon värkan. Hon blef allt sämre och sämre. Och till slut fick Johannes ligga ute på forlogen om nätterna och vaka öfver henne. Så en morgon, när Johannes vaknade, efter en liten lur, och skulle titta till henne, så låg hon där och sträckte hufvud och fötter ifrån sig och var död.

»Härre Jösses, hvarför kunde jag inte haft vett till att lägga na på tufvan då i höstas och behållit Lilla Grålla,» tyckte han. »He, he, he! Hvarför skall en vara dum!»

Han var så ked af det. Nu var han rent tvungen till att köpa sig ök till våren. Fölet kom han ingen väg med. Och nu gingo de tuhundra riksdalerna, som han hade fått af Fläbben för Lilla Grålla och som han hade varit så glad för. Och ändå så fick han då aldrig så godt ök igen som Lilla Grålla, det var rent omöjligt. Ja, tvi!

Och hvem skulle han så ha till att få märren? Rackare-Nils ville han då inte besvära. Det var ett as till karl. Hvad hade rackaren med hans märrahandel att göra där på marknaden! Men det var minst två mil till någon annan rackare. Det blef rent för besvärligt att skicka efter rackare en så lång väg, och så dyrt sen — minst tre riksdaler bara för han drog af huden, och så tog han la ändå både panneskinnnet och istret på köpet — det rara hästistret, som är så bra till selasmörja. — Jaja, det blef la kan ske inte så mycket att ta. Men när en inte fick mer än hud och ister igen på hästen, så kunde en allt behöfva ha det själf. — Om han skulle ta och få kulan själf och ta istret med. Ja, hvarför inte! Det hade ingen med att sköta — det var la hans egen häst.

Han gick in och talte om olyckan för kvinnfolken, som suto därinne i stugan och spunno.

»Ja, det kan ingen för olyckan fly,» sade Johanna Marja och torkade sig i ögonen med förklädessnibben. »Nu så fick hon ändå bli här hemma. — Hvem skall du ha till att få na?»

»Det gör jag själf,» tyckte Johannes och sträckte på sig.

»Du är la, vet jag, inte galen?» sade Johanna Marja och steg upp ifrån spinneråcken.

»Nej tvi, låten bli det, far!» sade Neta. »För då kalla de er för rackare.»

»Det ger jag den onde,» sade Johannes. »Det är min märr.»

Därmed så gick han bort i vråskåpet och tog fram slagteknifven.

»Du kan ta och göra i ordning lakegrytan, Johanna Marja,» tyckte han, när han var i förstudörren, »vi ska smälta ut istret med.»

»Häh!» tyckte Johanna Marja och satte sig igen. »Det får du allt göra själf. Jag vill inte ha med ditt rackaregöra att sköta,» ropte hon efter honom och snurrade på där vid råcken, så linskäfverna yrde omkring fingrarna. »Kors, för en sådan karl! — En sådan enbak!»

Johannes brukte slagta själf och han hade varit med många gånger och tittat på, medan rackaren drog af huden på hästar där i bylaget — så det var rent ingen konst för honom att få Gamla Grålla. Och när han hade fått af skinnet, så skar han upp buken och tog ut istret. Det var la inte så faseligt mycket, men

han plockade ihop allt, hvad fett var, så det kunde alltid bli för några styfrars värde ändå. Och köttet, det skulle han koka och ge svinen, för så brukte de göra på härregårdarna. Och vid denna årstiden höll det sig bra. Tarmarna, dem grof han ner i dyngan, så de kunde bli till nytta, de med. En skall ta vara på smulorna, om en vill ha nånting, mente Johannes.

Så gick han in i stugan och fram till vråskåpet och tog sig en duktig slagtesup, för det hade han då ärligt förtjänt.

»Nu är det gjordt,» tyckte han.

»Tvi!» sade Johanna Marja och skakade af sig skäfverna.

»Å, det är ingenting att säga tvi för,» tyckte Johannes på sitt vis. — »I morgon så fara vi till Halmstad och sälja huden. Och då kunna vi köpa hem litet, hvad som behöfs till bröllopet, för en får la mycket bättre köp där än i Falkenbärg. — Nu går jag bort till Baseliskan och talar med honom, att jag får ta hans häst. Jag lånte honom tre riksdaler i söndags och dem får jag la inte ut på annat vis.»

Ja, det kunde Johanna Marja vilja vara med om, det passte ju bra. Och hon blef ända mild i synen, när hon tänkte på att få komma till Halmstad.

Om kvällen så tände hon en duktig brasa ute i köksfyren och tvättade lakegrytan. Men själfva istersmältningen, den ville hon då inte befatta sig med, den fick Johannes själf stå för.

— Ja, han plockade isterbitarna i grytan, och när det blef glöder, så häfde han på hänne och smälte ut fett. Sen så skirde han det och hade det i en kruka. Och det blef inte så illa litet, fast Grålla hade ätit så dåligt på den sista tiden — men se, det hade varit godt, det lilla hon hade fått i sig. Grefvarna grafde han ner ute i kålsängen. Och det var så godt stekos i hele gården, som om där hade varit stort gille.

Så skyndte de sig att komma i säng, för de skulle upp tidigt på ottan och ge sig åstad. Baseliskens häst stod i stallen, och kyrkevagnen var smord, så allting var i sin ordning. — Men någon god sömn fingo de just inte. Det blef ett väsen hela utlångande natten, ja, värre än på domedags otta. För alla byns hundar drogos dit af det goda stekoset, och där blef ett sådant grafvande efter grefvar och tarmar och ett sådant morrande och skällande och bitande hela natten, så en kunde rent förskräckas. Johannes var ute med stakar och stänger och körde af dem gång på gång. Men han hade knappt luckt förstudörren om sig, innan det var lika galet igen.

»Detta härna roliga har du, för du var enveten och skulle smälta istret,» tyckte Johanna Marja.

»Det är väl, att du får godt af det med,» sade Johannes bara.

På ottan var Neta uppe och kokte kaffe, och de gamla rustade sig i ordning till stads-

resan. Johannes lade ner hästahuden i vagnshäcken, under hösäcken och matskrinet.

Sen så sade han till Johanna Marja:

»Vi kunna gärna ta fettkrukan med och sälja till garfvaren, det blir alltid någon styfver för smörjan. Vi ha ju tillräckeligt med syrefett förut. — Du får hålla krukan i knät, Johanna Marja.»

Johanna Marja tyckte allt, det var keligt att sitta och hålla den leda krukan och lukta på hästistret hela långa vägen; men hon gjorde, som han sade, för hon visste ju, det lönte sig inte ett grand att säga imot honom.

Baseliskens häst kom för vagnen. Och Johanna Marja satt allt i sätet med isterkrukan i knät. Nu tog Johannes hårsnärten i näfven och satte sig upp, han med. Pm, pm! Och så bar det åstad.

»Lycka på resan!» ropte Neta.

»Ja, det ska vi la ha,» tyckte Johannes.

»Se väl till huset, Neta! Pm, pm!»

Baseliskens häst var just inte någon trafvare, men korpåsafolket var häller inte vant vid att åka fort. Gamla Grälla hade alltid fått gå, som hon själf ville, när de voro ute med hånne på vägarna, och hon var försiktig med springandet. Baseliskahästen fick la ett drag af hårsnärten allt emällanåt och då gjorde han ett stort galthopp och tog tömmen med rumpan, så Johannes hade ett räligt besvär, innan han fick honom fri igen. Men fast han var trög, kampen, så var han

ändå rädd af sig och hoppade åt sidan tag på tag, om han så bara fick syn på en buske, som såg litet underlig ut. Men det gick bra i alla fulla fall, för Johannes hållde säkert i tömarna.

I lysningen voro de lyckeligt och väl vid Holms stora lid och nu hade de bara en half mil igen till staden. Men där i liden gick det på ett farligt vis. Hvarken Johannes eller Johanna Marja kunna säga, hvad kampen skygade för. Men så mycket var det, så han lade af i gloande sken utför liden. Det gick, så det surrade efter det, ända ner till den lilla bron öfver bäcken där nedanför Holms kyrka. Där välte vagnen. Johannes blef hängande i tömmen och fick släpa med ett godt stycke uppför liden på hin sidan bäcken, men där stante då hästen. Johanna Marja, hon, stackaren, for som en säck ur sätet och imot ett vägamärke där och knäckte det ena lårbenet. Och fettkrukan då! Ja, hon flög ända bort i kyrkegårdsmuren, och där satt hästistret som en stor sol — krukan var i små, små fliser.

Tvi, för ett sådant elände!

Holmasmeden där fick ut och hjälpa dem till rätta. Se, vagnen gick la sönder med, och det kostade en hel riksdaler att få anst om honom.

De måste lyfta Johanna Marja i vagnen. Det gjorde faseligt ondt i hennes ben, men hon var tålig, hon sade inte så mycket som aj. Men

Johannes han jämrade sig och ajade så ledt, för han hade skrapat af skinnet på näsan och på näfvarna. Så fick han gå i jämte vagnen och köra in till Halmstad, för han torde rent inte sätta sig upp igen.

Det första, han gjorde i staden, var att köra Johanna Marja ut till lasarettet. Och doktorn där sade, att hon var tvungen till att ligga där i säks veckor först i stad, om hon ville bli bra. — Då kunde det inte bli tanke på något bröllop till julen — det fick bli till påsk då. Men tänk, så dyrt detta härna skulle bli. Jaja, det fick kosta, hvad det kosta ville, bara mor blef bra igen, tyckte Johannes.

»Gud vare lof, att du inte tog skada till lifvet! Pängar blir det la råd för,» sade han till Johanna Marja.

Så skulle han bort till garfvaren och sälja mährahuden. Men garfvaren ville inte ge mer än nio riksdaler för henne, och Johannes ville prompt ha älfva — så där blef ingen handel, utan Johannes lämnade in henne till beredning.

På hemvägen hade han inga äfventyr, utan det gick bra. Men när han kom och skulle köra igenom Kröplinge by, så hållde där ett par kältringavagnar, och kältringarna ropte:

»Se, där kommer rackaren på Korpåsen!»

Det hade allt kommit ut, att han hade flått märren själf. Och på baken kallte de honom sen rackaren öfverallt där i kröplingebygden. Neta fick också höra det och då sade hon:

»Sen I, far, det gick ändå, som jag sade — nu kalla de er för rackare.»

»Det ger la jag den onde,» sade Johannes. »Hade jag en död märr till, så skulle jag få den med.»

Men harm var han allt ändå.

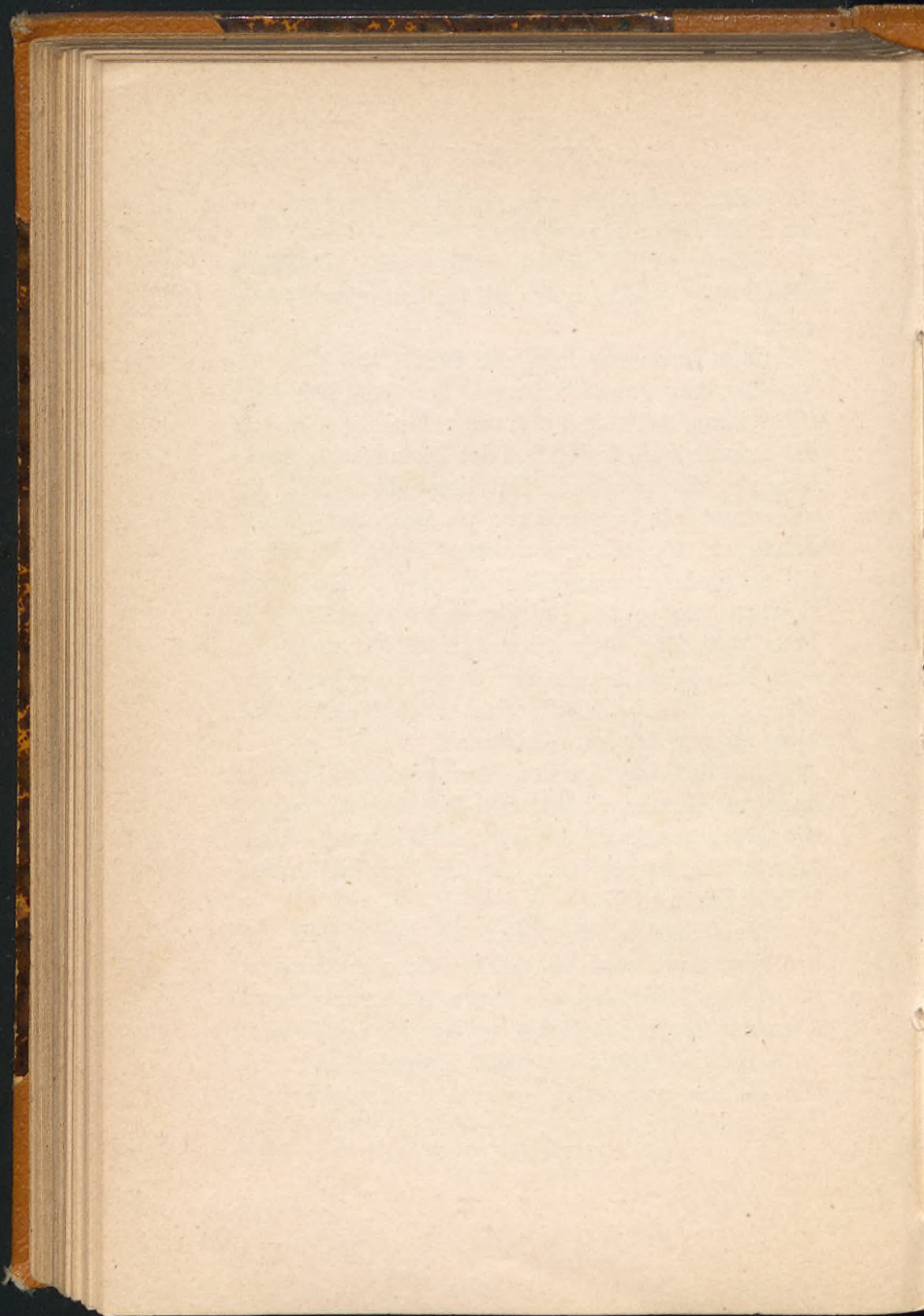
Stackars Johanna Marja, hon kom inte hem ifrån lasarettet förr än fram vid påskatiden och då linkade hon ändå, fast det kostade hela fänti riksdaler för hon hade fått ligga där. Nej, det var dumt att lägga henne på lasarettet, mente Johannes, för riktiga doktare duga då aldrig till att bota en människa till gagns. Hade han skjutsat henne till slöingesmedsan i stället, så hade det först och främst inte blifvit så illa dyrt och då så kunde han då gett sig jäden på, att käringen inte håller hade behöft att halta. Men nu var det, som det var.

Ja, det var allt bra liten glädje, Johannes hade af Gamla Grålla, sen han tog henne till Sjönevads marknad och ville sälja henne — bara förtret på förtret! Och det fick han la höra af kvinfolken med.

Men huden, den blef då bra. Och om bröllopet, som stod på själfve midsommardagen, då pekte Johannes på sina nya stöflar och på Johanna Marjas och Netas nya kängor och tyckte:

»Gamla Grålla var allt hyggelig ändå till sist — hon gaf oss de granna brölloppskorna!»

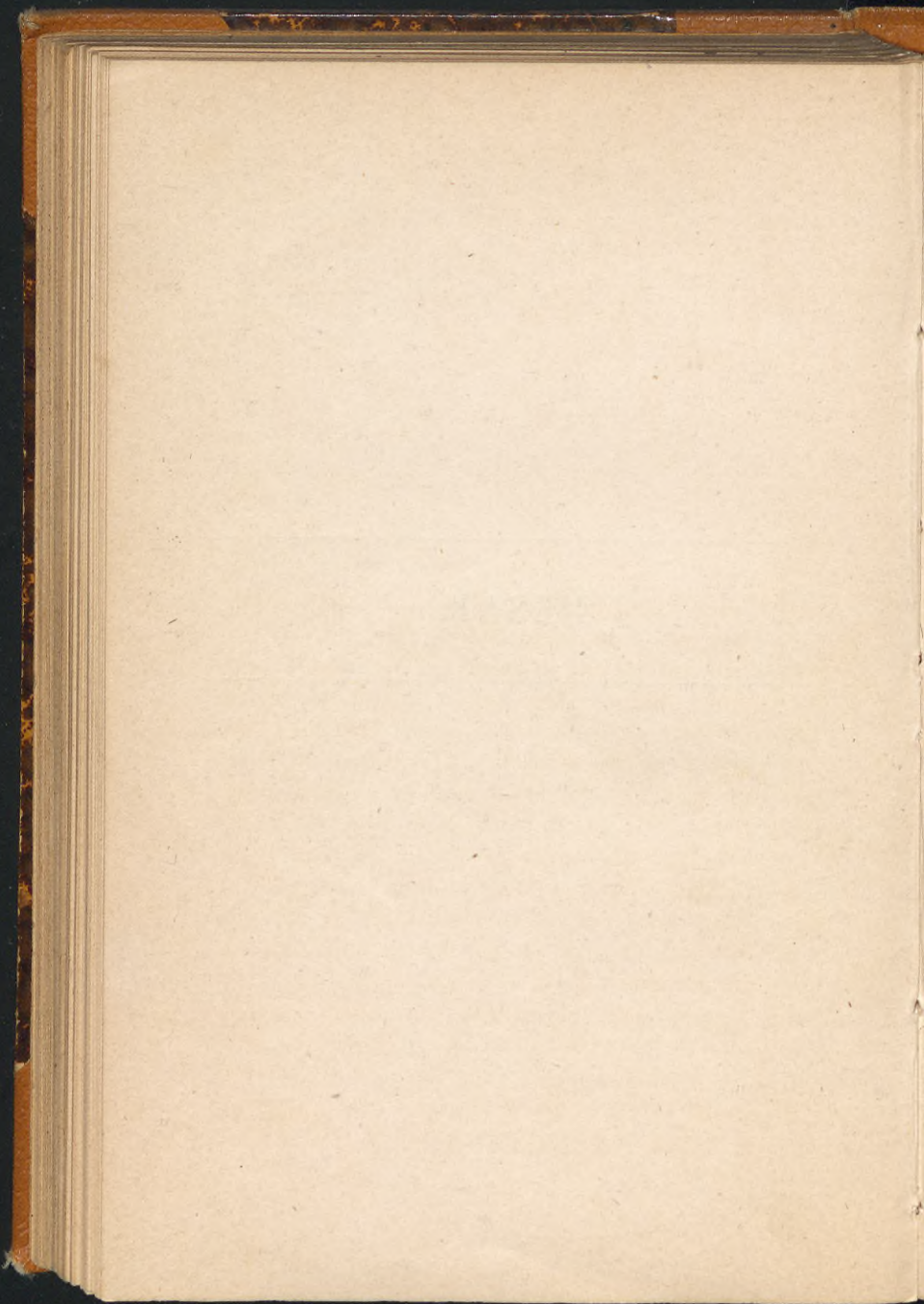

MESAK.

I min barndom hade vi en socknapojke därhemma, som hette Mesak. Ja, det förstår sig, han var la inte kristnad till Mesak, utan till Johannes, men se, han var en Mesak och därför så fick han också ha det namnet. Och inte kan en undra så värst mycket på, att han blef ett sådant kräk, för det skall inte vara många, som bli födda och fostrade så uselt som han. Se, far hans gaf sig aldrig till känna, och mor hans dog i barnsängen, så han kom på socknen, genast han kom hit till världen. Och så var det till att fly ut honom till hvem, som ville ta honom för den minsta betalningen — inte fans det någon, som brydde sig om, antingen han ville lefva eller dö. På det viset så kom han rent i röfvarehänder. Och han svalt och for illa som barn, så härre Jesses — en kan rent förundra sig öfver, att han kunde lefva.

Den första tiden var han hos den lede Rackare-Nilsen, och Nils hade själf många barn — de fingo godt af hvad socknen lade ut för Mesaken, men det lilla Mesakskräket, han fick la sukta, han. Och ändå så var rackaren så sträng och led imot den stackars ungen och skällde och smällde ständigt, för han gick i vägen; och han tog sig för att klå honom, innan han kunde förstå, hvad han fick stryk för. Ja, de tala om — en gång hade pojkastackaren — han kunde då vara en fyra, fem år — han hade tagit en liten brödbit olofvandes på bordet där, som han låg och sugade på borta i en vrå. Det fick rackaren se och då slog han ungen så obarmhärtigt, så de sågo knappt lifsgnista i honom på en lång stund. Och en kan la begripa, hurudant barnet skulle bli vid en sådan handtering, det blef så virrigt och maktlöst som ett räfvabitet lam.

När så Mesak blef så pass stor, så han kunde gå ur stuga och i stuga, så fick han gå på socknen. Och de hade honom en eller ett par dagar på hvart ställe, alltefter hemmanets storlek. Då fick han det la något bättre, för han slapp åtminstone stryk i oträngda mål. Eljes var det la inte mycket att hurra för nu håller — de slängde till honom på ställena, hvad andra skrädde. Och ständigt fick han veta, att han bara var andra till tunga.

Så blef det på tiden, att han skulle gå och läsa för prästen. Men inte kunde Mesak läsa! Det var la ingen, som hade brytt sig om att

hålla honom till sådant — vi hade, må tro, inga skolor på den tiden — så Mesak fick inte gå till prästen en gång. Men så blefvo då församlingsboarna tillhållna, att laga, så han fick lära sig läsa, för det var okristeligt, att låta honom gå så där som en turk och en hedning. Då gick han hos den gamle båtsmannen Modig en tid. Det var karl, som brukte kunna lära folk att både stafva och lägga ihop, för ville orden inte fastna på annat vis, så kunde han allt rappa dit dem med sin gamle ekepryl. Men på Mesak blef båtsmannen bet. Visst trumfade han la i honom något guds ord, men det blef ändå ingen välsignelse med det, för det var stört omöjligt att lära honom så pass, så han kunde slippa fram. Och gubben bad honom dra så långt vägadt var, han ville inte se honom på sin sopedynga en gång.

Ja, tiden gick, och Mesak gick på socknen. Och så led det snart till, att han skulle varit ute och ekserat beväring. Men han blef kronevrak, förstår sig, för på den tiden fick ingen eksera, som inte hade läst sig fram för prästen. Då skojade de och lefde rackare med Mesak för det. Men tills mer de skojade med honom, tills dorskare blef la han.

Ja, må tro, han var något dorsk, den Mesaken, och enveten var han med, skall jag säga oss. Det var stört omöjligt att få honom till nånting, hvarken med trätor eller stryk. Men så skall jag med säga, att gaf en honom en

styfver eller en sup, och till och med om en talte ett godt ord till honom, bara han förstod, att det var ärligt ment, då kunde han allt göra en handräckning. Fast slita strängt, det gjorde han aldrig. De mäste trodde, att han var så illa dum och att det var därför, han trassade; men det var min sann inte så värst farligt med den dumheten — han var slugare, än någon trodde. Ja, han var så slug, så han gaf blankt den onde, hvad folk tänkte om honom, bara han fick vara något så när i fred.

Men när så Mesak var trätti år, så började han tycka om klockarens piga. Se, han hade länge gått och hängt efter fruntimmer, och de hade la ro af att häja med honom. Hon hette Neta ändå, pigan. De dagarne han skulle vara hos klockarens — för på socknen gick han nu som förut — då var han så duktig och så villig, så han gjorde nästan hvad som hälst. Så togo de till att galnas med honom där och sade:

»Du kan la begripa, Mesak, att inte får du Neta, när du inte har gått och läst dig fram.»

Då spände Mesak till att läsa. Han läste på vägen emällan ställena och han läste på ställena, så lång dagen var. Så läste han en hel sommar i ända. Och om vintern så gick han och läste för prästen. Jag vill säga oss, att det var en liten grann läsepojke. Han var så stor och grof och han hade en stor hakekrans — ja, en kunde rent grina åt honom. Men en kunde allt gråta med, för hade han blifvit fostrad upp

som en människa och blifvit hällen som en människa, så hade Mesak bestämdt blifvit en riktigt hyggelig karl och en duktig karl med. Och säg mig till, om han inte nu redde sig riktigt bra för prosten, så han fick gå fram, lika väl som hina läsebarnen.

Så kom han, så glad som en spēleman, ur kyrkan och bort till klockaregården. Nu visste han med sig, att han var karl, nu kunde han godt töra säga ett ord till Neta. Och de satte honom till bords där och gáfvo honom mat och brännevin, så mycket han nånsin ville ha. Och de krusade för honom, så han blef ända rak i ryggen. Och Neta passte upp honom och var så mild och god så. Men sen blef det bara skoj af alltihop — det var så uppgjordt på förhand. De hade en dräng där i klockaregården, han stod för spektaklet. Han fick med sig några drängar till och så slogo de Mesak blikst full. Sen klädde de af honom hans egna kläder och satte på honom en gammal vrängd skinnpäls och de tjärade honom i ansigtet och styrde ut honom, så han såg ut värre än själfve pocker. Och Neta, det aset, hon grinade mäst af allihop åt Mesakskräket, där han låg vidöppen borta i lyekan och gapade och vred sig, när de ryckte i honom. Men rätt hvad det var, så tittade Mesak upp med det ena ögat och snart så tittade han med bägge. Först såg han på de andra, hur de flabbade och grinade, sen såg han på sig själf. Då gjorde det till ett ryck i honom,

och han blef ända nykter på en gång. Och med det samma så for han upp och ryckte loss en läkta i gärdesgården där och så drog han först till Neta, så hon föll ner som en tom kjortel, och sen slog han i drängahögen, så de stupte eller rymde sin väg allihop. Och han vrålade och flög ikring ända som ett ledt vild-djur. Så slängde han staken och rymde ut i markerna och viste sig inte för folk på flere dagar.

Efter den kommarsen kunde han aldrig lida fruntimmer. Han tålde knappt att se dem, fast det kunde han la inte undgå, när han i alla fall skulle ha sin föda i stugorna. Men nu så låg han hälst ute i fähusen, för kreaturen, tyckte han, voro bra mycket hyggeligare att vara i lag med, än folket.

Prosten fick la snart reda på den där bataljen då om söndagen, när Mesak hade sluppit fram, och då satte han Mesak ifrån nattvarden. Men så skaffade Mesak sig en bönebok och blef riktigt gudfruktig och han gick i kyrkan hvar-enda söndag och stod nederst vid dörren och hörde på prädikan. Och då så tyckte prosten, det var synd om honom, så han fick gå till härrans bord igen. Då gick han hvarenda söndag, det var nattvardsgång. Men så började folk prata om, att Mesak gick till nattvarden bara för att få sig en slick vin, och det kom för prostens öron. Och prosten blef så arg, för att bara ett sådant ord kunde komma ut, så han sade till

Mesak, att det var bäst, han blef ifrån nattvarden omigen.

Då ville Mesak rent inte lefva längre. Men han var la så illa tvungen, för han hade ingen sjukdom och han kunde la inte gå och göra af med sig själf, för det visste han var synd. Men nu så släppte han rent allting och lät det gå, hur det ville — han var led åt hela världen. Och rätt som han gick här, så lade han sig ner och blef lig-gande, och de kunde inte få honom till att resa sig upp eller hjälpa sig själf, hvarken med lock eller pock. Där de lade honom, där låg han och lät bära maten till sig. Och när han skulle skifta ställen, så fingo de ta honom som en mjölsäck och bära honom på vagnen och skjutsa honom, dit han skulle. Men ingen kunde se några krämpor på honom, och inte jämrade han sig för några. Och mat och drick kunde han godt lika och han grinade inte illa åt en sup håller, om han fick någon.

På det viset gingo tio år, som Mesak inte stod på sina ben.

Men så en gång, han låg längst uppe i skogsbygden, så skulle han flytta emällan Hularyd och Pukabo. Då var Ola i Hularyd borta med hästen. Men Anna Stina, käringen där, hon ville, förstår sig, inte hysa Mesak längre, än hon var tvungen till, och därför så tog hon Mesak i en höstavagn och drog honom bort igenom skogen till Pukabo. Då kommer Pukabo store tjur sättande rätt imot henne och vrålar

rent anskrämmeligt och rister med hornen, och rumpan står rätt ut efter honom. Anna Stina släpper kärran och lägger af bort imot en gärdesgård. Det fick la gå med Mesak, hur det ville, bara hon kunde fri sitt lif.

Men innan Anna Stina var halfvägs imot gärdesgården, så var Mesak allt framme och hoppade öfver honom. Och när så Anna Stina med var lyckeligt öfver, då låg Mesak där och pockade på, att hon skulle laga, så han blef skjutsad till Pukabo. Men då blef Anna Stina arg, kan veta, och lade till Mesak, så han hickade efter det; för Anna Stina i Hularyd var justament inte så lenhändt af sig. Och så gick hon sin väg. Och Mesak fick frakta sig fram till Pukabo, bäst han gitte.

Sen lönte det sig, min sann, inte längre för Mesak hvarken att vilja bli skjutsad eller att vilja ligga, utan nu fick han allt hålla till godo med att gå på sitt gamla vis igen.

Men hans tid skulle också ta slut en gång, och det var han då så innerligt glad för. Han började allt bli usel och skrabbig, medan han var i kyrkebyn. Men hur det var, så krallade han ändå med och flytte och flytte ända upp i skogsbygden, tills han kom till Hularyd. För han hade satt sig i sinnet, att Anna Stina i Hularyd skulle bestå honom den siste skjutsen, det hade han sagt länge. Och det gick, som han hade sagt. När han väl var inkommen i

stugan där i Hularyd, så föll han rent i en hög, och innan morgonen var han död.

»Nu, gud ske tack och lof, får jag la snart ligga i fred — och du, Anna Stina, du skall bestå mig den siste skjutsen,» — det var de sista orden, han sade.

Men underligt var det — aldrig hade han fått lefva som folk och inte kom han som folk i jorden håller.

Där blef begrafning, förstår sig, i Hularyd, och det hade liklaget däruppe just ingenting imot, för där hade ingen dött på länge, så de tyckte, det kunde vara roligt, att fira jordöl och få sig ett kalas för en gångs skull. Och där rustades till jordölet på alla kanter.

Om söndagsmorgonen så kom folket tillhopa i Hularyd. De hade lagt ihop och köpt hem ett helt ankar brännevin, så det behöfde ingen gå nykter ifrån den begrafningen. Och det stod inte håller länge på, innan de voro holiga bra i ordning, gubbarna.

Så skulle de ha ut liket ur vedboden och sätta det på vagnen, för nu var det tid på att ge sig i väg till kyrkan — de hade öfver en mil fram.

Då var det Jöns Puke, som skulle hålla vedkastapredikan. Och den vedkastapredikan gick sen ut öfver hela häradet. Se, Puken hade en sådan led hicka så. Han ställde sig vid kistan:

»Hick! — Anna Stines Petternilla — hick — kom hem till vårt i — hick — i hin kvällen

och sa — hick — 'Far.' sa hon — hick — 'I — våra vilja, I skon komma hem och titta på — hick — Mesak, för vi tro, han dör,' — hick! — 'Ja, jag får la det' — hick — sa jag. Men när vi kommo dit, — hick — så låg Mesak där och glödde stort och lefde — hick. Då säger jag: 'Hvad fan hade jag här att göra — hick — karlen lefver ju.' Och så ruskade jag i uslingen — hick — och tyckte: 'Upp med dig!' Men han bara glodde stort — hick. — Då säger jag: 'Jag är sulten — jag fick ingen mat i mig, innan jag gick hemmanåt. Då får häfva på en gryta päror, Anna Stina,' — hick — sa jag. Och det gjorde hon — hick — för — hick — Anna Stina är alltid så god — hick! Men gud, min själ, — hick — innan pärorna voro döda, så var karlen kokter — hick — —»

Då sade Anders i Dödhult:

»Hör du, Puke! Nu tycker jag, du kan ha pratat nog lort.»

Men då blef Jöns Puke arg och sade:

»Alltid ha dödhultarna varit några djäflar imot mig! Kan jag inte få hedra Mesak?»

Men så ville de ge sig i väg med karlen.

Då knabbade Jöns Puke på kistan och sade:

»Res i fred, Mesak! Pipan och pungen har jag lagt till dig i kistan, och värme — hick — får du la, dit du kommer — hick!»

Så körde de af med liket. Men de hade inte kört en fjärdingsväg, innan halfva likföljet låg i vägagropen. Och de, som voro med ännu,

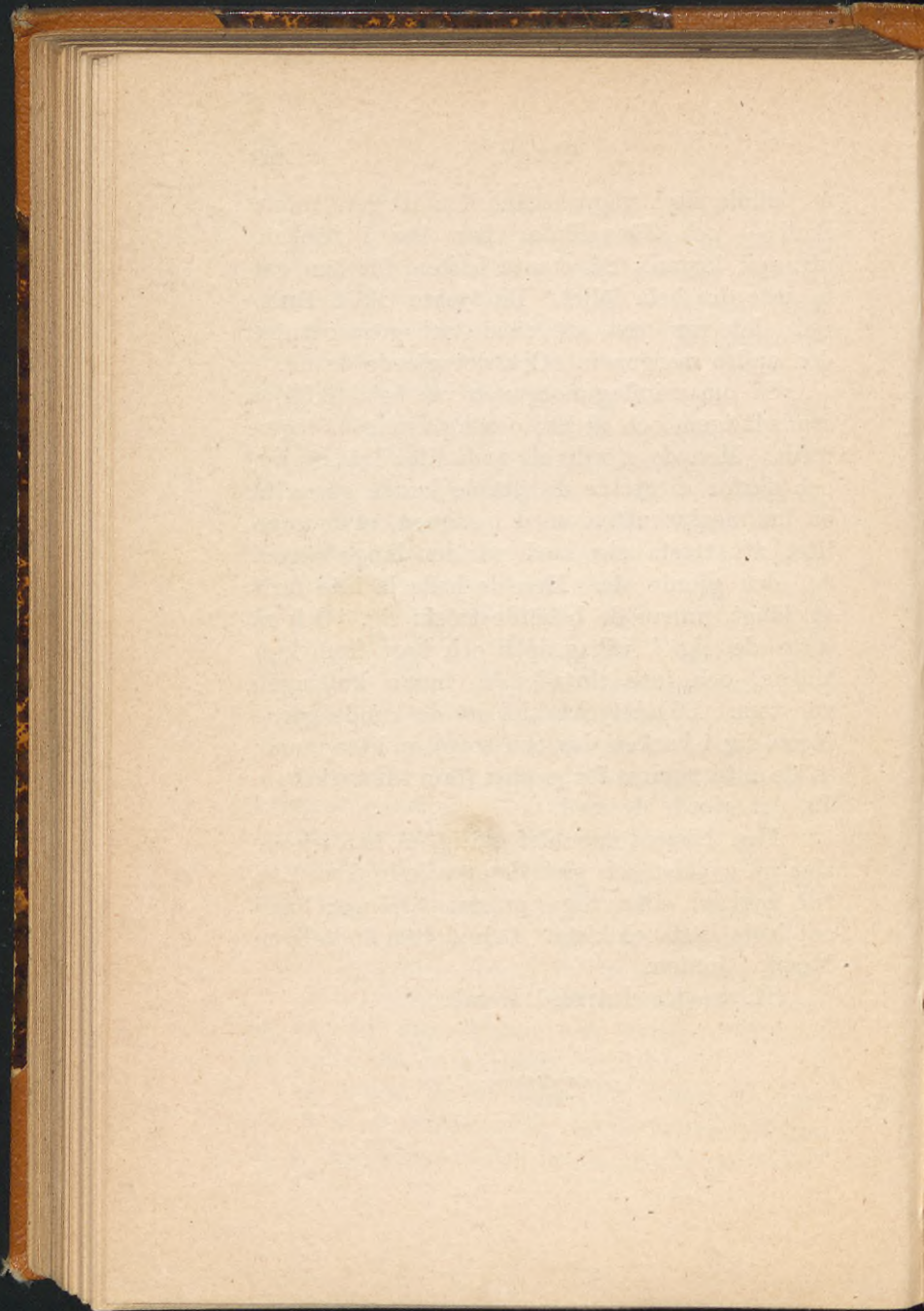
de hällde sig i vagnshäcken för att inte ramla ikull — och Jöns Puke, han låg i häcken, ofvanpå kistan. Så stante hästen, för han gat la inte dra hela följet. Då tyckte Ola i Hularyd, det var bäst att vända och göra om det den andre morgonen. Och det gjorde de då.

Så om måndagsmorgonen var hela likföljet samladt igen, och de åto och söpo nu som dagen förut. Men de gjorde sig ändå litet brådare nu, och därför så tyckte de, att de kunde gärna ta en brännevinskutting med i vagnen, så de fingo litet att trösta sig med på den långe vägen. Ja, det gjorde de. Men de hade la inte farit så långt, innan de behöfde trösta sig. Och så satte de sig i vägagropen och togo fram kuttingen, och inte slutade de, innan kuttingen var tom. Då så tyckte de, att de kunde gärna lägga sig i backen där och sofva en liten stund, så de inte kommo för mosiga fram till kyrkebyn. Ja, det gjorde de med.

Men hästen, han blef otålig, så han gjorde slut på gycklet och gick den gamle lunken fram till kyrkan. Där togo prästens drängar hand om både häst och kista. Och så kom ändteligen Mesak i jorden.

Så var det slut med Mesak.

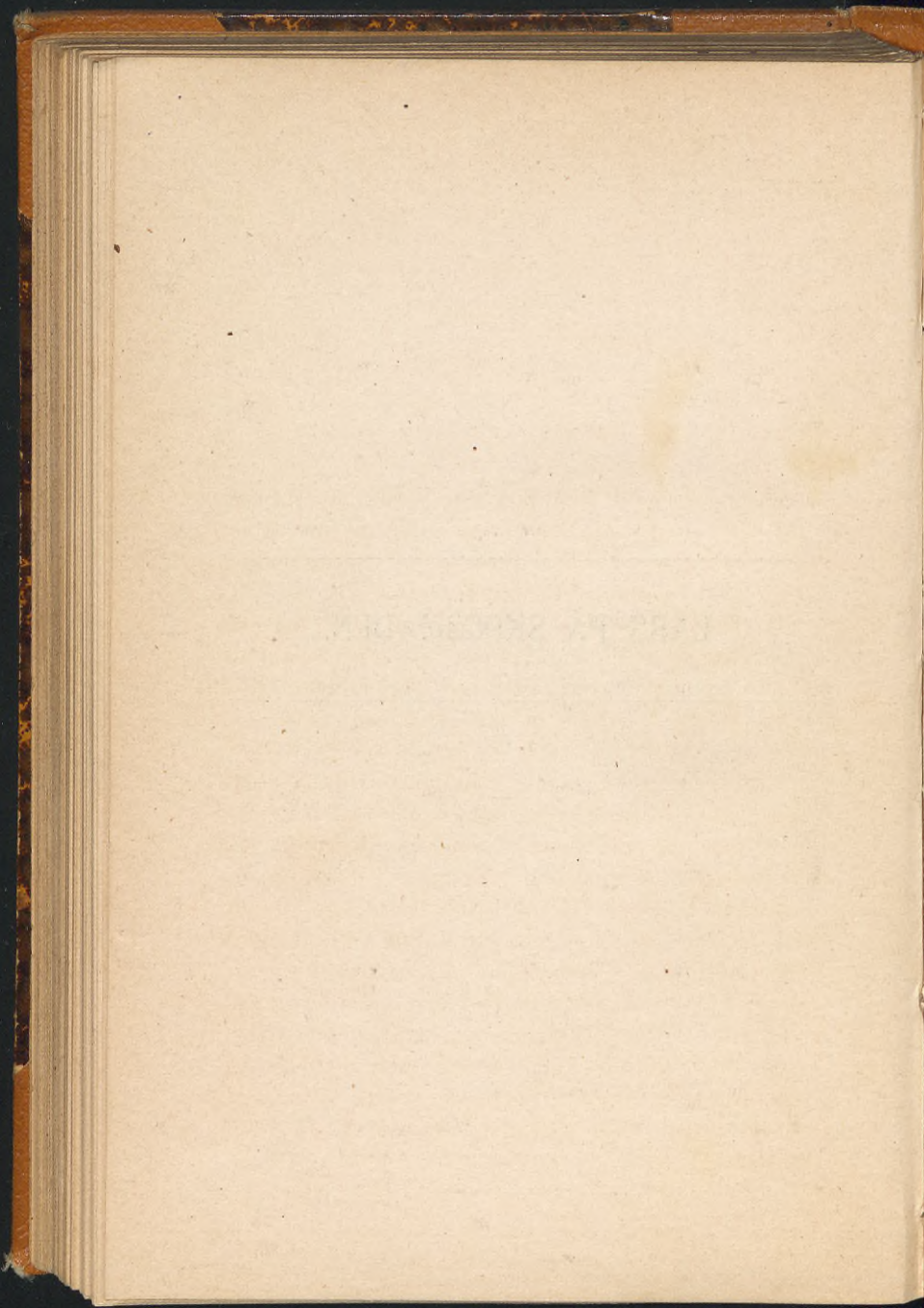

LARS PÅ SKOGSMADEN.

Jag är född häruppe på Nordal utaf ringa stämma och som liten gosse måtte jag ut och tjäna mitt bröd. Hvarpå jag tjänte i fämton år hos samme husbonde. Det var nere på Slättdal, hos Anders i Skäpperud. Och på alla dessa åren mins jag knappt, att min husbonde sade ett hårdt ord till mig; för jag var lydlig och trägen — mitt arbete dref jag fram, om jag så skulle bryta mig igenom hårda bärget. — Ja, det var fella min lyckligaste tid, då visste jag inte, hvad riktiga bekymmer ville säga — jag fick gå till bordet och äta mig mätt, när mattimmen kom, och när jag lade mig om kvällen, behöfde jag inte sörja för morgondagen. — Men lönen var liten, jag kunde knappt lägga af nånting för framtiden, hur mycket jag än sparade och klämde om styfvern. Kläderna tog det mästa, för ju ärligare en sträfvar och sliter, dess mer kläder går det åt. Och så hade jag mina gamla föräldrar sittandes borta i sin svältbacke, dem ville jag gärna hjälpa, så godt jag förmådde.

Här i Skäpperud tjänte Anna Stina tillsammans med mig i tio år, hon som sen blef min hustru. Vi tyckte om hvarandra länge, innan vi nämnde ett ord om det, hvarken jag eller hon. Men så kom vi då till att tala om, att vi skulle ha hvarandra, och sen hade vi ingen ro, innan vi fick oss något eget. Vi trodde nog, att vi skulle kunna slå oss fram i världen, vi så väl som andra, för vi var friska och starka bägge två och inte var vi rädda för att slita.

När det så led fram imot julen på den siste vintern, som jag var i Skäpperud, så passade jag på en söndagseftermiddag, när husbonden och jag var ena, och talte om för honom, hvad jag och Anna Stina hade tänkt på, och så frågade jag honom, om inte han skulle vilja lämna oss en bit jord till ett torp. Men han blef genast mulen och tyckte det, att han ville ingen torpare ha. Han kunde inte godt lida torpare, för det första en dräng går och gifter sig och tar torp, så blir det bara fattigdom och elände, sade han. — Men vi skulle arbeta, ja, så godt vi nånsin orkade, både Anna Stina och jag, det hade vi lofvat hvarandra, sade jag, och då skulle vi väl kunna tjäna vårt bröd lika bra på ett torp som där på gården. — Ja, det kunde så tyckas, men han kände till det där — när de många ungarne kom och ville ha något både i sig och på sig, då förslog det inte hvarken med

arbete eller med godt folks hjälp, då blef det elände i alla fall, mente han.

Det var svårt att höra, det där, och jag ville inte tro honom. — Hå ja, lyckades det inte hos honom, så lyckades det väl hos någon annan, tänkte jag. Inte var väl alla bönder så rädda för torpare som han, för då skulle det, må veta, inte vara så godt om det slaget folk. Nu blef jag riktigt ifrig, jag skulle tvunget skaffa oss torp, och så sade jag upp både mig och Anna Stina till våren. Anders bad, att jag skulle tänka mig väl för och inte flyga åstad så brådt, men det brydde jag mig inte om — jag misstänkte nästan, att han sade så, bara för han inte ville mista oss.

Näste söndag gaf jag mig ut och frågade mig för hos andra bönder där i socknen. Men det fans ingen, som kunde lämna mig ett stycke jord. Det såg ut, som om alla hade satt sig i sinnet att möta mig.

Då fick jag höra, att Rike Björn i Fjälliden hade vräkt Bryngel på Skogsmaden ifrån hans torp med hustru och säks barn, för han inte kunde göra rätt för sig. Och fast jag visste, att Björn var den värste blodsugare, en kunde få att göra med, så gick jag ändå bort till honom och frågade efter platsen, för jag hade, må veta, en sådan innerlig harm af att inte kunna skaffa oss ett ställe denne våren. Alla människor visste om, att vi hade sagt upp oss ur tjänsten. — Jo, här hos Björn gick det bra.

Jag skulle få torpet, men så måtte jag ock ta mig på att göra fyra karldagsvärken i veckan, och det var strängt för den lille jordlappen.

Vi var ute och såg på stället. Det låg midt inne i skogen på en gammal mad. En kunde räkna stubbstråna efter den sista grödan på de sura åkerlapparna, så magra och utsugna var de. Och både stugan och den lille ladugården var nästan fallfärdiga. Det var stora hål på taket, och en kunde köra handen in genom väggspringorna. Alla fönsterna var utslagna, och skorstenen hade rasat ner. Men jag var som förtrollad, jag lät inte skrämna mig af nånting. Vänta bara, tänkte jag, tills Anna Stina och jag kommer hit, vi skall snart räta upp både jord och hus — och jag tyckte rakt, jag kunde se, hur frodig och grön säden stod på de utdikade åkrarna och hur fint och gladt det var därinne i den lilla stugan. Här fans ju skog, hvart en såg — inte var det då någon konst att få hjälpt upp husen. Jag bara undrade på, att de, som hade bott här förut, kunnat låta dem förfalla så. Det var bestämdt dåligt folk, som inte var bättre värdt än att vräkas, mente jag. — Ja, så satte Björn upp kontrakt, när vi kom hem till gården, och jag satte mitt bomärke inunder.

Nu var det gjordt. Och när jag kom hem till Skäpperud, så var Anna Stina glad och nöjd med det. Hon tyckte som så, att hon hade visst ingenting imot att bo uppe i Fjället, när

bara jag var med henne. Vi skulle sträfvä och få allting så bra däruppe, mente hon ock.

Vid flyttetiden blef Anna Stina kvar i byn. Hon skulle väfva till sängkläder och annat, som vi behöfde i huset. Men jag fick ge mig upp till Skogsmaden och ställa i ordning, så att vi kunde flytta in där. — Vi hade allt köpt oss ko och ett par sör och litet möbler och värktyg för de små styfrarna, vi hade kunnat spara ihop utaf våra årslöner.

När jag då kom ditupp, så började jag med att rifva ner allt, som var för illa ruttet.

Då kom Björn bort till mig och frågade, hvad jag tog mig till, som ref ner husen — hvad jag tänkte med det.

»Hå,» sade jag, »inte kan en bo i ett sådant näste. Jag får fella hjälpa upp husen lite, innan vi flyttar in.»

»Hvad har du då att hjälpa upp dem med? Jag kan inte se, att du har något virke att sätta dit i stället för det, du rifver ner,» tyckte han.

»Nej,» sade jag, »det har jag inte. Men jag tänkte fråga er, om inte I ville låta mig ta ett par träd här i skogen, så skall jag göra arbete för dem på gården.»

»Hå,» sade han och skrattade styggt, »tänkte du det! — Men då vill jag säga dig, att tänker du det, så gör du allt bäst i att låta husen stå, som de står. För du får inte hugga en pinne i min skog, så du vet det, om du så ville arbeta

ett helt år för hvar pinne; för jag vill inte låta mina torpare få någon vana att handtera min skog. Får de bara lof en gång, så kan de inte hålla sig sen ifrån att hugga. Tort ris, det får du plocka till vedbrand, det står i kontraktet. Men hugger du ett träd, så får du med mig att göra. Kom ihåg det nu och för alltid, det säger jag dig.»

Hvarpå han vände mig ryggen och gick sin väg.

Jag stod där, som om jag hade varit fastspikad. Jag kunde inte få fram ett ord till svar. Men när han var borta, då rann sinnet till.

»Hå!» skrek jag. »Tror du, att vår härre har låtit hele denne skogen växa upp bara för dig, din förbannade girigbuk. Att du inte vill näka hackspiken att hacka sig bo i träden, när du kan näka din fattiga nästa ett träd att laga sitt eländiga bo med. — Vet du,» sade jag, för det kokte inom mig, »det blir väl sol och sommardag, och jag har en röder räf, den kan jag släppa lös och låta dra rumpen öfver hela fjället.»

Men han hörde mig, som väl var, inte.

Nu orkade jag inte göra något mer på den dagen. Jag slängde yksen in i stugan och tog på mig rocken och gick så ner till bygden igen till min gamle husbonde. Men när jag kom fram, så hade jag harm af att tala om, hvad som hade händt mig, utan jag gjorde mig ett annat ärende. Jag ville inte en gång

tala om det för Anna Stina för att inte göra henne ledsen.

Nå, när jag nu hade lugnat mig något, så gick jag då tillbaka till fjället och på vägen borgade jag mig ett par tolfte bräder hos kyrkevärdens i Halla, som jag fick låta köra öfver ett halft mil genom skogen bort till Skogsmaden. Sen stod det inte länge på, innan jag hade stugan färdig. Jag klädde knutarna och tätade väggarna med mossor, lade nytt torftak och murade upp en ny skorsten, passade in nya golfbräder, där de gamla var trasiga, och satte in nya fönster — så att allting var riktigt hyggligt att se på.

Så flyttade vi in i vårt nya hem och var lyckliga, för en känner sig allt så lycklig den första tiden, en får rå sig själf. Annars måtte vi nog slita strängt, ja, mycket strängare, än nånsin medan vi tjänte. Anna Stina arbetade hemma på torpjorden som den värste kår hvar dag. Hon hackade och brände och hon grafde planteland invid husen och satte plantor och hade sig på alla vis. Men jag måtte gå mina fyra dagar i veckan hos Björnen, och han visste nog att ta ut af en fattig stackare, hvad han skulle ha, han slet oss torparé långt in på kvällen. Och jag fick allt ibland ta arbete hos Björnen på de fria dagarna också mot en liten dagspänning, för vi skulle ju tvunget ha något att lefva af därborta i vårt fjäll. Hvarpå jag inte så mycket fick lägga hand vid torpet själf.

Men, som lycka var, min granne, Johannes på Kasen, han hjälpte mig med värkörslorna, för han hade två körtämjda kor. — Och vi var vid godt mod, vi satte vårt hopp till hösten, när grödan blef mogen, för vi hade sått rätt bra med hafre och så hade vi en stor potäteaäker.

Men hafren orkade inte långt i den utsugna, sura jorden. Han gaf knappt tillbaka utsädet, och den, som blef, var klen i kärnen. Litet halm fick vi ändå till vinterfoder åt kreaturen, och det var alltid en god sak, det. Potäterna blef bättre, för dem hade vi på nyodlingsjorden, som vi hade haekat och bränt. Och så fick vi bra med kålrötter, så att vi var inte rädda för vintern.

Vid jultiden så föddes Ola, vår förste gosse, och den glädde vi oss mycket åt. Det är så med de barnen, de ökar både våra bekymmer och vår glädje.

Så gick några år. Vi hade nu tre små skrikhalsar i stugan, så att Anna Stina hade nog arbete med att se om dem. Hon kunde nu inte så mycket hjälpa mig med skötseln af torpet. Och Björn var sträng som alltid, han kunde aldrig slita en nog. Men det fick en träka med. Jag hade god hälsa, så att det gick bra ändå. Jag arbetade för två, och torpjorden började allt ge bättre gröda. Jag dikade ut vattnet och jag gjorde komposter af torf och granris och ljung och sträfvade på allt vis att förkofra mitt lilla ställe. Vi hade också lagt på en kviga,

som skulle bära sin förste kalf till julen, och till våren tänkte jag börja köra henne tillhopa med gamla Hjalma — sen behöfde jag fella inte längre ha besvär med att lega dragare! — Och jag hade alltjämt godt hopp om att en gång kunna säga till min gamle husbonde, att det hade gått mig bättre, än hvad han förespått.

Men herran stäcker modet. En försommar skulle bonden köra fram dyjord till gården, och jag blef budad om att hjälpa till. Då förkylde jag mig, där jag stod i den kalle mossen och läste på lassen, och blef lagd på sjuksängen och låg så, utan att kunna sköta mig själf en gång, i två långa månader. Det var en sträng tid. Litet hade vi att lefva af. Och Björnen hade intet förbarmande, han kräfde ut sina dagsvärken lika fullt, annars hotade han med att vräka oss. Vi måtte sälja våra får, våra bägge vackre sör, och lammen med, för att kunna lega dagsvärksfolk.

Först långt fram på sommaren blef jag så pass, att jag kunde gå uppe och sköta om litet smått därhemma på torpet. Då såg jag, att ryggåsen till det usla fähuset hade krökt sig och höll på att ryka af, upprutten som han var af ränn och ålder. Laga honom stod inte till, för hele stocken var rutten, och skaffa hit en ny nerifrån bygden, det rådde jag inte med — jag hade nu ingenting att köpa för och inte håller visste jag, hur jag skulle få fraktat hit honom. Då for det en tanke i hufvudet på

mig: »Jag hugger mig en stock här i skogen och lägger dit i smyg. Det får gå, hur det vill.»

Om kvällen smög jag mig bort i furuhultet och fällde där ett starkt, friskt träd. Och sen hjälptes Anna Stina och jag åt att hugga upp stocken och frakta hem honom på en kärra. Vi klente jord öfver stubben och plockade upp och tog med oss hvarenda sticka och hvarenda gren, så att det inte skulle synas det minsta märke efter oss.

I dagningen var vi uppe och hjälptes åt att ta ner den gamle åsen och lägga dit den nye. Och det gick riktigt bra. Så fick Anna Stina gå in och sätta på kaffekitteln, för vi skulle, må veta, ha oss en kopp godt kaffe ofvanpå alltihop, och jag riktigt skrattade för mig själf åt, hur lätt det hade gått att lura Björnen, medan jag höll på att täcka öfver den nye ryggåsen. Jag hade nu bara ett par alnar igen — då fick jag se Björn komma lunkandes bortöfver maden och fram imot mig. Hade jag haft en bössa, så hade jag bestämdt skjutit honom, så rasande blef jag. Hade själfve djäfvulen skickat honom hit, eller hvarför skulle han komma just nu?

Nå, han kom fram till mig och han förstod, må veta, genast, hur det hängde ihop. Han tittade på den nye åsen och så på hjulspåren, som gick nedåt skogen.

»Jaså, nu har jag dig, tjuf!» sade han.

Jag blef så sint vid det ordet, så jag visste rakt inte, hvad jag gjorde. Jag nappade till mig yksen, åkte ner af taket och sprang fram imot honom, med yksen i högsta hugg.

»Säg tjuf en gång till, och jag klyfver skallen på dig, din blodsugare!» skrek jag.

Björn blef rädd och drog sig tillbaka.

I det samma kom Anna Stina utspringandes och kastade sig emällan oss:

»Gör dig inte olycklig, Lars! Gör dig inte olycklig!»

Jag släppte yksen — sinnet föll, när jag såg Anna Stinas förskräckelse. Jag kom i en sådan darrning, så att jag knappt kunde stå på mina ben. Gud vare lof, tänkte jag nu, att jag inte har en människas död på mitt samvete — sen får det gå hur som helst.

Då knöt Björn händerna imot mig och sade:

»Detta skall kosta dig dyrt. Först har du stulit ifrån mig och så har du hotat mig med yksen. Vi träffas på tinget.»

Så gick han.

Anna Stina sprang efter honom och bad honom, för guds skull, att han inte skulle göra oss olyckliga. Men han bara stötte henne ifrån sig och svarade ingenting.

Nå, det blef, må veta, tingssak af det. Han ville ha mig fälld, för jag hade hotat honom med yksen; men det gick inte — för han hade inga vittnen på det. Han hade annars nog tänkt klämma efter mig så pass, så att han kunde drifvit mig ifrån stället. Men för det jag hade huggit trädet på hans skog, måtte jag plikta tjugufäm riksdaler.

Hvar skulle jag, fattig syndare, ta så många pängar ifrån — det visste jag rakt inte. Men länsmannen, han visste råd, han kom hem och pantade ut kon, och det var det omistligaste, vi ägde. Jag bet ihop tänderna och teg. Men

Anna Stina, hon grät högt. Hvar skulle vi nu få en tår mjölk till barnen, och hvad skulle vi själfva få till det torra brödet? Nu var det rent ute med oss. Kvigan, vi hade igen, gaf ju ingen mjölk förrän till julen, och det var långa månader dit. Om han ändå hade velat nöja sig med den! — Vi trodde väl, att vi skulle fått något tillbaka på kon, för hon var då värd sina fyrtio riksdaler vännen emällan. Men det länsmanen en gång får i sina klor, det kommer aldrig tillbaka.

Jag gick nu därhemma i flera dar som en fånge och visste rakt inte, hvad jag ville, så bekymrad var jag. Men så tog jag på mig det bästa, jag hade, och gaf mig ner till bygden till min gamle husbonde. Han skulle på det viset ändå få rätt, när han spådde mig fattigdom och elände. Men det kunde inte hjälpas, jag ville ditner ändå och tala med honom. Hjälp tänkte jag aldrig begära, det var jag för styfsint till, så fattig jag än var; men ett godt råd borde jag alltid ha rättighet att begära af honom, som jag hade tjänt troget i fänton år af mitt lif. Jag talade nu om för honom, hurudan Björn hade varit imot mig alltifrån början, men jag fördolde inte häller, hur jag hade burit mig åt imot honom.

Anders sade inte ett enda ord till mig, utan han höll med mig och tyckte, att Björn var en bof och en blodsugare. Och jag fick både råd och hjälp — jag fick hela fämtio riksdaler till

låns af honom att köpa en ny ko för. Dem skulle jag sen få betala af med tio riksdaler om året. Någon ränta ville han inte ha.

Nu var jag karl igen, Och krafterna kom snart tillbaka, så att jag var god till att sköta både min egen torfva och mina dagsvärken. Det enda, som tryckte mig, var, att jag ständigt skulle behöfva gå och tråla hos min värste ovän, för det var han Björn. Jag kunde aldrig se honom för mina ögon, utan att det gick som ett skott igenom min kropp, och min näfve knöt sig, om den så höll i guds gåfvor. — Vi hade väl kunnat flytta ifrån honom och ta oss ett annat torp, men vi visste ju, hur svårt det var att få något nytt; och hårdt skulle det varit ock att lämna det, vi hade, sen vi nu en gång hade fått upp det i ordentligt bruk.

Året därpå skulle Björn ställa till med nyodling borta i skogen. Visst var han rädd om sin skog som om ögat och han fick aldrig nog betaldt för sina pinnar, när sundälingarna kom ditupp för att köpa sig litet till vedbrand. Men han tänkte vinna så mycket på den däriga odlingen. Först och främst så fick han större åkerjord, det var en sak, det, och så skulle han sälja en del af timret och alla toppar och grenar och ta bra betaldt, och därtill så skulle han ta undan timmer till en ny ladugård åt sig själf. Så att det var nog klokt uträknadt.

Nu blef det värre slit än nånsin för oss torpare. Björn var rent ifrån vettet — han

kunde aldrig få nog arbete utaf oss. Hur tidigt vi också kom på morgonen, så var han ändå före oss i skogen och tog imot oss med stickord eller svordomar, för vi inte passade på tiden, och vi kom aldrig därifrån förr, än det var mörkt, så att vi inte kunde se att sköta yksen.

Nå, då om vintern fällde vi timret och om våren fick vi börja på med rothuggning och hackning.

Ett par dagar före midsommar skulle vi till att börja bränna. Det hade varit starkt solsken och god vind en lång tid förut, så att torf och ris och stubbar var torra som fnöske. Vi tände på, och Björn låg själf med ute i skogen den första natten och vaktade elden — likaså den andra. Men den tredje, det var själfva midsommarafton, då blef han hemma vid gården och satte Johannes på Kasen och mig att se till elden.

Ja, så låg vi där i skogskanten, Johannes och jag, och tittade på eldhögarna och luktade på torfröken då om kvällen. Vi tog fram våra pipor och rökade, för något godt skulle vi fella ha, där vi låg. Björn hade inte gifvit oss så mycket som ett kvarter brännevin till att muntra oss med om natten.

Som vi låg där, så sade jag, för jag mins hvart ord, vi talte, som om det hade varit sagdt i går:

»Hör du, Johannes,» sade jag, »du och jag, vi har fella fan själf till husbonde.»

Johannes, han nickade.

»Ja,» sade jag, »nog hade han kunnat bjutt oss på ett kvarter brännevin, om han hade velat vara som annat folk, när han skall ha oss till att ligga härute i skogen och vakta på sjelfva midsommarnatten.»

»Hå,» sade Johannes, »det hade jag aldrig kommit att tänka på en gång, om inte du hade sagt det. Hå, Björnen skulle bju oss på brännevin! Hå, hå! Hur kunde du tänka nånting så gorgalet. Jag tror rakt, jag skrattar käken ur led.»

»Ja, skratta du!» sade jag. »Men jag spottar jag.»

»Vet du, Lars, det tror jag, vi tar oss en sup på,» sade Johannes och skrattade än värre och så drog han till sig sin massäck och plockade fram en kvarterspotäll och en fin kaka till brännevinsbröd.

»Det var karl, som har brännevin med sig,» sade jag. »Men det går fella an för dig att ha både det ena och det andra, du som inga barn har, som gapar efter allt, hvad en kan nå.»

»Hå, det kan fella vara sant — men för alla de gånger jag har önskat till, att jag hade mig en gosse, då hade en ändå någon att slita för,» sade Johannes, medan han drog korken ur flaskan och slog upp en sup åt sig.

»Ja, att slita för,» tyckte jag. »Hå, hå — slita, för att bönderna skulle få sig en ny träl

efter dig. Och så skulle de ändå skälla. För allt hvad de skäller på, att en fattig stackare drar fram ungar till världen! Men hvar skulle de få sina trälar ifrån, om inte vi skaffade hit dem och födde upp dem?»

»Där! Tag denne härige och lugna dig med!» sade Johannes och flydde mig en sup. — »Du skall inte vara så knotig,» sade han. »Vår härre vet bäst, hvad som gagnar oss. Har han gett dig barnen, så ger han dig till att föda upp dem med ock.»

»Ja, om jag sträfvar mer, än jag orkar,» sade jag. »Härren ger intet för intet.»

»Ger han dig inte hälsa och krafter till att sträfva?» sade Johannes.

»Jo, det förstås,» sade jag, »men hur skulle jag annars kunna sträfva — annars finge fella socknen föda både mig och barnen.»

»Du skall be din nådige gud bevara dig för missnöjsamhet, det är den värsta synd, som fins, och föder så många dåliga tankar,» sade Johannes.

»Hå, det blir väl inte hvarken bättre eller sämre för mig, antingen jag är nöjd eller inte — och tänka hvad jag vill, det är väl den minsta rättighet, jag kan begära,» sade jag och gaf honom tillbaka glaset.

Johannes svarade mig inte på det, utan gick bort och rätade till ett par högar, som inte ville brinna så bra. Sen kom han och lade sig i jämte mig, med hufvudet på armen. Och

en liten stund därefter hörde jag, att han snarkade. Han var trött, han som jag — och han litade på mig.

Men jag låg där och drogs med mina tankar. Jag gick igenom allt svårt och styggt, som jag utstått under dessa säks åren, jag lydt under

Björnen. Hur hade han inte slitit mig — prässat mig till det yttersta, när jag låg sjuk och klen för hans skull; det var ju i arbetet hos honom, jag fick min sot. Hade han inte dragit mig till tinget och skämt ut mig? Hade han kunnat drifvit mig från hus och hem, så

hade han gjort det. Var det inte för hans skuld, som länsmannen tog vår enda mjölkeko — tog mjölktaären ur munnen på mina små fattiga barn! — Jag blef allt bittrare i mitt sinne. Jag glömde rent, att jag själf inte var utan skuld. — Tvi, för att en sådan bof skall få lefval tyckte jag. Han hade inte mer hjärta i sig än elden, som förtär allt, som han kommer åt.

Under detta såg jag, hur elden flammade upp ur en hög längst borta vid skogsbrynet. Nu slog en låga sig öfver och sliokade ett tag i ljunget. Det fnurrade till, ljunget började brinna. Jag ville straks springa upp och döfva elden, men jag orkade inte. Det kom en sådan led tanke öfver mig — nu igen. »Röde räfven lefver än,» sade jag. »Röde räf ut — nu är du inte min!» sade jag, jag kunde knappt hålla mig från att skratta. »Hå, hå! Nu är jag mäktigare än Björn själf, nu rår jag öfver hele skogen.» — Det smattrade i ljunget, det började fräsa och spraka i enebuskarna — lågorna hoppade undan för undan. Jag var som ifrån mina sinnen — jag gömde hufvudet i händerna. Det kändes, som om jag på en gång fått kasta ur mig allt svårt och styggt, som jag gått och burit på under åratat. »Låt det gå! Låt det gå!» tänkte jag. »Inte behöfver jag vaka, när inte Johannes vakar. — Nu går takåsarna, ha, ha! Vill du inte ha tjugufäm riksdaler för hvar, Björn? Tag dem, min far!» — Det gick rundt

i hufvudet på mig. Till slut visste jag knappt, om jag var vaken eller jag drömde.

Då började det braka så förskräckligt. Jag tittade upp. Milde förbarmare, hvad hade jag gjort! Elden var i skogen, det brann i trädtopparna. Jag for upp som en galning och sprang ditbort. Elden gick åt det hållet, där min stuga låg. Jag stampade i det brinnande ljunget, jag ryckte till mig en stor ruska och slog vildt ikring mig i elden, jag sprang allt längre och längre in ibland de brinnande träden. Jag brände mina händer och fötter. mina kläder tog eld, röken höll på att kväfva mig. Men jag slog ikring mig ännu. Till slut tyckte jag, att det kom en stor låga, så stor som ett hus, och drog mig med sig upp i luften — det var så ljust och så varmt — och jag måtte följa med högt, högt, högt. Sen mins jag ingenting mer.

När jag långt om länge kom till sans igen, då låg jag på Vänersborgs lasarett. Jag försökte röra på mig, men det gjorde så ondt i hele kroppen, så att jag måtte ligga rent stilla. Och ingenting kunde jag se, det sved i ögonen, som om jag haft eld i dem. Då kom jag ihåg, hvad som hade händt. Ack, hvad det pinade mig, jag tyckte rakt, att hele min kropp ville vända sig ut och in, så klämde det mig. Jag önskade, att jag hade varit död.

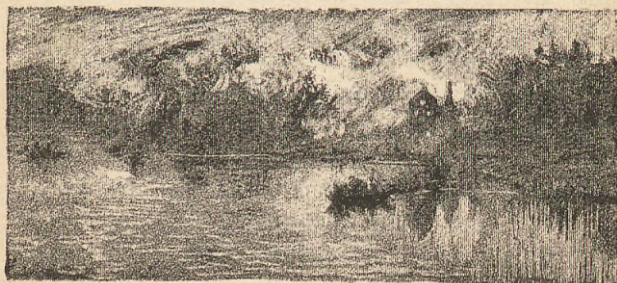
Ja, så gick tiden, och jag blef ändtligen så pass, att de kunde hämta mig ifrån lasarettet.

Då var jag stenblind. Det var mitt första straff; men det var inte det värsta.

Där på lasarettet hade de inte talat om för mig, hvad som hade händt, sedan jag förlorade sansen där midt uppe i elden. Men det gjorde Anna Stina, när hon kom och skulle hämta mig.

Det ryser i mig än, när jag tänker på det, hon talte om. Johannes på Kasen hade, må veta, vaknat och sprungit bort efter mig och dragit mig ur elden. Så kom där folk ifrån alla ler och skulle hjälpa till att släcka. Men det stod inte till. Skogen var kruttorr. Och det gick här som alltid vid skogseld — om luften är aldrig så stilla, när elden börjar, så drar det inte länge om, innan det blir vind. Och lågorna flög från träd till träd vidt, vidt och så fort i den torre skogen. De försökte att göra förhuggningar mot elden, men han flög öfver — det stod inte till att mota honom. Mina hus och fäm andra ställen brann upp, och det var knappt, att människorna kunde rädda sig och kreaturen. De måtte köra ut kreaturen i sjöarna och bikuporna och allt det lilla, de hade i husen, måtte de ta med sig i prämar och ro ut på sjön med, och där fick de sitta med barn och allt, tills branden var öfver. Och vargar och räfvar, som här var så godt om på den tiden i fjället, de flydde och sprang rakt in på husen och på människorna. Och fåglarna flög ikring sina bo och skrek, men röken och elden körde bort dem. Ja, en milaskog brann

upp, med allt, hvad där fans i honom, som inte kunde fly, och fäm fattiga folk blef husvilla, och jag själf blef ifrån att vara en arbetsför, hederlig människa en blind usling, som kom fattigvården till last — nu har socknen fått både mig och mina barn, nu kan jag inte sträfva för dem längre. Ack, så gärna jag ville sträfva, ja, sträfva till blods, om allt vore som förut. — Men mitt värsta straff, det är, att jag har en människas lif på mitt samvete, och fast det var min värste oväns, så har jag lika ondt af det ändå. När skogen var bränd, gick Björn bort och hängde sig själf.

Ordförklaringar.

Anka på, *ångra*.

anst, *lagat, reparerat.*

baring, *lisa, lindring.*

binde, *stickning.*

bulnade, *svällde.*

byte, *i uttrycket till sista byte, sent omsider, slutligen.*

böstade, *knackade.*

bötning, *lappning, lagning.*

bötte, *satte bot på, lappade, lagade.*

datla, *tadla.*

drofsiga, *slöa, försoffade.*

döja ondt, *slita ondt.*

enbak, *envis människa.*

flabbade och grinade, *gapade och skrattade.*

fly, *lämna, räcka.*

Fläbben, *öknamn, Mullbänken.*

fläbbsnuset, *tuggsnuset.*

frackt (vanl. i näkande satser), *utmärkt, präktigt.*

fyren, *spisen.*

gapen, *i uttr. slog gapen i vädret och grinade, gapade och skrattade.*

godhälligt, *lyckligt.*

gonn, *i uttr. nej gonn, förstärkande tillägg.*

grantabröd, *fint, mjukt bröd.*

grisk, *ifrig.*

- grefvarna, rüsterna af fettväfven efter fettets utsmältning.
 gubbasjäten, gubbstackaren.
 hant, kusligt.
 happade, råkade.
 here, gosse, yngling.
 hoade, ropade ho, hojtade.
 holiga, tämligen, någorlunda.
 homrade, gnäggade.
 hungerborrar, små ällonborrar (*Melolontha Julii*).
 husvära, husrum, härbärke.
 hydda, hyfsa, pynta.
 hylla oss, bärga oss, begå oss.
 hystade, lyftade upp och ner.
 häbbaret, härbärgesrummet, rum i utbyggnaderna vid ryggåsstugan.
 häggebo, helvete.
 häja, skoja, föra väsen.
 hälla, luta.
 hättesmäcken, mösskärmen.
 hörker, rash.
 isakra, issörja i rinnande vatten.
 jordpäreskinnen, potatisskalen.
 jäden, tusan.
 jästabörs bra, förbannadt bra.
 keda, ledsna.
 keligt, ledsamt.
 klimmer, gryt.
 knase, knes, härre.
 knispan, gnidiga kvinnan.
 koknuta, liten ko.
 kraade, höll på att tillfrysa (om rinnande vatten).
 krallade, kraftade, knåpade.
 kräppa, tränga.
 kulan, skinkmärren.
 kältringarna, hästskojarna, tattarna.

lakegrytan, *bykgrytan*.

lasiga, *trasiga*.

ledade, *gingo*.

ler, *leder, håll*.

lerra, *vifta*.

luckt, *lyckt, stängt*.

lyckan, *täppan*.

läddikan, *den lilla lådan i kistan*.

löfvaspänne, *silfverspänne med vidhängande små löf*.

löpsa, *skena*.

löpse, *i uttr. körde löpse, körde i sken*.

mad, *sank ängsmark*.

mackyrade, *eg. markerade, gjorde grimaser*.

maksiss, *lystringsord till kattor, då man vill ha dem att hoppa*.

maksissa, *hoppa maksiss*.

marknadsäcckan, *marknadsresan*.

milen, *betslet*.

misslikas, *kräkes (äften om de börjande kväljningarna)*.

mysslingarna, *styfrarna*.

oleken, *fan*.

pasma, *här i bemärkelsen stund*.

pillade, *plockade*.

pinal, *grand*.

piskatre, *interj. uttryckande glädje*.

pruns, *tjock, otymplig pårson*.

rackaren, *nattmannen*.

raddan, *raden, hopen*,

rimtera ut, *lägga ut, förklara*.

russeln, *affären, handeln*.

räj, *väsen*.

räliusar, *fulingar*.

sanste, *varsnade*.

sjane, *fåne*.

skrindare, *magrare*.

skräll, *bra*.

skräppte, *skröt*.

slofsiga, *oborstade, illa uppfostrade*.

smäckte sig, *smorde sig*.

spanntröske, *tröskning af säd mot en viss andel af det uttröskade*.

spattack, *hästkrake, behäftad med spatt*.

spickepölsa, *spickekorf*.

stacketare, *kortare*.

stirnsna, *håpna*.

svängd, *badad (om hästar)*.

söckent, *enformigt, tråkigt*.

sör, *får, tackor*.

tornaplar, *vilda eller oförädlade äppleträd, med tornar*.

trassade, *krånglade*.

trask, *tröskade*.

trång till, *behöf af*.

turade sig, *scälte sig, var gnidig mot sig*.

tåstade, *flåsade*.

töjde sig, *drog sig*.

vedkastapradikan, *liktalet, som hölls på vedbacken, innan kistan fördes till grafven*.

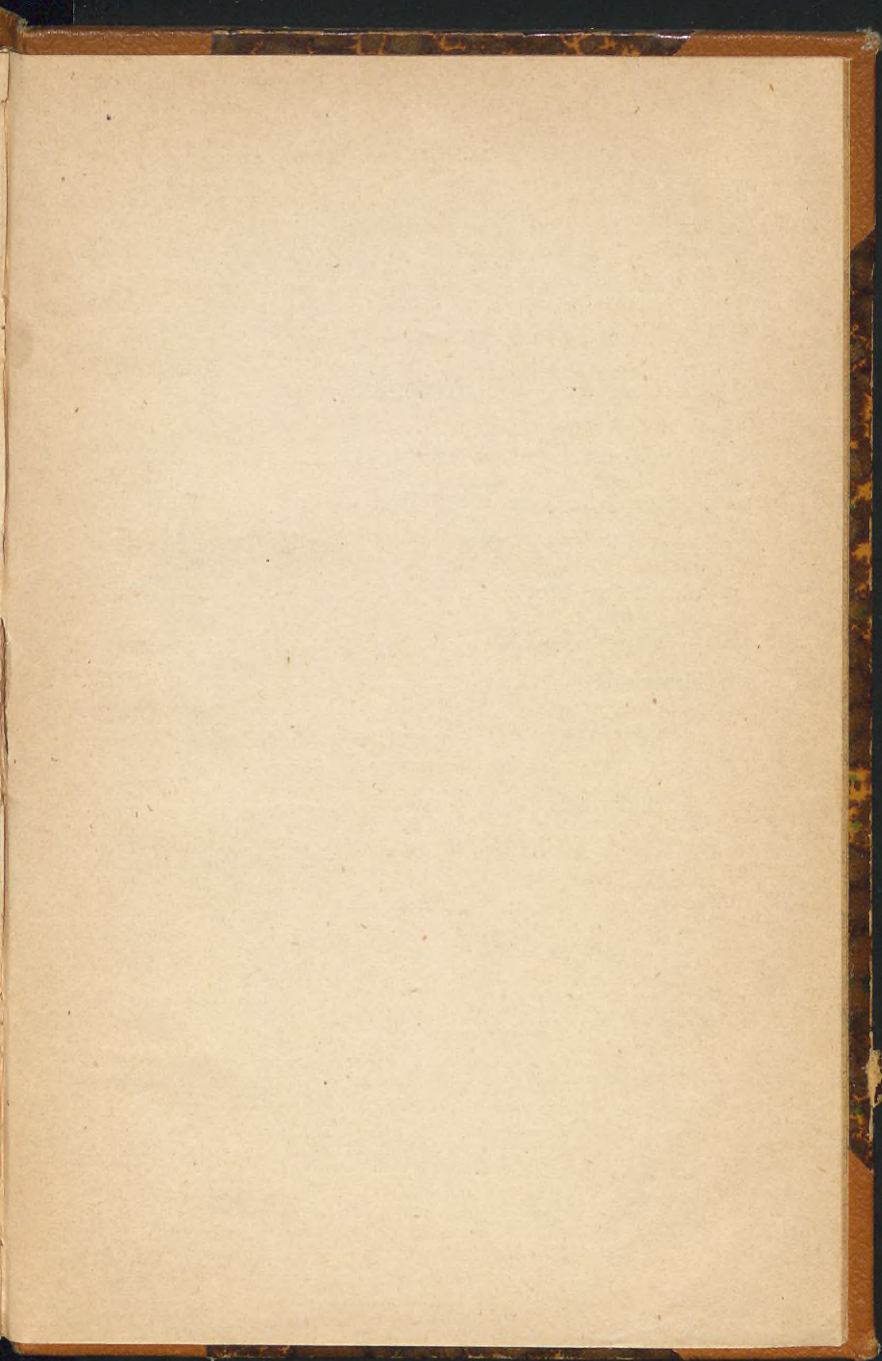
vändes, *färdades*.

vänn, *head*.

åre, *i uttr. till ett åre, till nästa år*.

äraktig, *hedersam*.

ärjekroken, *årdern*.

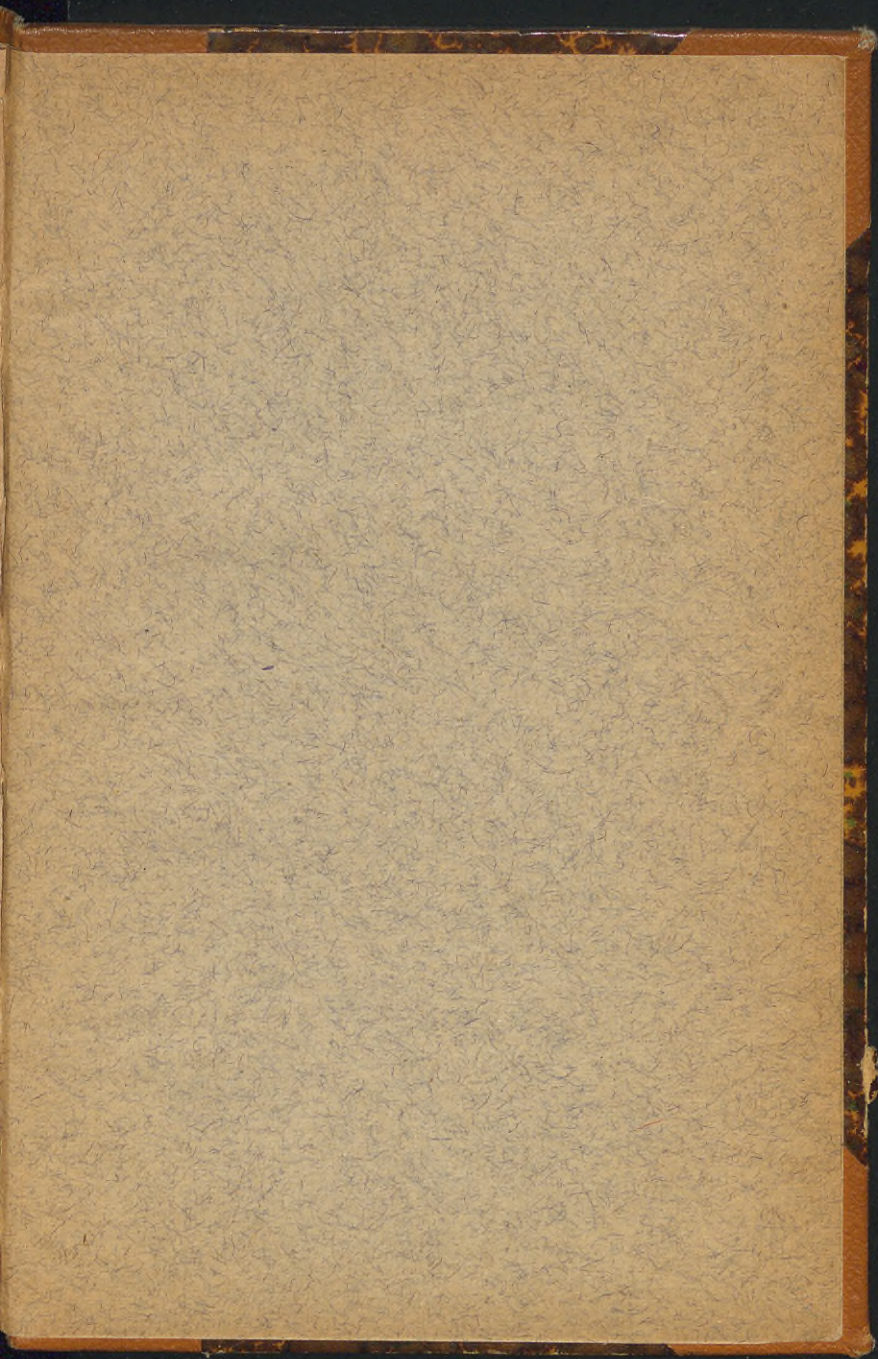

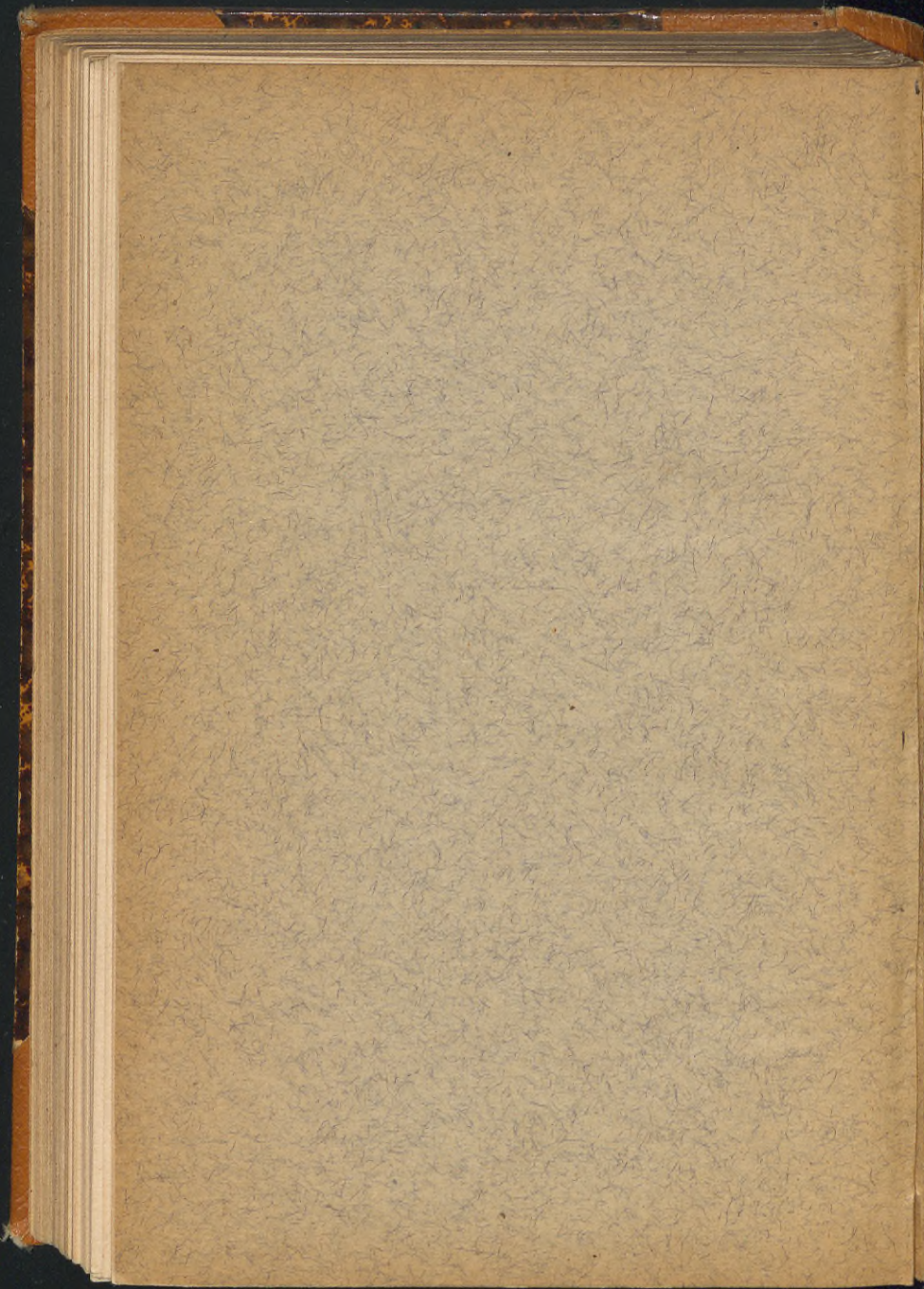

Innehåll.

Härregården Ransbärg (1886)	1.
När Smör-Lars var död (1886)	25.
Tromp och Krans (1888)	49.
Halta Stina (1886)	85.
Gamla Grälla (1888)	113.
Mesak (1885)	157.
Lars på Skogsmaden (1887)	171.
<hr/>	
Ordförklaringar	195.

6000188799

Göteborgs universitetsbibliotek

